

2004ko ekainaren 6a
LXXVII. urtea
1.947 zenbakia
3,20 euro

DORA SALAZAR: "Neurri batean, erlijioaren ordezkotza da kultura"

ARGIA

Homeopatia
Akupuntura
Iridiologia

Petrikiloa
Naturismoa

Medikuntza
konbentzionala

larrun 76

Nork sendatuko nau?

JULIAN BEREZIARTUA • JOSEBA BIDAURRAZAGA • FELIX ZUBIA

JUAN MARTINEZ DE IRUJO

"Urduritasunari
eusten dionak izango du
aukera handia
txapela eramateko"

**Nekazal lur ugari
GOLF ZELAI
bihurtzen ari da**

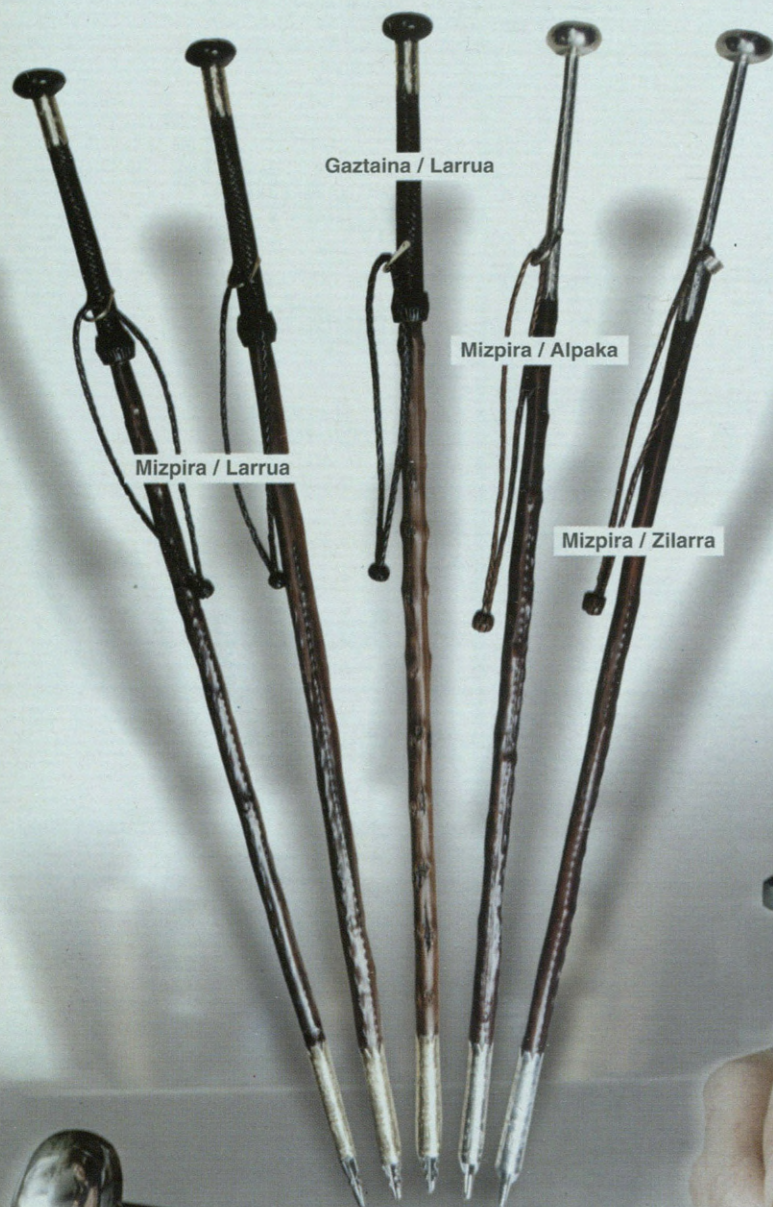

9 78002 130053

EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak

ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

Industrialdea 15 • 142 PX

LASARTE-ORIA 2016

Telefonoa 943 37 15 43

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htm>

asteko gaia

- **Golfak patatak baino diru gehiago ematen du.** XABIER TELLETXEA **4**

pertsonaia

- **Dora Salazar: "Neurri batean, erlijioaren ordezkotza da kultura".** MIEL ANJEL ELUSTONDO **10**

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA **16**
 • **Alasate-Mondragon.** MIKEL BASABE **17**
 • **Euskararen normalizazioa administrazioan.** PAKO SUDUPE **18**
 • **Luparekin:** Hizkuntza aniztasuna hizpide Bartzelonako Forumean. PAULA KASARES **20**
 • **Txandan:** (Bide) gorriak eta bi. J. GARZIA **21**
 • **Hiruko txikian:** Sisi. J.M. OSTOLAZA **21**
 • **Maiatzeko hostoak:** ANDU LERTXUNDI **22**
 • **Oihartzunak** **24**

erdiko kaiera

- **Oteiza Museoa:** Kutxa hutsegia. N. LUJANBIO **25**
 • **Ezpalak:** KATIXA GARATE **30**
 • **Argitalpenak:** Pako Aristiri galdezka. PILAR IPARRAGIRRE **32**
 • **Denbora-pasak** **34**
 • **Ihesi:** Bilboko Itsasadarra Itsas Museoa.Ontziola zaharra, memoriaren ondare. UNAI BREA **36**
 • **Makina bat kontu.** GARBIÑE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA **40**
 • **Sukaldean:** Sardinak eskabetxean. HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE **42**

gaiak

- **Juan Martinez de Irujo:** Pilotalekuko errege berria. KOLDO ALDALUR **43**
 • **Nafarroako eskola publikoaren aldarrikapen jaia.** MIKEL GARCIA **46**

termometroa

- **Faltzesen Euskararen Eguna.** AINHOA LENDINEZ **47**
 • **Garoñako zentral zaharkituari ez dizkiote ateak itxi nahi.** DANIEL UDALAITZ **49**
 • **Mertxe Agundez:** "Posiblearen eta egin nahi dugunaren artea da politika". MIKEL ASURMENDI **51**
 • **Bero-beroan** **54**
 • **Net hurbil:** Odola dugun petrolioa 2010ean hasiko da agortzen. PELLO ZUBIRIA **56**

azkena

- **Harauaren harmada.** JON ALONSO **58**

Aberatsen kiroltzat hartu izan da golfa. Egun, ordea, Euskadiko Golf Federazioak dioenez, golfaren inguruan dau den prototipo horiek ahaztu beharrean gaude. EAEn 13 klub daude. Nafarroan eta Iparraldean ere ugari dira golf zelaiak eta ugariak ere aurreikusitako proiektuak. Baina zer da ugaritze horren atzean dagoena: kirolarekiko zaletasuna ala negozioa? **4**

Golfa: kirol eta negozio**Dora Salazar****Istorioak kontatzen dituen artista**

Altsasun jaio zen Dora Salazar 1963an.

Ordutik, artista ezagun bihurtu da. Eskulturan dihardu batez ere, baina margotu ere egiten du. Bere lanetan istorioak kontatzea atsegin du, ez du artea artea egiteagatik egiten. Hala ere, kexu da kritikoei emakumearen gorputza lantzen duela besterik ez diotelako aipatzen. **10**

ZALDI ERO

Luparekin*Paula Kasares***20****JUAN MARTINEZ DE IRUJO****Fenomeno berria**

Profesional etako lehen urtean buruz buruko finalera iritsi da, ausart. Kale edo bale, dudarik egin gabe jotzen du. Bere hitzetan ere ez da sobrakorik. Frontoiko hizkuntza ikasten ari da, baita hizkera ere -Xabier Euzkitze imitatzen artista omen da-. Famak fama, betiko lagunen eta izaceraren alde egin du apustu. **43**

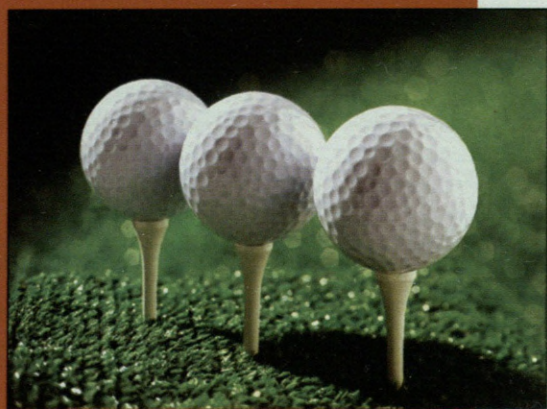
DANI BLANCO

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibuz Elzagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Manjoo Aletza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Iparr. Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaia Taldeko partaidea da.

Azala: Antza.

Historian zehar aberatsen kiroltzat hartu izan da golfa. Egun, aldiz, adin, sexu eta gizarte maila guztietako lagunek praktikatzen dute. Medikuek ere kirol hori egitea gomendatzen dute, gorputzeko gihar guztiak lantzen omen dituelako. Jokalari adituen aburuz gainera, menpekotasuna sortzen duen kirola ei da. Zerk sustatzen die, ordea, zaletasun hori? Kirolak, naturak ala golfaren atzean ezkututzen den negozioak? Erantzuna bata ala bestea izan, kontua da golf zelaiak eraikitzeke proiektuak ugaritzen ari zaizkigula inguruan. Horietako bat Berrizko Sarria auzoan eraikitzeke asmoa omen dago. Ez da polemikarik falta horren inguruan.

XABIER TELLETXEA

ERROMATARREK golfaren antzeko kirola praktikatzen zuten jada. Makila kurbatuak eta lumaz eginiko pilotak erabiltzen zituzten. Kirol honen inguruko lehen albisteak, ordea, Eskozia aldetik etorri ziren, XV. mendean. Golf jokalarien lehen elkarteak 1744an sortu zen herrialde horretan bertan, eta urtebete beranduago, kirol hori praktikatzeko lehenengo araudia landu zuten Erresuma Batuan. Urteen poderioz, gainerako kirolekin bezala, mundu mailan ezagutarazi, zaletuen kopurua areagotu eta negozioa sortu dute. Arlo horretan aritzen diren enpresarien diru egarria asetzeko gune paregabea da Euskal Herria, leku heze eta menditsua, alegia. Egun, Euskal Autonomia Erkidegoan 13 klub daude, zehazki 3 Araban, 5 Gipuzkoan eta beste 5 Bizkaian. Horietatik lauk oraindik ez dute zelairik baina izateko bidean dira. Horrez gain, soilik entrenamendurako sortutako lau kantxa daude. Zelaiak 18 edo 9 zuloak dira eta gehienak klub pribatuen esku daude. Klub publiko bakarra Arabako Izki da. Bizkaitarrek, Aldundiak babestuta, laster izango dute golf kluba La Arboledan (Portugalete).

Klub pribatu eta publikoen eskarmentuak

Euskal Herrian golf klubek izan duten harre-ra zein izan den jakiteko asmoz, horietako birekin jarri gara harremanetan, Andoaingo Goiburu Golf Klub pribatuarekin (Gipuzkoa) eta Urturi eta Lagraneko zelaiak osatzen duten Izki Golf gune publikoarekin (Araba). Lehena, Leizaran Bailaratik hurbil eta Donostiatik 8 kilometrotara kokatzen da. Ibon Arregi klubeko gerenteak azaldu digunez, duela sei urte golfa praktikatzeko kantxa zabaldu zuten. Eskola horretatik abiatuz, zelai baten beharra ikusi zuten eta 2000.

Golfak baino diru em

Ardoaingo Goiburu Golf Kluba
Leizaran Bailaratik hurbil da eta
Donostiatik 8 kilometrora. 17
hektareako zelaia du.

patatak gehiago aten du

urtean bederatzi zuloko zelaia inauguratu zuten. Pago eta haritzez inguratutako 17 hektareako zelaia, maila ertain nahiz altuko jokalariei zuzenduta dago. Gerenteak adierazi digunez, Goiburu Golf Kluba golfarekiko zaletasunetik jaio zen helburu bakar batekin: kirol hori egiteko aukera ematea. Bere aburuz, "golfaren arazoa zera da, eskiarekin eta ardoarekin bere garaian gertatu zena. Duela hogeitau urte Errioxako ardoa gutxi batzuentzat zela uste genuen eta eskia ere ez zuen edonork praktikatzuten. Gaur egun ordea, denok dasta dezakegu Errioxako ardoa eta edonork joaten da eskiatzera. Gure klubean denetarik dugu, bankuan lan egiten duen langile batetik hasi eta tailer xume batetan aritzen den teknikora arte".

Izki Golf Klubean, marketing saileko Estibaliz Lopezek artatu gaitu. Hamar urte zabalik

Carlos Hekneby, Euskadiko Golf Federazioko presidenteordea

"Euskal Herrian ez dugu ur arazorik, lekua da arazo"

Euskaldunok golfarekiko zaletasun handia al dugu?

EAEn 14.000 jokalarik dute lizentzia. Federatu kopurua %12 gehitzen da urtero. Kirol gutxiak lortzen du hainbeste kide izatea.

Zein jendek praktikatu ohi du kirol hau?

Prototipo guztiak ahaztu behar ditugu. Golfa jada ez da aberatsen kirola, gizonen kirola, gizarte maila altuko jendeak praktikatzen duen kirola. Egun, neska eta mutilek praktikatzen dute, haur, gazte eta helduek. Ahaztu beharreko mito ugari dago golfaren inguruan.

EAEn hamahiru golf klub daude eta horietatik bakarra da publikoa. Jokalariarentzat, zein da publiko eta pribatu izatearen aldea?

Publikora, gimnasio batetara bezala joan zaitezke. Sarrera ordaindu eta kirola praktika dezakezu. Pribatuan, berriz, harpidetza egin behar da eta urtero kuota bat ordaindu. Dena den, kirol honetan hasi nahi duenak kantzeta ikasi behar du zelaira atera aurretik. Eta horretarako ez dago arazorik, ez pribatuan ezta publikoan ere, bieran eskaintzen baitira ikastaroak.

Nolakoak dira Euskal Herriko golf zelaia? Zein mailatakoak dira?

60 hektarea inguru ditu zelai bakoitzak. Maila guztietakoak daude.

Golf zelai izan aurretik zein ziren lur horien jabeak eta erabilerak?

Denetarik dago. Gehienak lursail pribatuak ziren. Esaterako, Andoaingo golf kluba sortzeko, jabeek euren barrutiak erabili zituzten. Araban, berriz, Europako Elkarte Ekonomikoaren eta Aldundiaren laguntzaz, bere garaian patata ereiteko erabiltzen ziren lursailak erabili zituzten.

Diru-laguntza asko jasotzen al da zelai hauek eraikitzeko?

Ez. Hain zuzen ere hori da arazoa. Arabako bi zelai Aldundiaren laguntzaz sortuak dira. Bizkaian eraikitzen ari diren zelai batek ere Aldundiaren diru-laguntza jaso du. Gipuzkoako Aldundiak, ordea, oso jarrera itxia du kontu hauetarako. Nafarroan, 30.000 biztanle inguruko herrietan, golf zelaia eraikitzen ari dira Gobernuaren eta udalen babespean. Iparraldean, berriz, jokalaria baino zelai gehiago dago. Gehienak pribatuak dira.

Irakurri izan dugu golf klubek zelaiak ureztatzeko egin izan dituzten gehiegikerien ondorioz, ingurukoak ur murrizketen beldur izan direla. Euskal Herrian ez dugu ur arazorik, lekua da arazo. Hemen euri asko egiten du eta lurtean zulotxo bat egin orduko ura ateratzen zaigu. Gipuzkoa oso probintzia txikia da, jende lepo dago eta oso menditsua da. Horrek golf zelaia sortzea eragozten du. Araba, berriz, lauagoa da, ez dago hainbeste jende eta mendi gutxiago du. Bizkaia bien arteko nahasketa da.

Golf klubak jabeek kexa asko jasotzen al dituzte ekologistengandik?

Egun, ekologistak duela berrogei urte baino askoz ere presentego daude. Etxe bat egin nahi baduzu eta horretarako babestuta dagoen zuhaitz bat bota nahi baduzu, ekologistak aurka agertuko zaizkizu. Beti egon daiteke trabaren bat baina ez da ohikoa. Inguruko klubak ezagutzen ditut eta ez dute oposizio gogorrik izan. Kontuan hartu behar da golf zelai bat sortzeko zuhaitz asko moztu daitezkeela, baina bestalde, beste zuhaitz eta animalia ugari kontserbatzen direla. Izan ere, barruti horietan ezin da ehizarik egin.

daramatzen kirol gunea Izkiko Parke Naturalaren mugan eta Gasteiztik ordu erdira dago. Bi zelai ditu, orain gutxi berriak duten Lagrangoa, 9 zulokoa, eta Urturikoa, 18 zulokoa. Batetik bestera bost kilometroko distantzia dago. Biek dute praktikak egiteko zelaiak eta eskola. Marketing arduradunaren aburuz, estresa kentzeko eta norberaren baitan bakea sentitzeko kirol ezin hobea da golfa. "Jendeak uste du golfa ez dela kirola, baina hori ez da egia. Golfean aritzen garenok orduak ematen ditugu oinez eta artikulazio guztiak mugitzen ditugu. Kirol honek ez du mugarik, edozein adineko pertsonak praktika dezake. Hirurogeita hamar urteko aitona bat ezin daiteke baloi baten atzetik korrika joan, golfean aritzeko ordea, ez du arazorik. Kirol honek eskatzen duena ibiltzea eta mugitzea da. Erritmoa, azken finean, norberak jartzen du", zehaztu digu Estibaliz Lopezek.

Edonoren eskura?

Golf jokalarien profila lan egonkorra duten 27 eta 46 urte bitarteko gizon-emakumeena dela esan digu Arregik. Prezioaren inguruan, berriz, honakoa adierazi digu: "Golfa ez da beste kirolak baino garestiagoa, makila sorta batek 600 euro inguru balio du eta 30 urte irauten du". Gainera, "Atotxako futbol zelaiak bezalako bederatzi zelai bost orduz 20 euroren truke uztea, ez dut uste garestia denik", argudiatu digu klubeko gerenteak. Izki golf klubean ere prezioak antzerakoak dira, 24 eta 30 euro bitartekoak. Merkeago ateratzeko jendeak abonua hartzen ditu, hilabeteko kuota 52 eurokoa izaki.

Andoaingo kluba pribatua izanik, urteroko kuota ordaintzen duten harpideei zuzenduta

Nafarroan 30.000 biztanle inguruko herrietan golf zelaia eraikitzen ari dira Gobernuaren eta udalen babespean. Iparraldean, berriz, jokalaria baino zelai gehiago dago

dago. Dena den, Ibon Arregik jakinarazi digunez, edonor joan daiteke golfean aritzera. Baldintzak handicap-a edukitzea, hots, jokoaren arauak ezagutzea, federatua izatea eta gidabaimena edukitzea dira. Izki klubean ere, zelaira irteteko baldintzak berdinak dira. Handicapa eskuratzeko, golf eskolatik igaro behar da, irakasle batek kudeatzen du eta federazioaren bitartez egiten da. Kantxetara, aldiz, edonor sar daiteke sarrera ordainduta, beste edozein kiroldegitan bezala.

Ingurumena eta zelaien alde teknikoa

Golf zelaiak paisaia duten eraginaren inguruan, zera irizten du Andoaingo golf klubeko gerenteak: "Desertu batean golf zelai bat ipintzeak izugarrizko eragina izango luke. Nik neuk ere ez nuke jarriko. Euskal Herrian ordea, dugun klimarekin, natura berdearekin eta urte osoan zehar ditugun euriteekin, ez da gauza bera. Eraginik sortzeko ez dago ia arriskurik". Edozein harri mugitu aurretik, ingurugiro teknikari onespena eskatu zutela jakinarazi digu Ibon Arregik. Hain zuzen ere, golfaren alde teknikoa neurtzeko, kirol zelaiak neurtzen diharduen Fraisoroko laborategiarekin jarri ziren harremanetan. "Arazorik ez izateko, Fraisoroko eskolan esandako guztia bete genuen", azpima-

EUSKAL HERRIKO GOLF KLUBAK

Gipuzkoa	Bizkaia	Araba	Nafarroa	Iparralde
Donostia	Neguri	Zuia	Gorraitz	La Nivelle
Zarautz	Laukariz	Larrabea	Zuasti	Chantago
Basozabal	Meazegi	Izki	Ultzama	Ilbarritz
Goiburu	(zelairik ez)			Arrangoitze
Lasarte-Oria	La Arboleda			Miarritze
(zelairik ez)	(zelairik ez)			Basusarri
	Artxanda			Chiberta
	(zelairik ez)			Epherra
				Hossegor
				Mollets
				Seignosse

rratu digu Arregik. Golf zelaiak izan aurretik, pinudiz, behiez eta ardiz osatutako larreak ei ziren. Pinu batzuk mantenduz, zelai bihurtu zuten pinudia eta ardiak, berriz, noizean behin praktketarako erabiltzen diren kantxetan egoten dira. "Gu bihar hemendik joango bagina, gune hau lehengo larre bihurtuko-litzateke berriz", baieztatu digu.

Lorategi maximizatuak

Mantenu lanei dagokienez, *greenak* ondo zaintzearen garrantziaz eta detaile guztien gainean egon beharraz hitz egin digu Arregik: "Funtsean,

- Autokarabana, Karabanak eta Erremolkeen exposizioa.
- Furgoneten eraldaketa tailerra.
- Mc Louis autokarabanen alokairua.

Polig. Indus. Aldaba, z/g • 20400 TOLOSA • Tel: 943 65 50 85 • Faxa: 943 65 50 86
E-mail: admin@caravanastolosa.com • www.caravanastolosa.com

Concesionario para:

Golf zelaiak

etxeko lorategia zaintzea bezalako lana du golf zelai batek". Zelai artifizialak mantentzeko erabiltzen diren sistemetatik urrun daudela azaldu digu Ibon Arregik, alegia, baserritarrek euren larreak ontzeko erabiltzen dituzten moduak jarraitzen omen dituzte.

Teknologia aurreratua

Andoingo golf klubak, Izki bezala, kantxak ditu. Bertan, ikastunek kirola ezagutu eta golfean

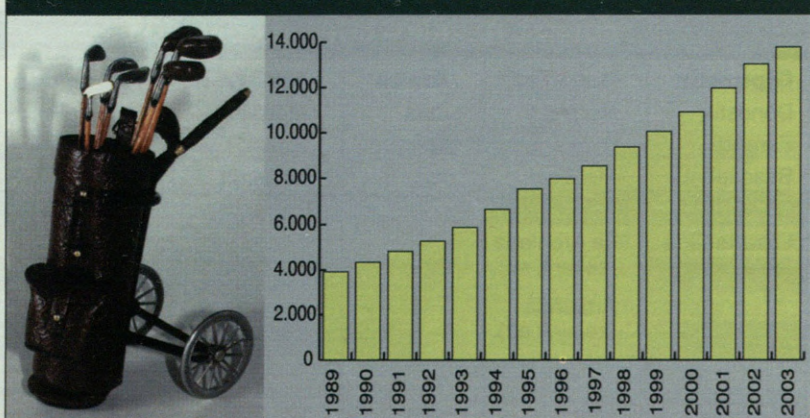
"Atotxako futbol zelaia bezalako bederatzi zelai 5 orduz 20 euroren truk uztea ez dut uste garestia denik"

IBON ARREGI

trebatzeko aukera dute eta zaletuek, berriz, entrenatzeko. Teknologia berriek ere funtzio garrantzitsua dute eskoletan. Ordenagailu sistema batek mugimendu guztiak jasotzen ditu hiru dimentsiotan. Horri esker, golf jokalaria mugimendua hobetzeko teknikak ezagutu eta ikasteko aukera du.

Izki golf klubeko marketing ardura-dunak adierazi digunez, golfean ikasteko prozesu luze bat igaro beharra dago: "Hasiara nahiko astuna bada ere, zelaira irteteko ilusioa duzu eta merezi du".

EAE-KO GOLF FEDERATUEN BILAKAERA

Autofinantzaketa eta finantzaketa publikoa

Klub pribatuak finantzatzeko bideak ere jorratu dizkigu gerenteak. "Gure obsesioa klub bat izatea baino jendeak golfean ikastea da. Alegia turismo eta kirol proiektu batetik gertuago gaude klub bat izatetik baino. Ez dugu Udalaren ez Aldundiaren laguntzarik jaso. Gauzatu Turismoa deritzon programan sartu ginen, baina ez dira interes baxuko kreditu bigunak besterik". Izki kluba aldiz, lehen aipatu legez, diruz lagundua dago %100ean.

Golfaren kosta

Espainian 250 golf zelai inguru daude. Valentzian zehazki, azpiegitura kopurua hirukoizteko asmoa dago. Datorren hamarkadan 50 instalazio edukitzea da xedea. Hala ere, Costa del Sol-en biltzen dira golf zelai gehien. "Europa hegoaldeko golf paradisutzat" ezagutzen da eta urtean 500.000 golf jokalarik inguruk bisitatu du. Golf turismoak 1.500 milioi euro mugitzen ditu urtean Espainian eta irabaziak %30ean gehituz doaz urtetik urtera.

Ordea, Espainiako hegoaldeko golf zelaiek ur eskasiarekin egin ohi dute topo, batik bat udan. Zonalde honetan ur eskasia da nagusi. Hala, kontuan hartu behar da golf zelai batek metro karratuko 1.500 litro ur behar duela urtean, gutxi gorabehera.

Costa del Soleko ur enpresa publikoak jakinarazi duenez, golf zelaien %60 ur araztuaz hornitzen dira. Ekologistak, ordea, ez daude prozedura horrekin ados. Izan ere, euren aburuz, nekazal lurrek ezin baitute iraun kalitate txarreko urarekin. "Uraren merkatu beltza"z ere jardun izan dira. Aitzitik, Madrilgo Fiskaltzak Konfederakunde Hidrografikoaren onespenerarekin hartzen dela iritzen du.

Argi dagoena zera da, nekazal lurretatik baino golf zelaietatik etekin handiagoa lortzen dela.

Plan Hidrologikoa dela eta Ebroko urak zertan baliatuko diren kezkatuak, Aragoien egindako protesta ekitaldi bat ikus dezakegu irudian.

Txapelketak

Bi txapelketa mota daude: batetik, federazioak ofizialki antolatzen dituen txapelketak, federazio mailan; eta bestetik, klubek antolatzen dituzten txapelketak. Klub guztiek babeslea aurkitu eta festak antolatu ohi dituzte. Izki klubean, esaterako, orain gutxi jokatu da Espainiako Profesionalen Txapelketa.

Azpiegitura etengabe zaintzen

Orain gutxi arte, zelaiei ez zaie jaramon gehiegirik egin. Egun, ordea, zelaien egoera albiste izan ohi da. Jokalariek euren emaitza justifikatzeko argudio gisa erabiltzen baitute zelaiaren egoera.

Esan beharrik ere ez da golf zelai onenak euri asko egiten duen lurraldeetan daudela. Euriak egitura berezia ematen dio belarrari eta errazago joaten da pilota. Ureztatze artifiziala duten zelaietan, berriz, latzagoa da belarra eta pilota astiroago doa. Euskal Herria euritsua bada ere, zelaien kalitate maila bermatu xedez, golf klubek ureztatze sistemak erabiltzen dituzte. Altxor preziatuak balira bezala zaindu eta mantentzen dituzte lurak, hala nola, lurra- ren ezaugarri fisikoak eta kimikoak, belarraren konposizioa, greenaren abadura, errodadurarekiko erresistentzia maila, lurra- ren gogortasuna, deforma-

zio maila eta trakzioa neurtzen dituzte.

Zelai batzuek beren ur erreserbak dituzte, aintzirak alegia. Beste batzuek ordea, urtegiak ura erabiltzen dute zelaia ureztatzeko. Ureztatze sistema horiek eta orokorrean golf zelaiek ingurugiroan sortzen duten eraginak polemika piztu ohi dute. Urrutira jo gabe, Berrizko Sarria auzoan egin nahi duten golf zelaiaren kasua dugu.

Sarriako lurak jomuga

Enpresari talde batek, golf zelaia eraikitzeko, nekazal lurren 22 hektarea hartzeko asmoa agertu du Berrizko Udalean. Diotenez, proiektuak zelaia baino azpiegitura gehiago ekarriko lituzke, hala nola, 80 laguntzako hotela, 400 pertsonentzako kafetegi-jatetxea, 160 autorentzako aparkalekua, gimnasioa, igerileku klimatizatu, paddle pista, kirol denda eta gizarte kluba. Proiektua aurrera eramateko, Arau Subsidiarioak aldatzeko eskaera egin dute udalerean. Izan ere, lursail horiek nekazaritza lurra dira eta bertan ez dago nekazaritza ez den beste jarduerarik garatzerik.

Proiektuaren aurka

Euskal Herriko Nekazarien Elkartasuna sindikatuaren ustez, Sarriako lurrek nekazal lur izaten jarraitu behar dute eta golf zelai batek ez du lekurik horrelako lurretan. Hala, Arau Subsidiarioak aldatzeko eskaerari ezezkoa emateko eskaera egin dio Berrizko Udalari. Sindikatuak jakinarazi digunez, inguruko baserriak ere aurka agertu dira. Izan ere, Eusko Jaurlaritzaren Basogintza eta Nekazaritza Lurralde Plan Sektorialaren Aurrerapen dokumentuak balio handiko nekazaritza lurra dela agertu baitu. Sindikatuko kideek, Bizkaian golf zelaiek bizi duten hazkundea dela eta, euren kezka azaldu digute: "Jada bi golf zelai ditugu, Artxandan eta Arboledan eraikitzen ari dira eta Lezama eta Derion beste golf zelai proiektu bana onartuta dago".

Golf zelaiaren proiektua garatzearen aurka-ko taldea ere sortu berri dute Berrizen, Men-

Ahaztu beharreko mito ugari dago golfean, klubetako arduradunek diotenez. Egun, emakumeek zein gizonek, helduek zein gazteek praktikatzen dute. Eta golfean ez ei du gizarte maila altuko jendeak soilik egiten, denetarik ikus omen daiteke zelaietan. Zelaia eraikitzeko asmoek, ordea –Berrizko adibidez–, oraindik polemika sortzen dute. Irudietan, Urturiko golf zelaia, Araban.

diak-mendi taldea, alegia. Taldearen arabera, Udaletxera proiektu honen inguruko informazio eske maiz joanagatik Udalak ez die informaziorik eskaini. Berau frogatu xedez, gu geu ere Udalarekin harremanetan jarri gara, Hiri-gintza Sailarekin hain zuzen. Ondorio garbiena zera izan da, ez dagoela proiekturik oraingoz, asmoa besterik ez. Informazio hori, ordea, ez dator bat EHNE sindikatuak eskaini digunarekin. EHNEk jakinarazi digunez, Bizkaiko Aldundia ere sindikatuarekin harremanetan jarri da proiektu horren ingurugiro ikerketan baliagarriak izango diren zenbait puntu aztertzeko. Asmoa baino zerbait gehiago bada, beraz.

Mendiak-mendi taldeak, golf zelaia ekarriko lituzkeen kalte ekologikoak, ur eta argindar kontsumoaren biderketa eta baliabide naturalen murrizketa azpimarratu dizkigu. Horrekin batera, talde antidesarrollistak herria desinformatzegatik eta izapideak isilpean aurrera eramatzegatik salatu du Udala. ■

INSTALAZIO BERRIA

- 1.300 laguntzako lekua
- Partzela hesituak eta gune zabala hesitugabea
- Partzela bakoitzean ura, argindarra eta estolda
- Bungalow telebistarekin alogorean hartzeko aukera
- Ostata
- Logelak literekin, eta pentsio erdia edo osorako prezio bereziak
- Ur beroa doan

ERROTA-EL MOLINO kanpina

Mendigorría, Nafarroa

Tel. 948 34 06 04 - Fax 948 34 00 82

E-mail: info@campingelmolino.com Web: www.campingelmolino.com

«Neurri batez ordezko o

Dora Salazar

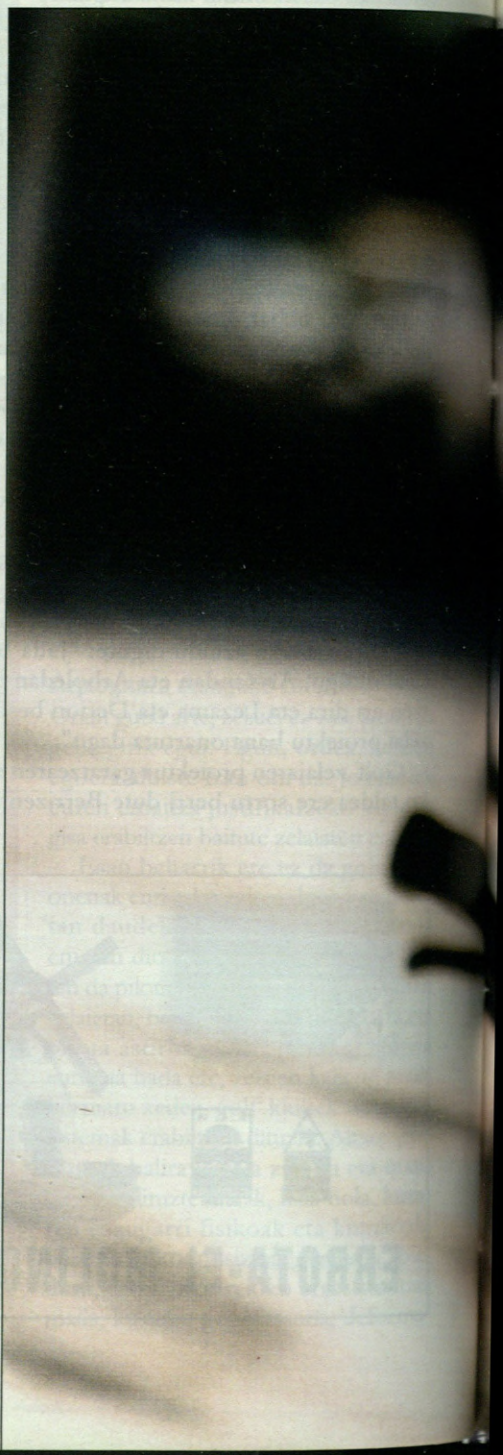
Eskulturgile ezaguna da Dora Salazar (Altsasu, 1963). Haatik, margolari ere bada. Eskulturan aritu, forma artistiko landuak iritsi eta, orduan, margoak hartu eta pintura egingo duela erabakitzen du, bere buruari bertan goxo egin dezan galarazi eta molde berrietara behartzen du. Artea, istorioak kontatzeko bidea duela dio. Idazlea baino areago.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

Honantz nentorrela entzun dut milioika euro ordaindu dituztela New Yorken, enkante batean, Picassoren lan baten truke. Donostiara iritsi, tabernara sartu, eta argazki erakusketa bat. Zarauzko hondartzan pasieran eta eskulturak. Artea dago nonahi.

Artea... Baina zer da artea? Hain da kontzeptu zabala! Nik uste arteaz hitz egitea ezertaz ere ez hitz egitea dela. Esateko modua da, jakina: eskultura, pintura, moda, poesia, zaharberritzea. Dena da arte. Hargatik diot kontzeptu zabala dela. Biblioteka ere bada hitz hori. Dena sartzen da bertan, espazio eta denboraren arabera.

an, erlijioaren a kultura»

Zer deritzozu Picassoren lanaren kontu horri. Albistegia ireki du. Arteari buruzko berria, nolanahi ere, albistegiaren lehenengo ilaran.

Beste kontu bat kontatuko nizuke nik. Aurreko batean kalean entzundakoa. Bi emakumezko hizketan, bata besteari: "Eguraldiarekin hasi dira albisteak ematen!". Esan nahi dut, kasu handirik ez egiteko albistegiari zerk ematen dion hasiera.

Milioika euro pagatu dituzte Picasso bat...

Espektakulua da, ez besterik. Arteaz hitz egin eta horixe da aipagai: espektakulua. Zenbat jendek bisitatu duen halako museo, zenbatean saldu den halakoren margolana...

Hainbeste jende doa, benetan, museoetara?

Bai, uste dut baietz. Albistegiek hori diote, behintzat. Horra albistegiak berriro! Hainbeste lagunek ikusi duela halako eta halako erakusketari diote. Bai, baietz esango nuke, jendeak ikasia duela museoetarako bidea. Bestalde, egia ere bada museo-fenomenoa bizi dugula. Zein den ere hiria, museo behar zer edo zer izango bada! Turismoa egiteko bidea da. Dela Guggenheim, Artium, Baluarte... Hiriaren erakusleiho dira, eta niri ez zait gaizki iruditzen, mundu horren barruan nago-eta. Ongi iruditzen zait eskaintza izatea, baina gehiago ere nahiko nuke, jakina: erakusgaiak maila oneko izatea, alegia.

Lan bat artelan izan dadin museo bamean hertsu beharra ere! Inguruan dugun eraikin XX. mende hasierakoari begiratu ere ez diogu egiten eta! Edo XIX. mende amaierako lantegiko hormari...

Ados. Halako lan bat artelan dela esaten digute, eta guk sinetsi. Artea, hasieran, jainkozko zerbait zen ia-ia. Jeinutasuna dario hitz horri. Nik neuk ez nuen uste artea egingo nuenik. Hasi nintzencan, zenbait lan egin asmo nuen, objektu artistiko izango ziren ala ez batere pentsatu gabe. Neure begirada eskaini nahi nuen, gauzak ikusteko dudak moldeak. Horregatik jotzen dut eskulturatik pinturara, eta alderantziz. Erabat eskulturagintzan jarduten dudanean itsutu egiten naiz. Pinturara jotzen dudanean, bestelako arriskuak hartzen ditut, bestelakoa da egoera, erreakzionatu egin behar izaten dut, aurrera

Lan etxean

"Etxean lan egiten dut. Batzuetan obsesioa ere bada. Lana eginda dagoenean, hantxe begien bistan eta harixe begiratu behar! Aldametik esaten didate: 'Ez iezaiozu gehiago begiratu, utzi ezazu bakean, bere horretan ongi da!'. Orduan, atea itxi eta etxetik aldegin behar izaten dut. Zenbaitetan gertatzen da, hainbeste jira eta buelta, txapela jan eta jan, itsutu egiten zara, eta ezer konpontzen ez: obra eginda dago. Azkenean, zeure burua zigortu besterik ez duzu egiten".

egin behar. Artea "askatasun" hitza bezala da. Kiratsa dario "arte" hitzari. Nork bere esanahia ematen dio. Izan ere, kontzeptu zabala ez ezik, irekia da. Bizitza bera bezala. Hobe mugarik ez jartzea hitzari.

Irakasgai bihurtzen denean, berriz, neurritz gain mugaturik dago: Artearen historia da, gehienbat. Mugak jartzeko modua da. Irakaste-

kotan, hobe kontzeptua mugatzea. Eta ongi iruditzen zait. Hartaka, liburua hartu eta hariari segitzeko modua du irakasleak. Liburuak berak agintzen dio norabidea, zein artistari buruz jardun, eta zein bazterrerara utzi. Horri dagokionez erraza da "arte" hitzak dakarren esanahia, bai artearen historia.

Eguneroko bizitzan ukitzen dugun "arte" ez aipatzea larria da gero: moda, museo berrien diseinua, autoen itxura... Gaia horretaraino mugatzeak ez dakarke onik...

Artearen historia diozu, baina literaturaren historia esan zenezakeen. Edo besteren bat. Historiak irakurketa bat du, gustatu edo ez. Berrikuspenean egiten dira, baina hari nagusiak iraun egingo du. Ontzat hartzen dira inoren ekarpenak, azterketa xeheagoak, arlokakoak —emakumeen lanei dagozkienak, adibidez—, baina ezin jakin horiek historia nagusi horren atal izatera iritsiko diren. Espero dut baietz, baina ezin jakin. Denborak hartzen ditu erabaki horiek. Historia oso da injustua, murriztailea da-eta. Hari nagusia bai, baina Historia hori osatzen duten hamaika eragile aipatu ere ez dira egiten. Hori da kontua. Gaia trinkotu nahiak dakarren kaltea dugu hori. Eta ez dakit hori zuzentzeko modurik dagoen ere, bestelako azterketen berri emanez edo gaiari beste era batera helduz. Ez dakit, egia esan.

Zergatik egiten diogu uko inguruari begiratzeari, ondoko eraikinak aztertzeari...

Nik uste jendeak uste baino kasu handiago egiten diola arkitekturari; begiratzen diola, ulertzen duela, alegia. Gustatu, ez gustatu, besterik da. Arkitektura bera ere borroka betean bizi da: tradizioa, modernitatea, berrikuntzak...

Inguratzen gaituzten zenbait eraikin, aldiz, espa-

zioz eta lekuz kanpo daudela dirudi. Gizartetik kanpo baleude bezala.

Arkitekturak bere baitan hartu beharko luke gizartea. Arkitektura ez da inozentea. Eraikinak ongi pentsaturik daude, gehienetan: batzuk dira goxo eta gozo hartzen zaituzte barruan. Beste batzuk, hotz dira, eta bakarti. Eraikin horiek jendearen arteko harremanak ere zehazten dituzte.

Zertaraino da zilegi Guggenheim Museoa izatea Bilbon, eta eite bereko eraikina, bikia, Los Angelesen. Eraikin berdintsuak dira eta gizarteak arrunt desberdinak.

Corte Inglesa ere ez da bakarria munduan. Eta katedral gotikoak ere ez. Frank Gerhy-k Bilbon egin zuen eraikinak hainbat gauza on du, jakina. Esate baterako, ikusgarri da nola integratu duen ondoko zubia. Sinbiosi hori ez da baitezpadakoa. Niri gustatu egiten zait Gerhyk espektakulu egiteko duen joera hori. Hara, eskolak ematen ditut Bilboko Burtsan, eta arkitektua dut ikasleotarik bat, emakumezkoa. Zera esan izan dit: "Gerhy, batik bat, eszenografo da. Museo sarreran egin duen joko bisuala ezinezkoa da arkitekturan. Gezur bisuala esaten ari da". Aldeko bezainbat kontrako ditu Gerhyk, horregatixe hain zuzen, gezurra esaten duelako, gezur arkitektonikoa.

Artistaren negarra

"Erakusketak egitea artistak dioen bezain nekeza da. Horretan ez dio gezurrik. Nik neuk ere zenbait aretotan egiten ditut erakusketak. Beste zenbait aretotan ere erakutsiko nituzke nire lanak, baina gaur-gaurkoz ezinezko zait. Beharbada, egunen batean. Edo, beharbada, inoiz ez. Iristen naizen lekue-tara iristen naiz. Idazleak bezala: argitaratzeko lanak dituzte haiek, erakusteko gorabeherak, berriz, guk. Zenbait mekanismok erabakitzen du hori, besterik gabe".

Irakurri izan dut ez zarela "arte arte egite aldera" egiteko zale.

Zehaztu egin beharko nuke. Arestian adierazi dizut ez zaidala artearen kontzeptu ezarri hori gustatzen; hain zuzen, arteaz ari eta murrizt jotzen dugulako. Eta nahiz eta onartu gauza guztien gainetik artelanaren alderdi estetikoak azpimarratzen dituzten mugimendu eta joerak, gizakia da egile, eta, ondorioz, alderdi soziopolitikoak beti ageriko da. Artea bizitzari loturik dago, gutxi-asko. 40 urte ditut eta giza-alderdia beti ageri da artelanean, baita horri uko egiten diola esaten duen artistaren lanean ere; horietan ere, bizitzatik hurreago edo urrutiago, baina dudarik gabe ageri dira bizitzaren zantzuak. Hori da nire ustea.

"Arte arte egite aldera" gabe, istorioak kontatzea omen duzu helburu.

Bai, ados. Polita ere bada. Zinematografikoa ere bada. Esaerak asko du zinematik eta literatura-tik. Baina egia da. Nik neuk ere ez dakit seguru zergatik interesatzen zaizkidan zenbait gauza. Kanpotik begira jarri eta neure burua aztertzen saiatzen naiz: "zer dela eta dut interesa gai horretan?". Istorioa kontatzea baino, istorioak kontatzea esango nuke, pluralen, nork bere istorioa du eta. Hori arrunt aldatu da lanean hasi nintzenetik hona. Sasoi hartan zer edo zertan lanean ari nintzela konturatzen naiz, baina

kulturagenda

Maiatzaren 31tik ekainaren 15era

1920-1968 Mugimendu Modernoari Buruzko 3. Jardunaldia.
Gipuzkoako industriaren ondare arkitektonikoa berrikustea.

Hitzaldiak

Osteguna, ekainaren 3a: 19:30 h.

Memoria y construcción industrial en Euskadi.

L. M. Zulaia Fernández de Betoño, arkitektoa.

Ostirala, ekainaren 4a: 19:30 h.

Intervenciones en el Patrimonio Industrial.

Inmaculada Aguilar, historialaria.

Asteartea, ekainaren 8a: 19:30 h.

Dos modelos de recuperación funcional y arquitectónica:

■ *La alcoholera de Olite.* Roberto Urtasun Uriz, arkitektoa.

■ *El Pabellón del reloj en Bergara.* J.C. Anasagasti Ormaechea, arkitektoa.

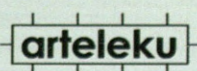
Asteazkena, ekainaren 9a: 19:30 h.

Intervención en el tejido industrial de Bergara.

La transformación del Pabellón de la chatarra y su entorno para usos deportivos.

Ramón Garitano Garitano, arkitektoa.

Areto nagusia.

Arabiar irudikapen garaikideak.

Diskurtso kritikoak eta pentsamendu politikoa.

2004ko ekainaren 14tik 19ra.

Zuzendaria:

Gema Martín Muñoz.

Gonbidatuak:

Salima Ghezali, Aboubakr Jamaï,

Michel Khleifi, Tariq Ramadan,

Eyal Sivan, Nadia Yassine.

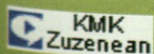
Mintegia:

Eztabaida foroak eta hitzaldi publikoak.

Eztabaida foroak. Izena emateko epea:

Ekainak 9.

www.arteleku.net

www.gipuzkoa.net/kultura

Gipuzkoako Foru Aldundia

Dora Salazar-Bernardo Atxaga

Dora Salazar eta Bernardo Atxaga elkarrekin lan eginak dira. Liburu bat izan zen emaitza: *Recorrido*. Donostiako paisaiak eskulturgile eta margolariak, testuak idazleak. "Gurekin lan egin zezan hots egin genion Bernardori. Gogoan dut artista batek Kafkaren *Metamorfosis*a oinarri harturik egindako arte-liburua, irensten zaila. Bernardok gurekin egin zuen liburuari dagokionez, berriz, Arteko galeriak arduradunak zenbait saio egin zituen, eta liburua kaleratzea lortu. Donostiako paisaiak ziren, dena dela, eta askoz ere jende gehiagok begiratzen dio paisaiari—ingurukoari, batik bat—, Kafkaren *Metamorfosi*ari baino, adibidez. Dena dela, proposamen independentea izan zen, nork bere arlotik. Irudiak eginak nituen, Bernardok ikusi zituen, gustatu zitzaizkion, eta testua idatzi zuen".

modu intuitiboan. Gaur egun, berriz, gogo betez ekiten diot lehen era intuitiboan egiten nuen lan harixe. Eskarmentua izan liteke, edo adina, batek daki. Nik istorio bat kontatzen dut, nirea, baina zuk zeuk ere zeure burua bertan ispilaturik ikusiko duzu, beharbada. Zure istorioaren isla gerta liteke. Publizitatea bezala. Nork bere mailan ikusten du bere burua bertan ispilaturik. Hori da, ispiluak dira nire lanak.

Borgesek zioen jendea ez dela inoiz aspertuko istorio entzuten...

Polita. Ongi dago jendea ez aspertzera ere.

Zenbateraino ulertzen dugu ikusleok artistak kontatu nahi dizkigun istorio horiek?

Eskola ematen ari naizela, abangoardien gainean jarduten dut. Garai batean aldaketa handiak gertatu ziren denbora gutxian: inpresionismoa, espresionismoa, kubismoa... Arteak gero eta "errealago" izan nahi duela ematen du, baina, aldi berean, ikuslearengandik gero eta urrutiago dago. Hobeto ulertzen dugu Berpizkundera, edo Barrokoa, irudiak figuratibago

direlako eta errazago ikusten ditugulako, nahiz eta ezkutuko mezua, subliminala, ez ulertu. Baina itxurak askoz ere ulergarriago dira, dudarik gabe, eta ikusleak horien baitako mezua maila batean baino ez du ulertzen. Alegia, informazioa behar da artea ulertzeko. Literaturan eta beste diziplina askotan bezala gertatzen da: zure ezagutza-mailaren arabera informazio

gehiago ala gutxiago zeureganatuko duzu. Kodeak balio du, eta kode horren arabera jasotzen duzu mezua. Edo ez duzu jasotzen, alegia. Figurazioa errazago da, baina abstrakzioa ere ez da berria; honezkero, ohiturik behar genuen. Abstrakzioak

bere mezua dakar, horretan hasi zirenean ez ziren konturatzen, baina gaur egun inork ez du zalantzarik horretan. Amerikako espresionismoak berak, ideologia jakin bat du, sistema baten babesa du... abstrakzioak ez du inozentziarik. Dena dela, ez dago beti eskularruak jantzita ibiltzerik. Leihoak ireki, mundu horretan sartu eta aurrera, zikinduko zaren beldurrik gabe ibili. Horixe egin behar da.

Museo-fenomenoa bizi dugu.

Zein den ere hiria, museoa behar
zer edo zer izango bada! Turismoa
egiteko bidea da. Dela

Guggenheim, Artium, Baluarte...

Zure lanetan, bestalde, behin eta berriro ageri da gorputza, artearen historian behin eta berriro agertzen da baina...

Gorputza eta espazioa, horiek dira artearen gai nagusiak, labur zurrean esanda. Eskultura gorputzetik oso hurre dago, gainera, eta ni neu materialista samarra naiz horretan. Formak eta itxurak interesatzen zaizkit.

Feminismoaren ikuspegitik lantzen omen duzu gorputza. Horrela da?

Jakina, neure ikuspegitik. Nik neure istorioak kontatzen ditudanez, neure ikuspegiak baliatu behar, nahitaez. Bada esaldi bat: "pertsonala ere, politikoa da". Mundu honetan ez dago orban gabekorik. Lan bat egin eta erakusgai jartzen duzunetik gauza politikoa egiten ari zara, edo soziopolitikoa, nahi baduzu. Feminismoa dela eta, egia da Erdi Aroan mojek sarbidea errazago zutena artearen munduan. Tintoretoren alabaren bat ere artista izan zen. Adibide dira, asko ere ez, baina zer edo zer. Hortaz, 68ko Maiatzaz gero edo, emakumeak erabat sartu dira artearen munduan. Bestelako planteamenduak

Iturri berritzaile horietatik edan duzu, beraz?

Niri artearen munduan lan egitea interesatzen zait, istorio ezberdin bat kontatzea, neurea. Bestelako uste orokor batzuetatik hurre egon ala ez, bigarren mailako da niretzat. Ni, neure baitatik abiatzen naiz. Feminismoa esan dugu, baina post-feminismoaz hitz egiten hasita daude. Emakumearen gorputza ageri da nire zenbait lanetan, baina ez da izan helburu hori jarri dudalako, poliki-poliki hazten jardun den asmoa baizik. Espektakuluaren ikuspegitik landu dut gorputza, mugimenduarenetik, eta alderdi pertsonaletik. Bestalde, artearen historian emakumearen irudiak izan duen bilakaera ere kontuan izan dut. Finean, artearen historian oso irudi arketipiko direnak baliatu ditut nire lanetan. Meninak, Madonna... Baina, nonbait, jendeak ez du besterik ikusten. Zenbait elkarrizketatan ez didate horixe besterik esan: "Emakumearen gorputza lantzen ari zara eta...". Tira, horretan jardun dut aldi batez, lehenago beste hamaika lan eginga naiz, eta, oraintxe ere, beste zer edo zertan ari naiz, egon lasai. Baina "emakumearen gorputza" gora eta behera. Ezagutzen dudana hartaz hitz egin beharko dut ba, akabo bestela!

Literaturan askotan aipatzen da konpromiso kontua. Artearen munduan ba al da horrelakorik?

Gizarteak erreka jo du arlo askotan eta arte eta kulturara jo du askok, argi bila. Neurri batean, erlijioaren ordezkio da kultura. Hainbat sinesteri uko egin eta gero, zenbaitek artearen baitan hartu du aterpe. Leku guztietara sartu da artea. Giroa pil-pilean dago eta, nahitaez, artistaren lanean ere ageri da ezinegona. Tentsioa. Tira, hori esanagatik, gero eta erosoago bizi da jendea, gero eta berekoiago. "Borroka egin bai, baina neure estatua galdu gabe!", nahiz eta estatus hori zertan den jakin ez.

Konpromisoa ekarri dut hizpide, Elkarri bake-mugimenduaren galeriak zure lanetako bat duelako salgai...

Lehenengo, ez naiz Elkarrikoa. Borroka bat baino gehiagori laguntzen diot. Ez pentsa, uste baino berekoiagoa naiz. Elkarri proposamen bat egin zidan, eta nik onartu. Batzuetan bide berrietan abiatzeko modua ditut proposamen horiek. Besteetan, jendearekin dudana harremanak agintzen du. Baina esan dizut, hamaikarekin kolaboratu dut, aterik itxi gabe. Jendeak, hala ere, "han" edo "hemen" jarri nahi zaitu. Eta gauzak ez dira horrela. Nik, hainbat helbururi laguntzen diot, baina ez dut honekin edo harekin guztiz bat egiten. Errazegi zikintzen dira urak. Berriz diot, ez naiz Elkarrikoa. ■

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DENOI

Etxean lan eginez,
hartaz girotua,
egon zintezke zure
obrarri lotua.
Gero obrarengandik
ezin askatua,
nahiz "Bukatu duzu!" den
denen aholkua,
artelan bat noiz dago
guztiz bukatua?

Aitor Mendiluze

nagusitu dira maila guztietan, eta orobat arteari dagokionez. Harrezkero artea ez da denborarik gabea izango, orokorra, zehazgabea; bai-zik eta erlijioa izango duena, sexua, kolorea... dena izango du. Emakumeek parte hartze handiagoa dute eta, bere baitarik mintzo dira, bere istorioak kontatzen dituzte. Feminismoa den? Bada, bai.

Michelotto Corella INPERIOAREN ARRENKURA REN ARINGARRI:

Alasate-Mondragon

Euskal Herriak badu zer esportatu: ideiak. Aspaldi baten, militarrek eta abadeak ziren erbestera igortzen genituenak. Lehenengoak lurraldea baketu eta bigarrenei lekua egiteko: bakea, eta benetako fedea eroaten zieten bide zuzena aurkitu beharra zutela jakin ere ez zekiten lagunei.

Esku zabalak gara euskaldunak, eta horren adibide berri baten berri izan berri dugu. Berri ona zabaltzeaz gainera, ekonomia garapena ziurtatzera ere joango gara behartsuz beteriko herrialde urrunetara. Kooperatibak zabalduko ditugu, munduan barrena.

Lagun on batek jakitera eman zidanez, Arrasateko kooperatibismoaren lehenengo ezaugarrietako bat, garrantzitsuena behar bada, besteekiko konpromisoa izan zen. Batez ere besteen, kaltetuenen, txiroenen bizi baldintzak hobetzeko ekin zioten kooperatiben bideari. Hain da horrela, ezen lehenengo kooperatiba antolatu baino lehenago ere, erkidego-konpromisoa landu egin zuten, Arrasateko arlo sozialeko hainbat esparrutan lanean jardunez. Ez zuten arlo ekonomikoan jarduteko presarik: gauza bakoitza bere unean. Lehenengo, jendea kooperatibismoa ulertzeko eta onartzeko gertatu, eta gero ekin enpresak antolatzeari.

Arrasate eta inguruan ekin zioten kooperatibak sortzeari, funtsezko beste ezaugarri bat zutela: aberastasuna sortu, eta irabaziak bertan gera zitezela segurtatu. Ez edozein modutan geratzeko, jakina: kooperatibisten ustean, aberastasuna ahalik eta lagun gehien artean banatu behar da, eskualde guztiaren onerako izan dadin.

Horretarako, langileek euren burua antolatu behar zutela ikusi zuten, eta horren bila joan ziren: enpresa-kontzeptu berritzailea izan zen, kooperatibismoarekin batera eraginkortasuna ere bilatzen zutelako: aberastasuna banatzeko, lehenengo sortu egin behar zen. Guztiaren oinarrian, kontzeptu zehatz eta lausoa: justizia. Horrexen bila abiatu ziren hasierako kooperatibistak: jarduera ekonomiko helburu etiko baten morroi.

Urteotako ibilaldiak argi-ilunak izan ditu –norenak ez?– eta oinarritzko planteamenduetan artez dabilzala dioenik ere bada: abe-

INIGO AZKONA

rastasuna sortzen dute, eta aberastasun hori askoren artean –ohiko enpresetan baino gehiagoren artean esan beharko litzateke, beharbada– banatzen dute kooperatibek. Arlorik arlo hedatuz joan dira, eta Euskal Herriatik irtetea ere otu zaie, negozioa kanpogan ere finkatu behar zelakoan. –Are gehiago, Euskal Herria ere internazionalizatu egin dute, *city* eta *center* moduko kontzeptu erabat moderno eta berritzaileei eskerrak–. Gero eta langile gehiago izan ditu MCCk, horietako asko mugagabeko kontratuarekin, eta enplegu-sorreran bestelako enpresek baino ahalegin sendoagoa egin dute. Horretaz aparte, sosak: azkeneko urteko emaitzak onak izan dira. Irabaziez egin behar da berba, ez galez.

Esan liteke, beraz, Euskal Herria txiki geratu zaigula, laneko harreman justuagoak bilatzen ditugunoi: hemen, gure etxean egin

«
Esku zabalak gara euskaldunak, eta horren adibide berri baten berri izan berri dugu. Berri ona zabaltzeaz gainera, ekonomia garapena ziurtatzera ere joango gara behartsuz beteriko herrialde urrunetara. Kooperatibak zabalduko ditugu, munduan barrena
»

behar zena edo egin zitekeena eginda dago; argi utzi dugu kooperatibismoak balio duena, aberastasuna sortzeko eta banatzeko gaitasuna duena, eta etorkizuneko merkatu globalizatuan ere bere lekutxo irabaziko duela erakutsi behar dugu orain.

Orain, *fagol*, *ilizal* eta *enpalanak* Txinara doaz, ez behargin edo lehengai merkeagoen bila: hara doaz, aberastasuna sortu, eta bertan uztera, ahalik eta lagun gehien artean utzi ere. Hara doaz, langileei euren burua antolatzeko aukera ematera; aspaldiko Arrasaten legez, arrakala sozialak edonon daudela ere gainditzera. Mundua beste era batera antola daitekeela pentsatzen dugun euskaldun guztion izenean: *eskelik asko, mondragon colporacion!* ■

Pako Sodupe

EUSKARA NORMALIZATZAILEA

Euskararen normalizazioa administrazioan

B

a al dakizue zertan den alor hau, zertan diren EAEko administrazioa euskalduntzeko erabilera planak? –Nafarroakoa eta Ipar Euskal Herrikoa ez dago galdetu beharrik—. Ez al dugu irakaskuntza eta komunikabideen arloarekin batera administrazioa funtsezkotzat jo euskara gizartean normalizatuko bada? Euskararen normalizazioan dihardut azken bizpahiru urtetan eta ez dut neurketarik, hausnarketarik, ezer aurkitzen lanbide dudak arloaz, ni bezala ari direnen berririk ere apenas dudak. Gurean gaia jendaurrean ez egotea, gehienetan, ez da seinala ona izan ohi; gaztelaniak tradizioa, soziologia, boterea ditu bidelagun, eta euskarak oso tradizio urria du administrazioan, soziologia oso toki gutxitan du lagun, eta botere-dunen laguntza ere...

ALBERTO ELOSEGI

kaian, hizkuntza eskakizun horiek ezarriak dituztenak. Lanpostu horien artean, batez ere 4.a ezarria dutenetan, badira oso postu garrantzizkoak, departamentu buru direnek betetzen dituztenak eta departamentu guztien funtzionamenduan, hizkuntzari gagozkiola, zerikusi handia dutenak. Hone-tara nentorren: 3. eta 4. HE ezarria duten lanpostu horiek betetzen dituzten langileek lana gehienbat euskaraz egiten dute? Euskararen erabilera administrazioan zertan den neurtzeko datu garrantzitsua ez al da?

Administrazioari eta euskal gizarteari oro har dezente kostatu zaio profil hori duen jendea lortzea, eta argi eta garbi dago erabilerarik ezean 3. HE duenaren gaitasuna bigarrenera jaisten dela, eta 4.a duenarena 3.era. 3.a, oro har, administrazioari dagokien eskakizuna da, txosten teknikoak eta egiteko 4.a da beharrezkoa. Egindako lanari etekina ateratzeko, hots, benetako euskararen erabilera administrazio lanean, ziurtatu eta bermatu beharra dago jende horrek euskaraz lan egin behar duela. Egun ziurtaturik al dago hori?

Administrazioan hierarkia antolamenduan berean dago. Salbuespenak eta ñabardurak alde batera utzirik, bereiz liteke halako marra nabarmen bat administrazioaren zerbitzupeko enplegatuen artean: marraren alde batean teknikariak daude eta bestean administrazioari. Labur-zurrean, berriro diot, ñabardurak alde batera, teknikariak dira ekimen, erantzukizun eta sormena eskatzen duten txostenak egiteko ardura dutenak. Teknikarietan ere badira aldeak, batzuk departamentu buru dira, beste batzuk ez, baina esan liteke nolabaiteko burutza osatzen dutela sailen ardura politikoa duten zinegotzi eta alkate edo zuzendari eta kontseilarietara. Arraina burutik hasten omen da usteltzen; uste izatekoa da, osatzen ere burutik hasiko dela; beraz, administrazioa etorritara, buruek euskara erabiltzen badute nagusiki, edo euskararen erabilera zinez bultzatuz gero, errazagoa da kate guztia euskalduntzea. Horregatik galdetzen

Politikariak, abertzaletzat jotzen ditugunak

eta abertzale espainolak edo

konstituzionalistak direnak –iritzia denei

dagokiek, nahiz alderdien arteko aldeak

handiak diren, eta alderdi bereko kideen

artearen ere alde ederrekoak dauden—

ez dute bereganatua administrazioan

euskararen erabilera zabaltzea euren ardura dela

Muga dezagun hain alor zabala eta jarri gaitezen EAEko administrazioa begira, eta zehatzago 3. Hizkuntza Eskakizuna (HE) eta 4.a ezarria duten lanpostuetara. Euskara zerbitzuen ustez, lanpostu horiek dira euskara aldetik gaitasun gehien eskatzen dutenak eta askotan behintzat erabilerari begira garrantzi gehien dutenak. Egun lanpostu dezente dira, batez ere Gipuzkoan eta Biz-

Ez naiz hain xaloa: zenbat politikari abertzale eta/edo euskaltzalek irakurriko dute hau? Gertatu izan da euskara zerbitzuak 4.a jarri lanpostu bati eta politikari abertzale hotsekoek 3.a jartzea, jendaurrean argudiatuz jende gehiagori eman behar zaiola aukera, eta isilean pentsatuz 3.a dutenen artean egon daitezkeela 4.a dutenen artean baino jende prestatuagoa, hots, beren lana erdaraz egiteko prestatuagoa, bost axola izanik euskaraz lan egiteko gaitasuna duten ala ez

nuen gorago, 3.a eta 4.a ezarria duten lanpostuak betetzen dituztenek euskaraz funtzionatzten duten nagusiki.

Nire iritzia da politikariek, abertzaletzat jotzen ditugunak eta abertzale espainolak edo konstituzionalistak direnak –iritzia denei dagokie, nahiz alderdien arteko aldeak handiak diren, eta alderdi bereko kideen artean ere alde ederrekoak dauden– ez dutela bereganatua administrazioan euskararen erabilera zabaltzea euren ardura dela, ez soilik euskara zerbitzuko teknikariena, eta 3. eta 4. HEak ezartzeak berekin ekarri behar duela herritarrari zerbitzua euskaraz eskaintzeaz gain, lan hizkuntza nagusia ere euskara izatea, urratsez urrats, euskal zirkuituak finkatuz.

Horretarako, politikariak bezain garrantzizkoak teknikari buruak dira. Hainbat kasutan ezarriak zaizkien hizkuntza eskakizunak ez dituzte egiaztatzen, eta ez dute benetako arazorik sumatzen bere horretan jarraitzeko eta hainbat kasutan eragozpen larri gerta litezke euskararen erabilera finkatzerakoan.

Ez naiz hain xaloa: zenbat politikari abertzale eta/edo euskaltzalek irakurriko dute hau? Gertatu izan da euskara zerbitzuak 4.a jarri lanpostu bati eta politikari abertzale hotsekoek 3.a jartzea, jendaurrean argudiatuz jende gehiagori eman behar

zaiola aukera, eta isilean pentsatuz 3.a dutenen artean egon daitezkeela 4.a dutenen artean baino jende prestatuagoa, hots, beren lana erdaraz egiteko prestatuagoa, bost axola izanik euskaraz lan egiteko gaitasuna duten ala ez. Gaur egun, oker ez banago, 4. HE egiaztatua duten teknikari gehienek erdaraz hutsez edo hizkuntza bietan lan egiten dute, eta azken kasu honetan erdaraz gehiago euskaraz baino. Eta errua ez da teknikariena, edo behintzat ez soilik beraiena inondik ere. Lehenbizi, buru teknikoak eta politikoak bultzatu egin behar dute lanean euskararen erabilera, eta gainera horretarako laguntza behar dute, hainbat arrazoi tarteko askoz errazagoa delako gaur egun administrazioan lana erdaraz egitea euskaraz egitea baino. Baina gai hau beste artikuluko baterako utziko dugu.

Laburbilduz, politikari eta ardura handienak dituzten teknikarien bultzadarik gabe jai du euskararen erabilerak administrazioan, jai duen bezala horretan ari garenon koordinaziorik gabe, eta jai duen bezala hausnarketa eta guztion arteko sinergiarik gabe. Badugu foro baten beharra iradokizunak, kexuak, gogoetak eta polemikak bideratzeko, guztion arteko sinergia lortzea helburu. ■

Euskadiko Nekazalturismo eta Landa-etxeak

"Goza ezazu egonaldi lasai batetaz,
naturarekin harreman zuzenean,
Euskadiko Nekazalturismo edo Landa-etxe batean"

Nekazalturismo Elkarte • Kursaal, Zurriola etorbidea, 1 • 20002 Donostia
Tel.: 902.13.00.31 Faxe: 943.32.67.00

agroturismo@nekatur.net • www.nekatur.net

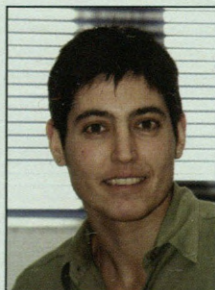
Hizkuntza aniztasuna hizpide Bartzelonako Forumean

Mende honetan munduan mintzatzen diren 6.000 bat hizkuntzen %90 galduko dira edo ezinbesteko galbidean sartuko dira. Halaxe iragarri zuen 1992an Michael Kraussek argitara emandako *The world's languages in crisis* artikuluan. Baina dirudienez, gaiaren larritasunak gutxi batzuk baino ez zituen aztoratu, hamabi urteotan ez baitira NBERen, UNESCOren edo mundu mailako halako beste erakunderen baitan, ez biltzar nagusirik antolatu, ez erabaki sendorik hartu, ez eta premiazko esku hartze programa eraginkorrik abian jarri ere. Are gutxiago azken arnasetan –hitzetan esan-go genuke– dauden munduko hizkuntza komunitate txikietako kideei euren inguru eta kulturetan etorkizuna izan dezaaten ahalbidetzeko.

Hamabi urteren buruan, egoerak bere larrian dirau. Berriki atek zabaldu dituen 2004ko Bartzelonako Kulturen Forumak munduko hizkuntza aniztasunari eskaini dio *Abotsak* erakusketa. Teknikoki nola estetikoki ongi zaindutako erakusketa horrek munduan 5.000 hizkuntza daudela dio eta horietatik %95 galtzeko arriskuan, debekuak, bazterkeria eta migrazioak direla medio. Beraz, egoera larria bazen, azken urteotan larriagotu baizik ez omen da egin.

Baina aipatu erakusketa ez da Bartzelonako Kulturen Forumaren barnean hizkuntza aniztasunari erreparatu dion jarduera bakarra. Hainbat intelektualek –Noam Chomsky, Susan Sontag, Manuel Delgado eta beste askoren– ikuspegi kritiko eta herritar anitzen eszeptizismoaren artean antolatu den Forumean, maiatzaren 20tik 23ra bitartean, *Hizkuntza aniztasuna, iraunkortasuna eta bakea* izeneko nazioarteko biltzarra egin berri da. Biltzarrak munduko bazter guztietako aditu, ikertzaile, soziolinguista eta hizkuntzazaleak bildu ditu, dozena eta erdi euskaldun barne.

Hasteko, biltzarraren izenburua bera da aipatzekoa, "hizkuntza aniztasuna", "iraun-

MIKEL SAIZ

kortasuna" (sustainability) eta "bakea" kontzeptuak loturik agertzen baitira, eta hala defendatu da biltzarretik sortutako ondorioetan. Hizkuntza aniztasunaren errespetua, bake eta justizia sozialaren oinarri gisa aurkeztu dute. Bestalde, hizkuntza aniztasuna, eremu handiko eta eremu txikiko hizkuntzen harremanak iraunkorrak izatean datza, hala ez bada, luzera harreman horrek txikien ordezkapena ekarriko baitu. Ikuspegi horrek, egungo mundu globalizatuan hizkuntzen arteko harremanak paradigma konplexu gisa azaltzen ditu eta, hizkuntza iraunkortasuna bermatzeko, hizkuntza handi eta txikien era-

bileraren arteko nolabaiteko "subsidiaritatea" proposatu dute: egin tokiko hizkuntzan egin daitekeen guztia, eta utzi hizkuntza handian egiteko soilik hizkuntza txikian egin ezin daitekeena.

Biltzarraren ponentzietan nola eztabaidetan usuak izan dira hizkuntza aniztasunari egokitu zaizkion bioaniztasunaren kontzeptuak: "iraunkortasuna" eta "hizkuntza ekologia". Kontzeptu batzuk ezagunak zaizkigu: "biziberritzea" (revitalization) edo "biziraupena" (maintenance), eta horietako bat, gurean –zorionez– azken aldiotan erruz erabiltzen duguna: "hizkuntza eskubideak" –linguistic (human) rights–. Kontzeptu berriren bat ere entzun dugu: "hizkuntza hiritartasuna" (linguistic citizenship). "Normalizazioa" kontzeptua ez da behin ere agertu, eta "ofizialtasuna" arrunt gutxi. Niri bederen, zer pentsatu eman dit ikusteak nazioarteko foroetan zer hitzen bidez definitzen den hizkuntza aniztasunaren eztabaida eta garbiago antzeman dut "normalizazioa" eta "ofizialtasuna" bezalako kontzeptu zehatzu-

gabeak baztertu beharra. Egun, katalanek, "normalizazio" hitzaren asmatzaileek eurek ere ez dute erabiltzen, eta guk berriz, horri loturik segitzen dugu, horrekin zer esan nahi dugun ere ez dakigula. "Ofizialtasun" kontzeptuaren inguruan, ederki ikusi dugu guk Euskal Herrian zein hitz huts izan daitekeen.

« Niri zer pentsatu

eman dit ikusteak

nazioarteko foroetan

zer hitzen bidez

definitzen den

hizkuntza aniztasunaren

eztabaida eta garbiago

antzeman dut

'normalizazioa' eta

'ofizialtasuna' bezalako

kontzeptu zehaztugabeak

baztertu beharra

Biltzarreko adituek garbi defendatu dute hizkuntzen aldeko aldarrikapena eskubide gisara formulatu beharra.

Gureari begira, "hizkuntza eskubide"en aldarrikapenak estrategikoa beharko luke —dirudienez, euskalgintzak honez gero egin duen bezala—

Biltzarreko adituek garbi defendatu dute hizkuntzen aldeko aldarrikapena eskubide gisara formulatu beharra. Gureari begira, "hizkuntza eskubide"en aldarrikapenak estrategikoa beharko luke —dirudienez, euskalgintzak honez gero egin duen bezala—.

Biltzarraren ondorioetan hizkuntza aniztasunaren aldeko lanaren premia azpimarratu da: gizartea hizkuntza aniztasunaren balioaz sentiberatu eta kontzientziatu; gizarte mugimendua bultzatu, berretu eta zabaltu; gazte jendearen inplikazioa bilatu eta haiendako erakargarri bihurtzeko ahaleginak lehenetsi. "Hizkuntza biziberritzea" eta "aktibismoa" loturik agertu dira, hizkuntza komunitateei baitagozkie horretan aitzindarritza eta protagonismoa. Biltzarreko adituek ohartarazi digutenez, hizkuntza legeen balioa mugatua da oso.

Hizkuntza aniztasunaren krisi global honetan, biltzarrak Europaren gainean itxaropenak eta eszeptizismoa agertu ditu: Pasqual Maragall president-ak katalanaren ofizialtasuna Europan hizkuntza gutxi guztientzat onuragarria izanen zela adierazi zuen —ezin ukatu haien ttipitasunean ere handinahiak izaten badakitela— eta Miquel Siguane Europako Batasunari bere hizkuntza politika zein den argi eta garbi zehatz dezala eskatu zion —ezin ukatu katalanaren ofizialtasun europarraren alde, politikari eta intelektual katalanen artean dagoen sintonia ona—. Baina Joshua Fishman, aurtengo Linguapax sarietako bat eskuratzean, ezkor eta etsita agertu zitzaigun "mundua gero eta okerrago dago, eta Europan berean, Europaren Batasunaren aldetik, hizkuntza aniztasuna galtzeko arazoaren aintzatespen errealtik ere ez dago" esatean. Eta hori adituta, ezin ukatu, katalanek zail badute, gu bezalako hizkuntza komunitate txikiok Europan gutxienezko hizkuntza eskubideak izatea zail baino zailago izanen dugula. ■

TXANDAN
Joxerra Garzia

(Bide) gorriak eta bi

Bizikleta zale amorratua naizen aldetik, pozgarri zait politikariei aspaldion piztu zaien bidegorrien aldeko grina, kolore guztietako politikariak ari baitzaizkigu, eta ez gorriak bakarrik, bidegorrien aldeko aldarriak egiten, eta baita inoiz edo behin bidegorriren bat edo beste egiten ere.

Egin egin baita aspaldion bidegorririk franko. Ni bizi naizen herrian bertan, Donostian, izango da bidegorritan kilometro dezente, zehazki zenbat ez dakit baina. Bada bidegorri polit bat Aieta aldean, nik ezagutzen dudun zabalena; Kontxakoa ere, zer esanik ez, hor dago, ondo begi-bistan. Pasco Berrikoa ezin utziko dugu aipatzeko, bere kresal usain eta guzti. Eta Urumea bazterrekoari dagokio zaharrena izatearen itzala.

Izan bada, beraz, non ibilia. Gertatzen dena, ordea, zera da: bidegorriok guztiok zein bere lekuan daudela, eta batetik bestera joateko autoen artean pasatu beharra dagoela, bidegorria utzi eta bidean gorriak ibilita, bide beltzean gorriak eta bi ikusteko arrisku gorriarekin. Euskarari dagokionez ere halatsu ez ote gabiltzan, horixe otu izan zait niri sarritan. Bidegorri puxka ederrik egin bai, baina presaka gabiltzanean —eta noiz ez gabiltza gaur egun presaka?— bizikleta apartatu, bidegorria utzi, eta albo-erderetako baten autobidean abiatzen garela, ziztu bizian, autoz. Hori bada auto-determinazioa, aukeran nahiago bizikleta eta amorru gorritan. ■

HIRUKO TXIKIAN
Jose Mari Ostolaza

Sisi

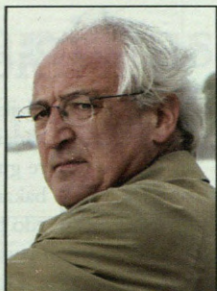

Enperatriz. Donostiako Trueban mutil kozkorretan ikusitako filma, gure amak ez dakit zenbat aldiz begiratuakoa, Romy Shneider Alain Delonen emaztea baina betiko Sisi izateraino enperadore hark maitatutako *plebeia* enperatriz bilakatu zuena. Guk *Zazpi anaia zazpi arrebenztzat* hura bezalaxe. Nik zazpitan nagusia nuen begiko, bizarduna, baritono sakon hura. Geroztik urek bide anitz egin dute ibai eta itsaso berberetara. Egun, enperadore-enperatriz lege egin dira ezkon-ezteiak, Strausen balsek kulunkatuak, txistularien bertsio etxekotutan. Politik oso. Filmetako janzkerak telebistez herrikoituak. Garenaz lotsak, ezin genukeenaz amets, erridikulo irigarrienari bide emanez itzultzen gara biharamunean geurera sakelan zulo, ezkontideen fantasia harri puntadun zultzaile. Eta zenbat buru hainbat bideo kamara, film eta telebista berdintzaile. Igeltseroa ministro, okina ministra egun batez. Gureari argazkitan erreparatuta lasaitu ederra hartzen dut, ez genuen negozioirik egin, zorrik ere ez. Eta ministroak baino, baritono sakonak izatea nahia-guri lagunetan tenorrek eta baxuak aurkitzea errazagoa baitzaigun guri gure fantasiei kantuz bide egin diezaiagun. Bi sotesan, sosesuz, euskara bezain urria dugun talentuz. ■

Tortura

Terrorismoaren globalizazioaz hitz egiten zutenek ez zuten torturaren globalizazioa aipatzen. Soldadu batzuek, inpunitate erabateko baten uste osoan, argazkiak ateratzen hasi ziren arte. Aitondutakoan ilobei erakusteko edo. Soldadu tonto-usain horiek argazkirik atera ez balute, hedabideak ez lirateke orain torturaz arituko. Izugarria da argazki txar batzuen premia izan beharra eskandaluzko espantuak egiten hasteko. Eta izugarria soldadu tonto horiei eskerrak eman beharra tontoak izategatik.

Orain, ordea, Pentagonoko kontzientzia txarrak kamera digitalak galarazi ditu, ez torturak.

ALBERTO ELSOEGI

zituen ahaide gehienak, tartean bere iloba besoetakoa, nire emaztea.

Gurera etorri zen.

Gelditzeko itzuli zen. Berehala hasi zitzaion, ordea, egonezinaren harra: arrotz sentitzen zen familiarrean eta lagunekin; arrotzak zitzaizkion aldaketa urbanistikoak eta sozialak; arrotza, Euskal Herriko bizitza; arrotz egiten zitzaion euskara bera ere, haurretako jardun askatu noranahiko hartatik hain desberdina. Arroztasun berriren bat nabaritzen zigunean, bere baitan bihurturik, zen baino uzkurrago jartzen zitzaigun. Ez zuten, ordea, makurguneok etsi, eta, pixkana-

Pentagonoko kontzientzia txarrak

kamera digitalak galarazi ditu,

ez torturak

Urrea (oraingorain, beltza) nagusi

Etika eta jainkoa erabili dira, eta ez politika edo ekonomia, Irakeko gerraren alde egiteko orduan. Baina eztabaida guztien atzean, politika eta ekonomia daude presente, ez etika eta ez jainkoa. *God* eta *Gold* nahasten dizkigute, baina ezaguna da Blas de Oteroren poema hura: “*Estados Unidos sale siempre de espadas para defender el oro*” –buruz aipatzen ari naiz bertsoa–.

Martin deituko diot

Espainiako Gerratik ihes, Bordelen itsasontzia hartu zuenean, hitz eman zuen ez zela Franco hil arte itzuliko. Goitik gairitu zuen emandako hitza, ez baitzen itzuli Franco hil eta hamar bat urte igaro ziren arte. Gure herriko udalak 1940 urteko akta hura –Franco herriko seme kuttun izendatzen zueneko– baliorik gabe utzi zuen egunean erabaki zuen iritsia zela itzultzeko eguna.

Nire emaztearen osaba zen Martin. Ez zen gu bizi garen herrian jaioa, baina hemen

irudiak:

Antton Olariaga

pixkana, Martinek uzkurtasun-uneak eramaten ikasi zuen: ez, ordea, esan gabe errazegi etsitzen genuela bidegabekeriaren aurrean. Hori zen hitzez erakusten zigun desadostasun bakarra. Gainerakoak –desadostasunak zein desberdintasunak– aurpegian nabarmentzen zitzaizkion eta, batez ere, arnasa hartzerakoan zeukan sudur-zuloak betetzeko modu erdi etsi erdi haserretuan.

Zerekin alderatzen zuen hemen topatzen zuena? Amerikan utzi zuenarekin? Haurtzaroko Euskal Herriarekin? Gerra garaian bizitza egokitu zitzaion gertakizun latzekin? Martinek ez zuen haurtzarora aipatzen, ez zuen Gerraz hitz egiten, ez zituen orokorke-riak baino esaten Amerikan bizi izandakoa. Orainari heldu nahi ziola pentsatzen genuen guk, ez zuela iraganaren premiarik etorkizuna nola dantzatu jakiteko.

Artean sasoiko zegoen, eta sarritan joaten zen mendira. Hantxe sentitzen omen zen libreen, paisaia baretzen omen zion itzulerak sortutako egonezina. Behin, Andazarrate inguruetan adiskide batzuekin genbiltzala, Martinen sorterriaz berari galdetzea otu zitzaion haietako bati.

Martin inoiz ez bezala bihurtu zen bere baitan, birao itxurako zerbait bota zuen inge-

lese, sudur-zuloak bete zitzaizkion, egingo nuke ahaleginak egiten ari zela haserrea ezkutatze. Alde egingo zigula pentsaturik, emazteari begiratu nion. Sorbaldak

jaso zituen, hark ere ez baitzekien zer egin, nola jokatu. Bagenekien Martin jaio zen auzoan zerbait izugarria gertatu zela gerra garaian, baina ez genekien zer. Emaztearen etxean ez zuten sekula hitzik egin hartaz.

Halako batean, ordea, Martinek, kokotsa jasorik, pista bat seinالاتu zigun hitzik esan gabe. Martinen auzora iritsi bitarteko kontuek garrantzi gutxi dute: egun beltza zela, bide luze hura egiteko gure oinetako eta arropak ez zirela

egokienak, eta pista bukatu zenean mendibide lokaztu batean gora egin genuela... Ez dira horiek ezer, ez behintzat nire emaztearen osabak bide guztian erakutsi zuen isiltasunaren parean. Bidea erakusteko aitzakian, gure aurretik egin zuen pistan gora, eta inork haren parera heltzeko ahalegina egiten zuenean, harrigarriro bizkortzen zuen pausoa. Esan liteke bere auzora iristeko amorratzen zegoela. Baina nire emazteak bazekien ez zela hori arrazoi. Eta gero eta kezkatuago zegoen.

Garrantzirik gabeko anekdota hutsa da, beraz, mila metro inguru dituen bizkarño batera heltzeko egin behar izan genituen bi ordu haien kontakizuna. Baina bizkarñotik begirata aurrean ikusi genuenak –Martinen auzo erdi erori guztiz abandonatuak– ordu arteko anekdota guztia papurtzen du: laino artetik iragazten zen eguzki-argi doian bilduta, auzoak geruza sepia kolore bat zuen, iraganarena, haurtzaroarena, oroimenena. Ematen zuen auzoak zerua erakartzen zuela, argia erakartzen zuela, urte zaharren koloreko iragan bat erakartzen zuela, istorio eta kantu zaharren lilura erakartzen zuela, urrutimina erakartzen zuela hainbat bizitzen habia izandako auzo txiki abandonatu hark... Ezkerte zurien maindirepean zeuden inguru guztiko arbolak, eta herri erdi eroriaren bihotz-bihotzetik edo haren hondakinetatik jaiotako arbola pare batek itxura irrealak ematen zion ikuskizunari.

Errespetuzko isiltasun ia erabatekoan hasi

ginen muinotik auzorantz, harik eta, auzotik oso hurbil, ur biziko erreka batekin topo egin genuen arte. Errekak ez zekarren ur askorik, aise igaro genezakeen erreka ertz batetik bestera zeuden harrien gainetik.

Brastakoan, nire andreari garrasia atera zitzaion. Martin falta zela oharturik, atzera egin genuen, denon buruetan zebiltzan aurrerak hitzez adierazteko beldurrez. Ordu laurden bat egingo genuen bidean atzera, sasi eta haitz arteetan begiratu. Arbola baten kontra ikusi genuen, esku biak bide-makilan jarrita. Nabarmena zen negar egin zuela.

– Auzoaren erdiko bi arbola horiek... hor-txe fusilatu zituzten nire gurasoak...

Ez zuen besterik esateko kemenik izan, eta guk ez genion ezer galdetu.

Atzera begiratu gabe egin genuen bizkarñorainoko bidea.

Egia gezur

John Lennonen kanta batek dioen bezala, "bizitza gertatzen ari dena da, gu beste zeregin batzuetan ari garen bitartean". Juan

Kruz Igerabidek itxura horixe du: bizitza normala deitzen dugun horrekin zerikusirik ez duten zereginetan dabilela ematen du. Ez da hots eta ardailen zale. Baratze bat lantzen du, eta baratzea lantzen duen modu berean, nekearekin baina maitasunez, lantzen du idazkuntza ere. Bizitza gertatzen ari den bitartean, Juan Kruzek beste zeregin batzuetan ari dela ematen du.

Baina Juan Kruzek baratze lanetan atsedean harturik eskuak aitzur-kirtenean pausatzen dituenean, bizitzari begira dago, bizitzari normalean ikusten ez diogun pitzaduraren baten hausnarrean ari da. *Egia gezur* liburuko aforismoak horren lekuko.

Existentzia ukatzen

"Batzuetan pentsatzen dut lur honek gorrotoa eragiten diela batere maite ez dutenei, ezertarako behar izan ez, eta, hala ere, existentzia ukatzen dietenei" (Alvaro Mutis, *Amirbar*). ■

« Errazegi
etsitzen dugu
bidegabekeriaren
aurrean »

Hika

Lanak egin edo negozioa egin?

J.R. de Miguel

“ABIADURA HANDI-KO TRENA. Abiadura handikoa, eta ia supersonikoa izango da. 300 km. orduko abiaduran joatea nahi da euskal autonomi erkidegoko hiru hiriburuak minutu gutxitan lotuz. Zoragarria. Baina, zein preziotan?

Beharrezkoa da trenbidea-
ren ibilbidea erradio handiko bihurtze eta nabarmen-
giak ez diren maldaz osatua egotea (...). Orografia hain irregularra duen gurea bezala-
ko herri batean, ibilbidearen %60a tuneletatik izango da eta %15a biaduktoek osatuko dute (...). Abiadura gutxitu eta ibilbideari egokitzea posible izango litzateke, jada azpiegi-
turez beteriko lurralde hone-
tan eragin ekologikoa txikia-
goa izateko. Eusko Jaurlaritzak Autonomi Erki-
degoaren garapena tren hori eraikitzearen arabera dela dio, eta geure buruari egin behar diogun lehenengo gal-
dera zera da: zer konponduko du AHTak?

Gure herriko garraio ara-
zoak errepede sarearekin dute lotura zuzena, batik bat mer-
kantiarekin. Baina tren honek

bidaiariak garraiatuko ditu, ez merkantziak. Gainera kontu-
tan izan behar da Euskal Herriko toki gehienetan ezin dela abiadura handia mantendu herri guneetatik oso gertu baitago ibilbidea. Badirudi frantziar gobernuak irizpide hori errespetatzeko asmoa duela Iparraldean; baina hemen ez da eragozpen hori aipatu ere egiten (...).

(...)Lemoiz kasua gogora-
razten digun mehatxua da hau, eta baita zentral nuklear hura egin ezean erabili behar-
ko genituen kandelak ere (Arzallus dixit)”.

Berria

Iñaki Uriari elkarrizketa:

“(Espainiar Auzitegiei buruz) Legea eta Auzitegi berezi hauek arrotzak izateaz gain injustuak baldin badira, ezin zaie babesik eskaini eta aldatze bidean jarri beharko lirateke (...). Hasteko babes-
a, legitimitatea ukatuz (...). Ezin dugu torturen argazki baten zain egon Iraken beza-
la. Nire hitza besterik ez daukat. Epailari egoera argitze-
ko eskatzea edo argituko duela espero izatea inozoa edo itsua izatea da. Epail-
eak ikusi gaitu kalabozeetatik bueltan. Zer espero dezake-
gu berarengandik?”.

◆ Nick Anderson, AEBetako *The Louisville Courier-journal* egunkarian.

-Irakiarrek diote AEBetako hegazkin batek Irak menbaldean ospatzen ari ziren ezkontza festa bonbardatu dutela.
-Gay-en arteko ezkontza izango zen...

◆ Stavro, Libanoko *Ad-Dabbour* egunkarian.

Arabiar herrialdeak.

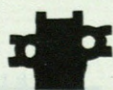
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Agintariren honen edizioa laguntzaile

kutxa

gizarte ekintza

Ihesi
Bilboko itsas
museoari
bisita

□ Ezpalak
□ Argitalpenak
□ Sukaldean

□ Denbora-pasak
□ Ihesi
□ Makina bat kontu

Landareak
Matusalen
munduko
zuhaitz zaharrena

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

MIKEL SAIZ

Oteiza Museoa

Urtebete pasatxo da, Jorge Oteizak, XX. mendeko artista handienetakoak, utzi gintuela. Hutsunea hutsala ez zela erakutsi zigun eskultore, poeta eta pentsalaria, iazko apirilaren 9an zendu zen nafar herriari izugarrizko ondarea utzita. Zer gertatzen ari da, ordea, balio itzela duen ondare horrekin? Ez al diote bere inguruan piztu diren etengabeko ika-mikek berebiziko kaltea egingo? Oteiza Fundazio Museoa ere urtebete egin du zabalik,

artista hil berritan zabaldu baitzuten, eta badirudi, argilun eta zalantza gehitxo dabilzkiola inguruan, Oteiza berari eta bere sormenari inolako mesederik egiten ez diotenak. Berriki zuzendari izateko izendatu duten Pedro Manterolak asmatuko al du Museori norabide berria ematen? Asmatuko al du, orain arteko kalapitetatik urrun, artista handiaren lana behar bezala zaindu eta zabalduko duen proiektua martxan jartzen?

Kutxa hutsegia

JORGE OTEIZAREN IZENA beti egon izan da iskanbila eta polemikarekin lotuta. Gizarteak beti haserre irudikatu izan du, boterearen aurka, polemikaren zurrumbillean, bere izaera kritiko eta errebeldeari zegokion bezala. Azken urteetan ordea, sormenaz eta arteaz bestaldeko polemikak izan dira Oteizaren izena inguratu dutenak. Nafar herriari utzitako ondare baliotsu horren kudeaketan interes politikoak gailendu dira, artea, estetika, eta orokorrean, sormena bigarren mailara baztertu dutenak. Oteiza Fundazioko barne gatazkek, oinordekotzaren inguruan bere familian sortu diren arazoek, Museoaren gestio kaxkarrak eta interes kontrajarriek oztopatu egin dute Museorako hasiera batean ezarri ziren helburuak behar bezala garatzea.

NERE LUJANBIO

Argazkiak:
Jagoba Manterola /
Argazki Press

Museoaren gazi-gozoak

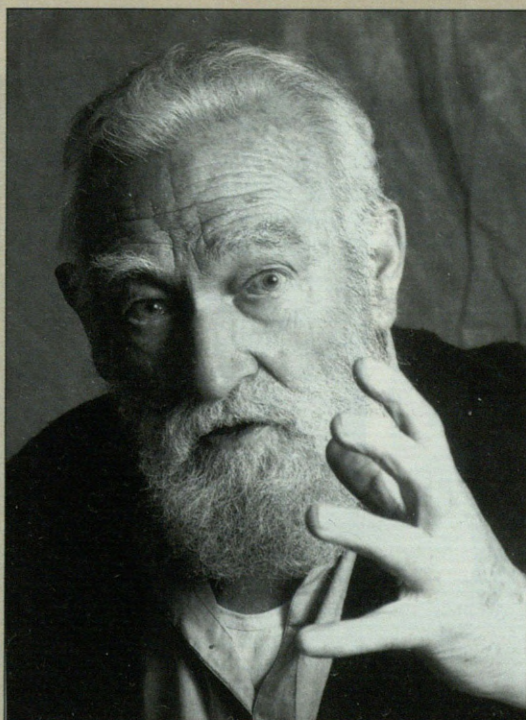
Urte asko dira jada Oteizaren lana bilduko zuen museoaren eraikitzearen ideia sortu zela. 70eko hamarkadan zehar, Altzuzako bere etxea artista, intelektual eta pentsalari askoren bisita leku bilakatu zen. Garai hartan, Oteizak bere etxean bertan antropologiaz eta estetikaz arduratuko zen museo moduko bat sortzeko gogoia adierazi izan zuen. 1988an, Altzuzako herriak eta Nafarroako Gobernuak ituna sinatu zuten, Oteizaren Museoaren eraikuntza asmoarekin. 1992an ordea, Oteizak bere ondarea nafar herriari utzi zionean Museoaren helburuak aldatzeko beharra argi ikusi zen, hainbesteko maila eta

balioa zuen ondarea modu egokian zaindu, ikertu eta ezagutaraziko zuen fundazioa sortu beharra baitzegoen.

Azkenik, Oteiza Fundazio Museoa, Oteiza beraren eskariz, Francisco Saenz de Oiza arkitektoak Altzuzan egindako eraikina, 2003ko maiatzean zabaldu zen. Zabaltze egunaren aurretik eta ondoren, ordea, ugariak izan dira museoari egindako kritikak, presazko inaugurazioaren kutsu politikoagatik, artelanak erakusteko modu desegokiagatik, ondarearen zati batek jasandako tratuagatik eta inolako proiekturik zehaztu gabe abiatu izanagatik.

Halere, lehenengo urte honetan bisitariek emandako erantzuna ez da txarra izan. Lehenengo hamabi hilabeteetan 50.000 bisitaririk gora jaso ditu museoak. Baina zenbakiak alde batera utzita, museoak betetzen al ditu hasiera batean Fundazioak adostutako helburuak? Egun zabalik dagoen Oteiza Fundazio Museoa eta Oteizak berak nahi zuena gauza bera al dira? Badirudi ezetz. Oteiza Museoa bere artelanez, agiriz, irudiz eta abarrez betetako gunea da, museo tradizionalaren eskema eta kontzeptuei jarraiki egituratu den gunea. Oteizak, ordea, hori baino gehiago nahi zuen, kulturen bizia nahi zuen, ikerketara eta hezkuntzara bideratua, Fundazioak sinatutako estatutuek adierazten duten moduan.

Kargutik kendu berri duten zuzendari ohiak, Alberto Rosalesek, Museoaren bilakaera naturalari egozten zion egungo egoera: "Hasieran eskulturak dituen museo egongo da, eta gero haziz joango da, Jor-

**Oteiza Fundazioko
barne gatazkek,
oinordekotzaren
inguruan bere
familiar sortu diren
arazoek, Museoaren
gestio kaxkarrak eta
interes kontrajarriek
oztopatu egin dute
Museorako hasiera
batean ezarri ziren
helburuak behar
bezala garatzea**

geren alderdi guztiak gogoratuko dituen eremua sortu eta praktikan jartzeko. Oteiza Museoa kultura garaikidearen gogoeta gune bilakatu nahi dugu". Artistaren inguruko jende askok ordea, ez du bilakaera hau hain argi ikusten, eta aitzitik, museo tradizionalaren itxura duenak horrelaxe jarraituko duen zalantza agertzen dute, Museoaren gidari diren interes politikoei ez baitzaie komeni Oteizaren izaera eta izana bere osotasunean aztertzea eta hedatzea. Horrexegatik, Nafarroako Gobernuaren nahia Fundazioa desnaturalizatzea dela salatzen dute. "Euskalduntasuna, pedagogia arloa eta esperimentazioa Oteizaren osagai funtsezkoak dira eta horiek baztertu nahi

dituzte. Oteiza artista plastiko handi bat dela azaldu nahi dute, museoak zerbait bilakatu, besterik gabe. Baina Oteizaren pentsamendua bahitu dute", zioen Joxe Anjel Irigarai Oteiza Fundazioko patronatukideak, prentsari egindako adierazpenean.

Honek guztiak, ez bairik gabe, Oteizaren ondarea, izena eta izana zipriztintzeaz gain, eragina du museoaren bisitariengan. Museoak, egun planteatuta dagoen moduan, hain zabala eta anitza zen artista handi baten alderdi batzuk baino ez ditu erakusten, bazterrean utziz balio eta interes izugarria luketen alderdi kritiko eta berritzaile asko. Ez da bidezkoa Euskal Herriko sormen eta ikerketa zentro garrantzitsuenetakoa behar lukeena interes politikoen jomuga bilakatu izana. Oteizak gehiago merezi zuen eta bisitariek ere gehiago merezi dugu.

BUNGALOWAK ALOKAIRUAN

**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. 31291 LERATE (Nafarroa)

Tfnoa./Faxa: 948 39 50 64

e-posta: aritzale@net-way.net

www.aritzaleku.com

Allozko urtegiaren hainbat jarduera egin ahal izanen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanen dituzu.

Ondare itzel baten biltoki

BI ZATITAN bereizita dago Oteiza Fundazio Museoa, batetik Saenz de Oizak egindako kutxa dotorea, eta bestetik, Oteizaren tailer-etxea, 1975etik 90eko hamarkadaren erdialderaino bizi izan zen lekua. Ez zituzten bi eraikinak garai berean abiarazi, baina egun, osotasun baten bi zati banaezin dira. Bien artean, ondare paregabea biltzen duen Fundazio Museoa osatzen dute: 1.675 eskultura inguru, 600 bat marrazki, igeltsuen laborategiko 2.000 bat pieza, dokumentuak, argazkiak, liburuak... bizitza luze eta oparo baten emaitza izugarria.

Eraikin berria museo tradizionala da

eta bertako erakusketen oinarri nagusia eskulturak dira. Oteizaren esperimentazio prozesuan, garai ezberdinetan sortutako ideia eta lanekin gozatzeko aukera izango du bertaraten denak. Bestalde, tailer-etxeak, artistaren ikuspegi intimoagoa eskaintzen du. Oteizaren etxea bera bizi zelarik zegoen antzera mantentzeari garrantzi handia eman zioten bertako arduradunek,

baina era berean, sarri etxemuseoek eskaintzen duten ikuspegi topikoetan ez erortzen ahalegindu ziren. Museoko eraikin berrian ikusgai dagoena ulertzeko prestakuntza antzeko bat da tailer-etxea, Oteizaren sorkuntza lanak, bere bizimodua eta bere izaera ezagutzeko bidea izan nahi duena. Etxetik igarotako jendearen argazkiak, oharrak idazteko erabiltzen zituen arbelak eta koadernoak, bere txoko

kuttunak eta abar dira jenioaren alderdi pertsonalena ikustarazten dutenak.

Bestalde, bistan dagoena laguntzeko, zenbait jarduera ere aurkeztu izan ditu Fundazio Museoa, besteak beste, hitzaldi saioak, bisita gidatuak edo jendea eskulturara gerturatzeko asmoa duten tailerrak. Gainera, ezin aipatu gabe utzi 5.000 ale inguruk osatzen duten liburutegia eta Dokumentazio Zentroa, harribitxi ugari gordetzen dituen gunea.

Gauzak ongi egiteko aukera

Azken hilabeteetan berri txarrak izan dira nagusi Oteiza Museoa inguruan: eskultura batzuen kopia faltsuak egin izanaren salaketa, gestio txarraren ondorioz diru kontu ilunak, Oteizaren heriotzaren lehenengo urteurrenko ospakizunetan museotik lapurtutako eskultura... Zurrumbilo horretatik irteteko zerbait egin beharra zegoen, krisia gainditzeko ezinbestekoa zen erabaki sendoak hartzea.

Apirilaren 30ean, ordura arte Museoko zuzendari izandako Alberto Rosales kargutik kendu zuten. Aspaldian gertatu ez zena gertatu zen oraingo honetan: Fundazioa osatzen duten bi alderdi kontrajarriak ados jarri ziren zuzendaria kargugabetzeko eta zuzendari berri Pedro Manterola pintore eta irakaslea izendatzeko. Badirudi erabaki egokia izan daitekeela, behingoz museo abiarazteko. Manterolak harreman estua izan zuen Oteizarekin eta bere obran aditua da, bera da Nafarroako Unibertsitate Publiko Oteiza Katedraren arduraduna. Man-

**Pedro Manterola
zuzendari berriak
ezagutzen du
Oteizak sortu nahi
zuen museoa eta
pentsatzekoa da,
ahal den neurrian,
Oteizaren nahia
aurrera eramaten
saiauko dela**

terolak ezagutzen du Oteizak sortu nahi zuen museoa eta pentsatzekoa da, ahal duen neurrian, Oteizaren nahia aurrera eramaten saiatuko dela. "Oteiza Museoa ezagutza hedatzen duen zentroa izan behar du. Oteizaren obraren inguruko museo bat egin nahi dut, funtsean ikerketa eta azterketa bideratua, museo baten alderdi tradizionalak ahaztu gabe, baina poesia, teoria, eskultura-lan eta abarren azterketarako sail handi batekin", aipatzen zuen zuzendaritza onartu ondorengo egunetan.

Dena den, ez da Manterolaren izendapena azkenaldiko albiste pozgarri bakarra. Datorren urterako aurrekontua eta beste zenbait kontu ere adostu zituzten bilera berean. Badirudi Fundazioaren baitan jarrerak aldatzen ari direla pixkanaka eta adostasunera iristeko borondatea nagusitzen ari dela. Horixe da Museoa, Fundazioak eta Oteizaren ondareak aurrera egiteko duten irtenbidea, adostasuna. Etorkizunaren zati bat Manterolaren esku dago, ea nola ekiten dion lanari. ■

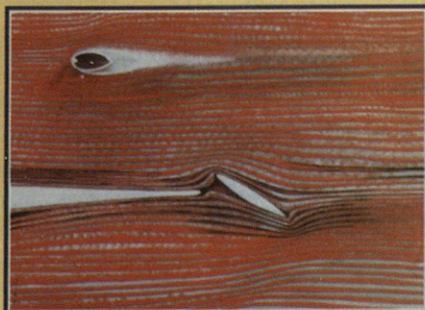
GALAXIEN UNIBERTSOAN

(Unibertsoaren hedapenetik,
galaxia kanibaletaraino)

ZER DA PSIKOANALISIA?

(Inkontzientea, Super-nia, Libidoa, Terapiak)

GALAXIEN UNIBERTSOAN

(Unibertsoaren hedapenetik, galaxia kanibaletaraino)

Nola da unibertsoa eskala handian? Nondik dator unibertsoa? Zergatik hedatzen ari da? Espazioaren zentroa badago? Denborak badu hasiera? Eta bukaera? Izugarrizko galdera horiek erantzungo dizkizu liburu erakargarri honek.

Zer dira galaxia kanibalak? Eta quasar misterioitsuak, galaxia baten energia igortzen duten izarren tamainako objektu kosmikoak? Zer dira zulo beltzak?

Ezinbesteko liburua puntako pentsamendu kosmologikoaren mugetaraino bidaia egiteko eta geure burua XXI. mendean egoki kokatzeko. Gainera, euskara errezean idatzita eta argazki ederrez osaturik.

ZER DA PSIKOANALISIA?

(Inkontzientea, Super-nia, Libidoa, Terapiak)

Inkontzientea existitzen al da? Non dago kokaturik? Nola da bere hizkuntza? Badaude inkontziente mota desberdinak?

Psikoanalisia sortu zenetik gaur arte egindako galdera sakon horiek erantzuteko bidea dugu liburu honetan.

Inkontzientearen egituretan (Supernian, adibidez) errudun-sentimendua zibilizazioaren sorreran edota eskola-porrota eta depresioaren izkutukoak azter daitezke. Libidoan sexualitatearen ur sakonetan murgildu eta edipo-komplexuarekin edota neurosiekin topo egin. Horiek eta gehiago dira liburu honek ahalbideratzen dituen irakurketak.

Baina, liburu honek sendabide psikoanalitikoak ere arakutzen ditu. Zer da gaixo-osasuntsu izatea? Zeinek dira Freud eta Lacanen aportazioak bide horretan? Nola burutu tratamendua psikiatrikoak? ... Geure beste zati ezezagun hori ezagutzeko liburu bikaina, beraz.

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Ezpalak

KATIXA GARATE

Udako ikastaroen eskaintza zabala

IREKITA DAGO dagoeneko, Euskal Herriko unibertsitateek udan eskaintzen dituzten ikastaroetarako matrikulazio epea. Eskaintza zabala dago aurtengoan. EHUK Bilbon egingo dituen Arte eta Kulturako V. Topaketetan, dantza, musika, antzerkia, zinema eta beste hainbat alo- rretako ikastaroak eskainiko ditu. Unibertsitate berak Donostian eskai- niko dituen uda ikastaroetan arkitektura, musika nahiz literaturari buruzko eskolak izango dira. UEUK, besteak beste, antropologiaren, artearen eta euskal kultur gaien gaineko ikastaroak prestatu ditu. Bergarako UNEDek ere prest du aurtengo eskaintza.

Aranzadi profesionalizatzen

ARANZADI INSTITUTUA sortu du Aranzadi zientzia elkar- teak, ikerlariak beren lana modu egokian egin dezaten ahalbidetzeko. Zientzia elkartearen menpe egongo da, baina dinamika independentea izango du. Ikerlari asko aritzen da elkartearen proiektuetan lanean, aisialdian.

Institutuak egitasmo profesionalak jorratuko ditu eta ikerlariak soldata- pean arituko dira. Institutuak, Euskal Herrian eta atzerrian proiektuak garatzeaz gain, egiten duen lana gizarteratzeko asmoa du. Egingo dituen enkarguzko lanei esker, proiektu defizitarioak landu eta ikerketa bekak eskaini ahal izango ditu. Orain arteko ikerketa esparru berak jorratuko ditu Aranzadik: oroimen historikoa eta ingurumena.

Santa Mariako dorrea ikusgai

GASTEIZKO Santa Maria katedralako dorrea eta aturre nagusia zahar- berrituko dituzte aurki. Indusketa lanak egingo dira ere Santa Maria pla-

Mari Jose Olaziregik zera adierazi zion Berriari: «Kalitatez idazten segitzeaz gain bozgorailuak behar dira emakumezkoek idatzitako literatura kontuan har dadin. Ikusezinak izatetik ikusten hasi gara».

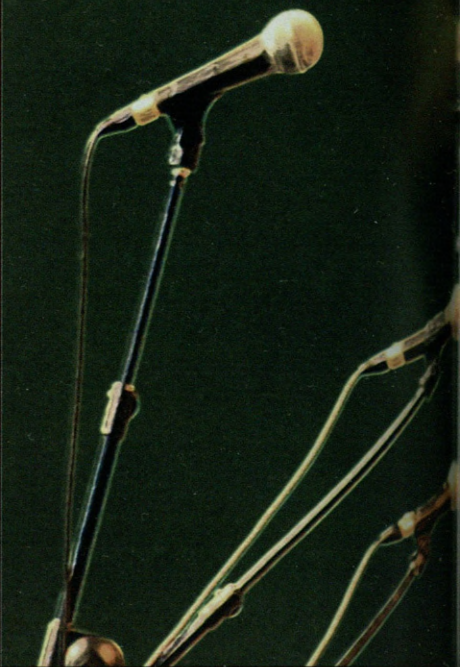
Ismael Manterolaren hitzok jaso zituen Garak: «Literaturak, musi- kak eta dantzak nahikoa autono- mia hartu dute eta gaur egun garai batean artea izeneko giza- kiaren eginbeharretatik bereiztuta daude. Arkitekturari ere antzeko zerbait gertatu zaio azken men- dean eta arte plastikoak edo bisualak izan dira artea hitzaren

etxe murriztuan geratu direnak, emantzipatu gabeko betiko gaz- teen antzera».

Ur Apalategik UKri esanak: «Uste dut zortea dugula euskal idazleok, gizarte erdi mutu baten aktoreak garelako. Gauza asko esan dezakegu errepikatu gabe».

Captain Nemo taldeko Alberto Irazu euskal musikaz Irutxulon: «Kasu askotan, beldurra dago nork bere bide propioa hartzeko eta artaldetik ateratzeko. Edo, beharbada, erreferentzia falta izan daiteke arazo».

DANI BLANCO

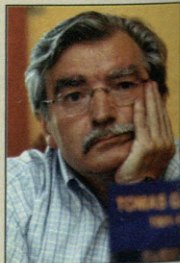

Vaiven konpainiak Christoper Marlowe- ren (1564-1593) *Eduardo II* obra estreina- to du ekainaren 26 eta 27an, Urrietako Saro- be aretoan.

Fernando Redon arkitektoak jaso- ko du aurtengo Viana Printzea Kultura saria. Arki- tektura obrak ezezik, pintura, argazkigintza eta kultura sustapen lanak egindakoa da.

Neubat musika taldeak estraineko lana plazaratu du Metak diskoetxearekin: *Dantzaldiko erreginak*. Rock diskoa da eta *stoner* joeraren eraginak ditu.

Patri Urkizuk *Introducción a las len- guas y literaturas catalana, gallega y vasca* osatu du Josep-Antoni Yserne, Raul Hernandez, Joan Furio eta Manuel Rodríguezekin batera. Euskara eta euskal literaturari buruzko orriak idatzi ditu Urki- zuk, UNEDeko argital- pen zerbitzuaren Aula Abierta sailak argita- ratutako liburuan.

Ahozkoa gordetzeko

Ahozko tradizioak garrantzia handia izan du euskaldunen artean. Hura gorde eta sustatzeko asmoz, Mintzola ahozketasunaren zentroa irekiko dute datorren urtearen amaieran, Villabona-Amasan. Subijana etxean jarriko dute Mintzola, lau solairuko eta 1.200 metro koadroko eraikinean. Ahozko adierazpena –bertsolaritza, kantagintza, antzerkia eta irratia– ikertzeko, garatzeko eta zabaltzeko sortua, hainbat erakunderen egoitzak hartuko ditu: Euskal Herriko Bertsozale Elkartea, Xenpelar Dokumentazio Zentroa, Lanku... Bertsozale Elkartea eta Xenpelarrek sustatu dute ahozketasunaren zentroa eta Eusko Jaurlaritzarekin, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin eta Villabona-Amasako Udalarekin izandako elkarlanaren fruitu da. Apustu sendoa da ahoz esanda-koak aireak eraman ez ditzan.

zan. Lan horiek egiten diren bitartean, bisitariek dorrera igo ahal izango dute. 62 metro dituen katedralaren dorrera igotzeko moduan jarri dituzte aldarmioak langileek eta, epe laburrean, Gasteizko murru zaharretara igotzeko aukera eskaini nahi dute.

Artista gazteak Getxoarte azokan

EUSKAL HERRIKO nahiz nazioarteko Arte Ederretako ikasleen lanak bilduko ditu aurturteko ekainaren 4tik 6ra bitartean zabalik izango den Getxoarte azokak. 141 eskaera izan dira eta horietatik 55 onartu ditu azokako epaimahaiak. Margoak, eskulturak eta grabatuak aurkeztu dituzte hainbat egilek, baina bideoa eta argazkia oinarri duten lanak gehiago dira kopuruz. Getxoarteren antolatzaileek azokan parte hartzen duten gazteen lanen katalogoa argitaratuko dute, gehiengoarentzat ezezagunak diren artista horien berri emateko.

Bilbo

02	GALATEA ANTZERKI TALDEA	21:00
03	MACACO "Entre raíces y antenas" disko berriaren aurkezpena	22:00
04	MAIO COOPE	22:00
10	FJORD disko berriaren aurkezpena	22:00
11	IAN HUNTER & THE RANT BAND MICK RALPHS (Bad Company) JON ITURBE	22:00
12	REINCIDENTES (akustikoa)	22:00
15	MUSIKA ESKOLAREN IKASTURTE AMAIERAKO JAIALDIA	18:00
16	URBELTZEN DANTZA GANBARA	20:00
17	LONE ARK "Contryside" disko berriaren aurkezpena	22:00
18	MARTIRES DEL COMPAS	22:00
23	LAGUN ARTEAN KANTARI	20:00
24	GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIKO JAIA	21:00
25	EMERGENZA JAIALDIAREN FINALA	22:00
28	GAY ETA LESBIANEN ASKAPEN EGUNA	21:00

Ondarroa

05	DOCTOR DESEO	22:30
25	LAGUN ARTEAN KANTARI	20:30

Ilustratzaileen Liburu

Zuria. Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako Ilustratzaileen Elkartea (IPE) arlo horretako profesionalentzat datu lagungarri andana biltzen duen Liburu Zuria argitaratu du. Orain arte ilustratzaileek lan merkatuan aurkitu dituzten hutsuneak betetzeko asmoz, Galiziako, Kataluniako, Madrilgo eta Valentziako elkarrekin batera prestatutako argitalpena da. Izan ere, ilustratzaileek sarri etxetik eta bakarka egiten dute lana eta ez dute babes handirik izaten. Liburuak pistak emango dizkie Euskal Herrian ilustrazio lanbide duten 200 profesionaleri, beraien eskubideak ezagutu eta bezeroekiko harremanak bideratzeko –tarifak, egile eskubideak, aurrekontuak egiteko modua, ezarri beharreko lan harreman mota–.

**Kafe
AN
TZO
KIA**

Ekaina 1>30

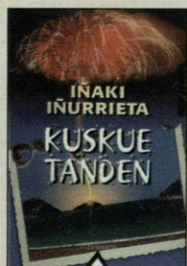
**zenbat
gara
elkartea**

tel: 94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

www.kafeantzokia.com

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Kuskue Tandem

Iñaki Iñurrieta

ALBERDANIA
235 orrialde
15 euro

Ekintza poetiko baten tamala

80ko hamarkadaren hasieran Donostiara Euskal Filologia ikas-teko asmoz —eta baten bat solda-duska egitera ere— gerturatu diren gazte batzuk dira *Kuskue Tandem* Iñaki Iñurrieta-ren lehen nobelako protagonistak. Pisu batean bizi dira elkarrekin, txukundade handirik gabe baina noizbait arazoari serio heltzekotan eta nolanahi ere bizitzari ahalik eta zukurik handiena atera nahian. Dirua sobran ez daukatenez, itzulpengintzari ekittea erabakitzen dute, alokairua ordaintzeko besterik ez bada ere. Aldi berean, irakasle batek proposatu dien euskal arima aurkitzeko saioan murgiltzen dira, donostia-

rrak esnaraziko dituen ekintza poetikoa nola aurrera eramanez eztabaidatzeaz batera, jakiteke bihotzetik sortutako zenbait ahaleginek ondorio tamalgarririk ekar dezaketela. |

Maitasuna besterik ez

Marliese Arold

ELKAR
210 orrialde
11,20 euro

Neska batez maitemintzen den neskaren eleberria

Gazteentzako eleberrien idazle ospetsua da Marliese Arold, Pello Zabaletak *Maitasuna besterik ez* izenburuarekin euskaratu duen lesbianismoari buruzko istorio honen egilea. Hamasei urte inguruko neska bat da protagonista nagusia. Mutil batekin dabilela uste du, eta uste berekoak dira beste guztiak ere. Sekulako barreak egiten dituzte elkarrekin eta adiskide bezala asko maite du mutil hori neskak, baina ahoan musu eman dihonean ez du ezer berezirik sentitu, eta galdetzen hasia zaio bere buruari ea maitasunaz kontatu dizkioten mila poz eta zorabioak ez ote diren ipuintxoak baino izango. Halako batean, ordea, gauza kilikagarri horiek guztiak hasiko da sentitzen bera ere, baina neska batek sorraraziko dizkio. Zer egin? |

Gazte literaturako UNICEF saria

Haurrek gaur egun ere zenbait tokitan jasan behar izaten duten esklabotza du oinarri gazte literaturako UNICEF saria jaso zuen Michel Girinen *Magoaren gatibua* narrazioak. Aitor Aranek euskaratua izan da, eta herriz herri bere ikuskizuna erakusten duen mago bati saldua izan den hamabi urteko neska filipinarrak eta bera bezala haren esku dauden beste neskatoak ezagutu behar izaten dituzten zorigaitzak azaltzen ditu. Gosea, zigorrak eta era guztietako tratatu txarrak noizten dituzte neskato horiek, harik eta halako batean, haurren esplotazioaren eta trafikoaren atzean dagoen gaizkile taldearen aurka ekiteko prest dagoen europar bat azaltzen den, eta neska filipinar horren lekukotasunari esker, eta poliziarekin batera lan eginez, haur horien patua aldatzea lortzen duen arte. |

Magoaren gatibua

Michel Girin

IBAIZABAL
130 orrialde
9,85 euro

Amastéren aldizkari berria

Etecé Bilboko Amasté Comunicación S.L.ek plazaratu duen aldizkari berria da. Kaleratutako lehen ale honetan, besteak beste, martxoaren 11n Madrilén gertatutako atentatuak dakartza gogora. Halaber, Fórum-Laus04, Manifesta 5, Fundació Tàpiesen abuztuaren 29arte aurki daitekeen turismoaren gaineko proiektua, Bartzelonako CCCBn irailaren 19 arte ikusgai dagoen gerraren inguruko erakusketa eta, hogeita bost urte bete dituela-eta, Radio3 irratia 10 urte osoan hilabeteroko aurreneko igandetan Madrilén antolatuko dituen kontzertuak jorratu ditu. Bestalde, *Content* eta *CMYK* aldizkariak eta *Jo, tía* fanzina ditu hizpide. Jateko txokolatearen zaletasunari buruzko gogoetak eta *shopping experience*-ri buruzko hausnarketak ere jaso ditu. |

Etecé

Batzuen artean

AMASTÉ
82 orrialde

Pyrene jaialdiaren aurreko zenbakia

Gutxi falta da, jadanik, *El mundo de los Pirineos* aldizkariak urtero ospatu ohi duen Pyrene jaialdiari hasiera emateko. La Seu d'Urgell-en izango da aurten, uztailaren 9, 10 eta 11n, eta bere berri izan ahalko duzue aldizkariaren 39. zenbakian, oso ezagunak ez diren Pirineoetako hamar lakutara eramane zaitzaketen ibilbideen xehetasunez gainera. Tena haranean dagoen Pindiello, Bujaruelo haranean aurki daitekeen Bernatuara, Sahún haraneko Barbarisa, Lutour-eko Labas, Couy eta Glacé, Artiga de Lin haraneko Lac deth Còth Deth Hòr, Ribagorçanako Estany de Besiberri, Boí haraneko Gelat de Comaloferno, Bonaigua de Baixetik joateko erraz dagoen Negre de Cabanes, Montmalús eta abar. ■

El ayalés izenburuko sagaren hirugarren nobela

La historia de *Elías de Aldama* eta *Los caminos de Elías* argitaratu ondoren, *Tan lejos de Ayala* rekin dator orain Jose Luis Urrutia. Aialan aurkitzerik ez zuena handik kanpora ez zuela aurkituko aitak behin baino gehiagotan errepikatu zion arren, Lezamako basoetan galdurik zegoen baserria atzean utzi eta Burgos aldera abiatu zen Elías de Aldama gaztea, XV. mendearen azken urteetan. Etorki-zun hobeago baten bila zihoan bere maisua izandakoaren etxera, baina han ez du aurkituko espero zuena. ■

Tan lejos de Ayala

Jose Luis Urrutia

TARTALO
461 orrialde
20,80 euro

PAKO ARISTI

“Uste dut askoz hobe deliburu hau nire originala baino”

Zer iruditu zaizu *Las buenas palabras*?

Hasteko, eskerrak eman nahi dizkiot Jose Luisi, nire ustez benetan lan zaila zelako nire nobela hau itzultzea.

Zergatik diozu hori?

Argumentu aldetik oso nobela sinplea delako, ez da ezer gertatzen, baina era berean jendeak elkarri istorio asko kontatzen dizkio, eta horrek sortu zuen erregistro diferente asko egotea bertan. Saiatu nintzen nobelan agertzen Gernikako bonbardeoa ezagutu zuen zahar batek nola kontatzen duen gertaera hori, edo junkie batek psikologoaren aurrean nola hitz egiten duen, edo gazte nerabe batek maitasunaz nola hitz egin nahi dion bere neskeri... Kontatzeko modu diferenteak dira, sintaxia bera ere, zaharrek hitz egiten duten era eta gazteen hitz egiteko era oso diferenteak baitira. Horiek denak jasotzen saiatu nintzen lan honetan, hiru urte pasa nituen nobela idazten, eta uste dut itzultze aldetik begiratuta estilistikoki nahiko nobela zaila atera zitzaidala. Ni neu ez nintzateke ausartuko behintzat hau itzultzeri.

Eta nola joan zaizkio gauzak Jose Luis Padroni?

Lortu du, oso ondo, oso zorrotz erregistro horiek guztiak gaztelaniara eramatea. Eta benetan zaila zen hori. Nire ustez oso itzulpen zuzena egin du, poetikoa era berean eta ederra. Nik, ia-ia... oinarrian ezagutzen dut nire liburu itzulpenean dagoela, baina oinarri hori estaltzen duen jantzia, gaztelaniazko estiloz... Beste liburu bat bihurtu da jantzi horrekin. Nik uste dut askoz hobe deliburu hau nire originala baino.

RUBEN PLAZA

Aristiren Urregilearen orduak gaztelaniaz

Hiru urte pasa zituen Pako Aristik 1998an kalera-tu zuen *Urregilearen orduak* idazten,

herri/hirietako modernitatearen azalpena eskaini nahiz. Hiriburu nolabait anonimoen eta herrietako bizimodu askoz kontrolatzaileagorekin dauden desberdintasunak daude sinbolikoki jasoak orain Jose Luis Padrónek *Las buenas palabras* izenburuarekin gaztelaniara eramane duen nobela honetan. Baina, gainera, era batean edo bestean, Euskal Herriaren XX. mendea ere badago islatua nobelan, 1920 urte ingurutik hasita, orduan ezagutu zutelako argindarra edo ura gure baserriek, eta autoreen bat gure kaminoetatik ibiltzen ikusteko aurreneko aukera ere garai hartakoa izan zelako. Beraz, orduantxe sortu zen gero XX. mende osoan zehar bizitzeko izan dugun eredu. Aurrerapen horiek

Las buenas palabras

Pako Aristi

ORAIN
327 orrialde
20,50 euro

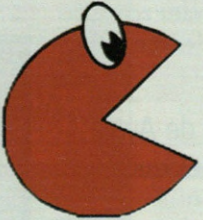
eta irratia edo telefonoa bezalako asmakuntzak jendeak nola bizi izan zituen azaltzen da idazlan honetan, Gerra Zibila ezagutu zutenen munduan ontzat ematen ziren sinesmenak gaur eguneko bizitzarekin kontrastatuz. Bizitza ikusteko era bi, nobela erdia herri txiki bateko tabernan eta beste erdia hiri bateko pubetan gertatzen den narrazio abertsean. ■

egileari galdetza

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Zezen zikiratua	Gizon izena	Eguzki	Asturgia	Ezkutatu
	Petatxuak	Ez eme	Kantu	Joan den urtean	
	Nahasi				
	Sufrea				
Zutoin	Errep., gorotza	Neona	Zaren horrek		
HITZ JOKOEN ALDIZKARIA	Garratz	Denborale	Garrak		
		Bokala	S birritan	Urrea	
		Ale landare	Legea	Bokala	
Tiroz josia					Kontsonantea
Xake jokalaria					Edari alkoholdun
				Garen hauek	
				Euskaraz eta kitto!	
Pilota handia			Nasa		Ukatzeko
Denbora			Aluminioa		
		Istua	Nire		
		Bokala	Bokala		
Azazkalak					Kontsonantea

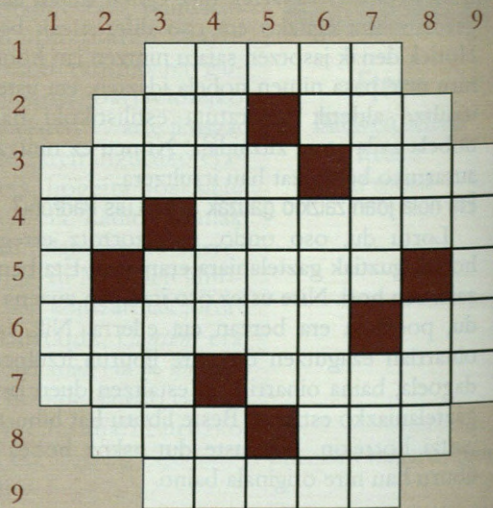
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Austriako hiriburua. 2.- Frantziako hegazkinetan. Leku hezeetako landare. 3.- Dokumentu. Azido desoxirribonukleikoa. 4.- Begira. Aurkari, etsai. 5.- Kontsonantea. Ate inguru. Sufrearen ikur kimikoa. 6.- Kafea. Nork atzizkia. 7.- Norat atzizkia. Ur gainean higitu. 8.- Beldur handi. Guztiz larritu. 9.- Fruitu mota.

GOITIK BEHERA

1.- Asto ar. 2.- Areagotzeko atzizkia. Nasa, moila. 3.- Zazpi, zenbaki erromatarren arabera. Aezkoakoa. 4.- Hedabide mota. Oinarritzko edari. 5.- Bokala. Nafarroako oihana. Bokala. 6.- Naizen hau. Ondorioa izan. 7.- Ardiaren ar. Juntagailua. 8.- Zezen zikiratu. Zoro. 9.- Jakinal!

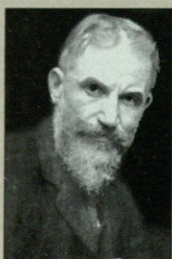

Kontrapasa

Erantunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan George Bernard Shaw idazle eta kritikari irlandarraren esaldi burutsu bat agertuko zaizu.

- I. Lodia, potoloa.
- II. Zergak.
- III. Nafarroa hegoaldeko hiria.
- IV. Ematen du.
- V. Nazio.
- VI. Asko, ugari.
- VII. Igorri.
- VIII. Arlote, txiro.
- IX. Birmanjiako leinua.

20	49	48	9	52	2
24	28	6	36	10	41
4	14	30	47	17	53
11	5	45	42	15	40
25	31	8	38	46	37
3	33	22	51	26	21
27	32	13	7	43	18
23	34	1	12	39	35
19	16	29	44	50	

George Bernard Shaw
(Irlanda, 1856-1950)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	11	12		13	14	15	16	17	18
19		20	21	22	23		24	25	26
27	28	29	30	31	32	33		34	35
36	37	38	39	40	41		42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	

Soluzioak

[illegible]

Esaldi egokia

Antonio egundoko biharamunaz esnatu da. Begietako makarrek itsatsitako betileak askatu eta gero, ikusi duen lehen gauza, gau-mahai gainean dauden aspirina pareak eta urez beteriko basoa izan dira. Ohe ertzean eseri eta bere arropa ongi garbituta eta ongi lisatuta dakusa, aulki gainean. Gelan dena dago txukun eta gelatik ateratakoan etxe guztia, dir-dir batean topatzen du. Antoniok aspirinak hartu eta ohartxo bat ikusi du sukaldeko mahaian: "Maitea, dena prest duzu eta zuk lasai gosald, egunkaria irakurritz. Ni goiz atera naiz enkar-gu batzuk egitera. Maite zaitut". Antoniok ezin du sinetsi gertatzen ari zaiona. Sukaldean semea aurkitu du:

- Egun on, seme. Bart, ezer arrarorik gertatu al zen gure etxean?

- Bada, bai! —erantzuna semeak,
begirada katilutik jaso gabe—.

Goizeko 3:00ak aldera itzuli
zinen etxera, seko mozkortuta.

Sarrerako altzaria puskatu eta lanpara txikitu-zenuen. Atea

jota begi ondoko ubeldu hori
egin, eta gonbitoka hasi zinen.

- Eta... eta... nola liteke orduan dena horren garbi egotea, eta nik gosaria eta egunkaria zain edukitzea sukaldean?

- A! Horiek amaren kontuak dira. Izan ere, gelara arrastaka eramatean galtzak erantzten hasi zitzaizunean zera esan zenion:

"Aizu! Zertan ari zara! Ni gizon
ezkondua naiz gero!"

Ondorioak:

Autokutsaturiko biharamuna:
100 euro.

Apurtutako altzariak: 200 euro.
Gosaria: 10 euro.

Une egokian, esaldi egokia esatea: horrek ez du preziorik!

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: UNAI BREA
ARGAZKIAK: IÑIGO AZKONA

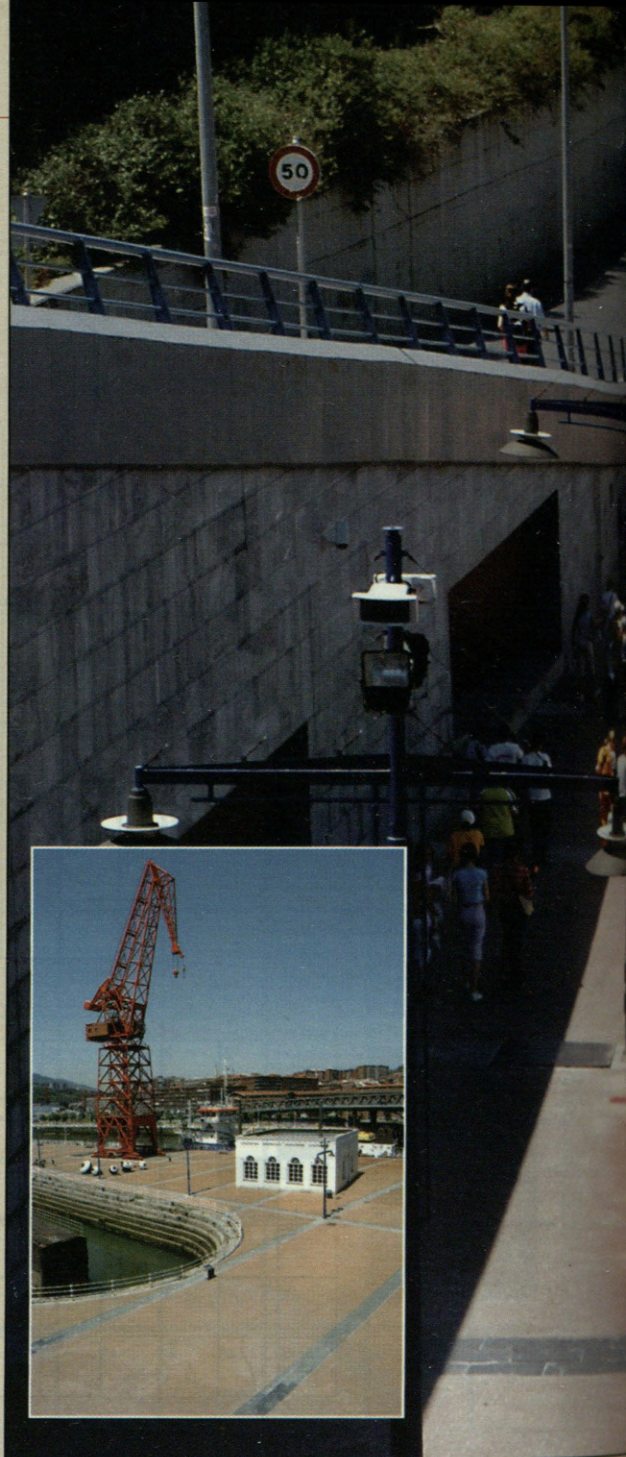
Bilboko XII. mendeko arrantzale herrixka apalak, Ibaizabali zor dio munduan zerbait izan gura duen hiri bihurtu izana zortziehun urte geroago. Zor horren zati bat behinik behin, Bilboko Itsasadarra Itsas Museoa eraikiz ordaindu du Bizkaiko hiriburuak berriki. Museo gazte hau hobeto ezagutzea proposatuko dizugu ondoren datozen lefroetan.

Itsas Museoa

- **Azalera:** 28.000 metro koadro. 21.000 kanpoan, eta 7.000 barruan.
- **Sarreraren prezioa:** Sarrera arruntak zazpi euro balio du, baina, Pablo Atelak nabaritzen duenez, "bisitarien %30ak baino ez du ordaintzen prezio hori, askorentzat doan edo dezente merkeagoa baita museora sartzea". Sarrerak barruko erakusketa eta kanpokoaren zati bat ikusteko balio du.
- **Bisitari kopurua:** 50.000 inguru, ireki zenetik. "Gure aurreikuspena lehen urtean 100.000 bisitari hartzea zen", diosku Atelak, "eta orain artekoa garairik eskasena izan denez, ondo baino hobeto gabiltza".
- **Ordutegia:** Udan, 10:00etatik 20:00etara, asteartetik igandera.

Bilboko Itsasadarra Itsas Museoa Ibaizabal ertzean dago, ezkerraldean hain justu, behinola Euskalduna ontziolarenak izandako eremuetan. Bertatik bertara du —harekin horma bat partekatzen du, izan ere— Euskalduna Jauregia, XXI. mendeko Bilboko ikurretako bat. Bertara ailegatzeko, Bihotz Sakratu plazan, Jauregiaren pare-parean gaudela ezkerretara egin behar da. Berehala itsasadarraren mailara eramango gaituzten eskailera batzuk aurkituko ditugu. Horiek jaitsez, Euskalduna ontziolaren aztarnekin egingo dugu topo. Ez dugu aterik zeharkatu, baina museoan gaude dagoeneko.

Itsas Museoa ez da itsasadarrari

Bilboko Itsasadarra Itsas Museoa

Ontziola za memoriare

harra,
ondare

Euskadi
PAIS VASCO
Atsegin handiz

buruzko bilduma hutsa. Ibaizabal bera museo bihurtu du. Gainazal osoaren hiru laurden kanpoaldean daude, izan ere. Bertan ikus dezakeguna, barrualdekoa baino askoz gutxiago izanik ere, museoeko gauzarik garrantzitsuenak da, Pablo Atela museoeko zuzendariaren aburuz. Hain zuzen, garai bateko lantegi oparotik geratzen diren hiru dikeak -bata 1868koa, balio handikoa, Espainiako Estatuan egindako lehen baita, militarrek kontuan hartu gabe-, 60 metroko garabi gorri ikusgarria, "gure ikurra, ezbaierik gabe", eta XX. mende hasierako ponpatxola, "dikeak bete eta husteko sistemak dituen", Atelak dioskunez.

Bat eta bi zenbakidun dikeak guztiz lehor daude gaur egun, museoeko arduradunek egindako lanei esker. Lehenbizikoaren barruan -1868koa, hain justu-, hainbat itsasontzi daude: besteak

Laueleduna, oraingoz

Bilboko Itsasadarra Itsas Museoan ia dena dago lau hizkuntzatara: euskara, gaztelania, ingelesa eta frantsesa. Hala ageri dira, esaterako, nonahi ikus daitezkeen panelak azalpen gehienak. Eleaniztasuna ez dagokio idatzitakoari soilik, ordea. Entzuteko garaian ere hautua egin daiteke aipatutako baten alde; berbarako, museora sartu eta berehala bisitariari opesten zaien hamar minutuko proiektzioan edota testigantza-telefonoetan. "Bilboko Portuko langile ohien ahozko testigantzak, jaso ez ezik, gainerako beste hiru hizkuntzetara

itzuli ditugu", azaldu digu Pablo Atela museoeko zuzendariak. Hortaz, bai jatorrizkoa bai itzulpenak entzuteko parada ematen dute telefono bitxiok.

Gidatutako bisitaldiak ere lau hizkuntza horietan egin daitezke eta laster, Pablo Atelak dioskunez, "baliteke beste bi gehiagotan egiteko aukera eskaintzen hastea: katalana eta alemana. Guztiz beharrezkoa da, gure ustez". Hizkuntza kontuek gero eta garrantzi handiagoa daukate, dudarik gabe, kosmopolita izan gura duen Bilbo berrian.

beste, 1928an Euskaldunan bertan egindako atoiontzi bat, Plentzia eta Ondarroako arrantza-ontzi bana, Ugarte aretarrak munduari bira egiteko erabili zuen Euskadi-Europara ontzia... Gainerakoan, apaingarri batzuk ageri dira, museoaren kanpoalde zabalean hantzen hantzen sakabanaturik: aingurak, kateak... Gehien-gehienek badute nolabaiteko harremanik Ibaizabalekin: bertan egindakoak dira, edo bertan ibilitakoak.

Autoak sabai gainean

Barrualdera sartzeko tenorea iritsi zaigu, honenbestez. Atelak azaltzen digunez, "era honetako museo batek barrualdea behar du, gauza batzuek sabaiean gorde behar baitira. Horregatik, 1996an museo sortu duen fundazioa eratu zenean, eraikina non eta nola egin pentsatzen hasi ginen. Konturatu ginen gure gainean dagoen errotonda erraldoiaren beheko aldearen erdia-edo hutsik zegoela, eta une hartan ero samarra zirudien ideia bururatu zitzaigun: zergatik ez sartu museo hutsunean?".

Azterketa teknikoek aditze-

ra eman zuten, ideia ez zen hain eroa, eta zulo hura museo batekin "betetzeari" ekin zioten. "Lana merkatu egin zen gainera, zorua, sabaia eta horma batzuk aldeztu aurretik eginda geneuzkalako", gogoratu du Atelak. Azkenik, iazko azaroaren 21ean, Bilboko Itsasadarra Itsas Museoak bere ibilbideari ekin zion, edo, sartu eta berehala ikus daitezkeen plakak dioenez, uretaratua izan zen.

Museoko solairu biei itxura modernoa daria. "Halaxe egin behar genuen", iritzi dio Pablo Atelak, "itsasadarrek, bere historia aspalditik datorren arren, bizirik jarraitzen duela adierazteko". Aldi berean, diseinuak ontzi baten formak dakartza gogora. Bisita-gunera sartu eta berehala, orain mende bateko ontzien maketen ondoan, proiektzio-gunerako sarrera dago. Hamar minutuz, itsasadarren historia azaltzen zaio bisitariari, irudi digital ikusgarri eta guzti. Hormetako panel mordoek informazioa osatzeko balio dute.

Solairu bi, hiru ardatz

"Museoak hiru ardatz ditu", dio Atelak, "batetik, itsasadarrean izandako aldaketak; bestetik, merkataritza eta industria; eta hirugarrenik, ontzigintza. Lehenbizikoak beheko solairua du gune, eta beste biek, goikoa". Proiektzio-gunea atzean utzi eta aurrera jarraituko dugu, bada. Hainbat tresna ikusiko ditugu lehenik eta behin, batzuk lema bezain ezagunak, besteak ez horrenbeste, lehortar petoentzat behintzat. Itsasoratzea izeneko

Kanpoan jarri ezin zitezkeen zenbait elementu zeudela ohartuta hasi ziren museoaren bultzatzaileak erai-kin berri bat non eta nola egin pentsatzen. Diseinu berriak itsasontziaren forma du.

Museo "gazteegia"

Bilboko Itsasadarra Itsas Museoak erakusgai dauzkan gauza gehienak nahiko "berriak" dira. Esan nahi baita, oso gutxi

guneak atekak itxita ditu, oraingoz. Abuztura arte ez da bertara sartzerik egongo, eta horrek oraindik gutxi osatzeko dagoen museo gazte batean gaudela gogorarazten digu.

Umeentzako gela, maketa gehiago eta zenbait koadro ikusi ostean, gorantz abiatuko gara. Han, informazio-panelak eta objektuak tarte-katuz, Itsas Museoak azaldu egiten digu nola sortu zen merkataritza Ibaizabalen. Hementxe ikus ditzakegu

direla XIX. mendea baino lehenagokoak. Pablo Atela zuzendariak dioskunez, horiek lortzea "oso zaila da, eta garestia. Geure bitarteko gehienak museoak eraikitzeke eta erakusketa sortzeko erabili behar izan ditugu, eta oso gutxi geratu zaigu bilduma osatzeko".

Adin kontua ere bada, antza. Izan ere, museoak beranduegi jaio da, Atelaren ustez. "Honelako museo batek, behar bezalako bilduma eduki ahal izateko, XX. mende hasieran sortua izan behar zukeen, edo behintzat, ez 70eko hamarkada baino geroago". Urte haietan izan zen, hain justu, ontziolen eta itsas-konpainien gainbehera, eta haiek zeukaten ia material guztia enpresetako ugazaben edo langileen eskuetara igaro zen. "Museorik ez zegoenez...", dio arrazaz Atelak. "Museorik egon balitz, ontziolenak zera esango zuket: 'Aizue, itxi egin behar dugu, nahi al dituzue maketa hauek?'. Beharbada erosi beharko zatekeen, baina tira, lortu behintzat, lortu egingo genukeen zerbait". Zelanguera, Bilboko Itsasadarra Museoak etengabe ari da bildumarako gauza berri bila. "Zorionez, objektu askotxo eman digute, edo maileguan utzi sikiera".

kegu XIX. mendea baino lehenagoko objektu bakanak: zenbait agiri zahar eta, batik bat, Berpizkunde garaiko mapak.

Burdinazko itsasadarra atalak industria-garapenaren berri ematen digu. Museoak argazkirik ikusgarrienetako batzuk daude hemen. Meategietako aberastasunetik abiatuta apurka-apurka lantegiz bete ziren itsasadarraren ertzak erakusten dizkigute argazkiok, guztion gogoan dagoen Ibaizabal zikin,

itsusia azken batean. Baita aberatsa ere, Atelak aldarrikatzen duenez. Ezin falta, txoko batean, Bizkaiko Zubiaren oroigarria.

Ontzigitzak ehunka urte

Bisitaren amaierara hurbiltzen hasita, ontzigitzari eskainitako tarterantz goaz. Ontzigitza, Euskalduna eta La Naval sortu baino askoz lehenago hasi zen Bilboko itsasadarrean, atal honetako lehen guneak argi erakusten digunez. Bisitariak Zorrotzako errege ontziolaren berri izango du hemen, besteak beste. "Indietara joandako ontzietako asko Ibaizabalen egin ziren, Zorrotzako ontziolan batez ere", azaldu digu Pablo Atelak, garai hartako usaina dakarkigun galeoi baten maketa ederraren aurrean. "Areztan bertan ontziak egiten ziren XIII. eta XIV. mendeetan", gaineratu du museoko zuzendariak.

Altzairuzko ontzigitza modernoari gainbegiratu eginez amaitzen da egonaldia. Industria horri lotutako hamaika objektu ikus ditzakegu, baina argazkiak, zinez ikusgarriak, dira gure ustez aipatzekoak. Horietako batek La Navalen egindako gas-ontzi erraldoia erakusten digu, Bizkaiko Zubiaren azpitik ozta-ozta igarotzen. Argazkia iazkoa da, eta horrek esan gura du ontzigitza ez dela guztiz desagertu oraindik; haatik, gainbehera geldiezin da. "Ez dugu gainbehera hori islatu nahi izan erakusketan", egin du hausnarketa Atelak, "eta nahiago izan dugu onerako aldaketak azpimarratu". Nolanahi, ezin uka industriaren egin duela Ibaizabal inguruan. Museo garaiak dira orain. ■

bbk =

Bizkaia beti gure bihotzean

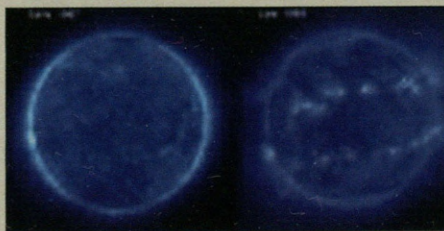
Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

ASTROFISIKA

Urrutiko izarretan ere jarduera-zikloak

EGUZKIAK JARDUERA-ZIKLOAK ditu, hau da, batzuetan besteetan baino aktiboagoa izaten da. Baina beste izarretan gertatzen al dira jardueraren gorabeherak? XMM-Newton deituriko behategi-zentroa arazo hau aztertzen ari da eta lehen aldiz eguzkiaren antza duen izar batean eguzkiaren antzeko jokaera topatu du. Aurkikuntza honek lagundu dezake ulertzen izarrek beren planeten garapenean duten eragina. Eguzkiaren jarduera-zikloak 11 urtekoak dira: 11 urtean zehar eguzkiaren jarduera hazten doa eta, beraz, eguzki-orban deritzaienak ugartitzen doaz. Hurrengo 11 urteetan jar-

**Eguzkia
1997ko hasie-
ran eta 1999ko
amaieran.**

duera moteltzen doa eta orbanak gutxitzen. Eguzkiaren jarduera handitzen denean, X izpien emisioa asko hazten da: 100 aldiz handiagoa izatera hel daiteke. Gertaera honen eraginez, nabaritzen dira aldaketak, besteak beste, telekomunikazioetan, meteorologian eta argindarraren banaketan. XMM-Newtonek 2000. urtean hasi zuen bere behaketa partikularra eta 90 argi urtera dagoen HD 81809 izarren X izpien emisioa 10 aldiz aldatu dela azken bi urte eta erdian behatu du. Arestian esan dugu meteorologian ere nabaritzen dela jardueraren aldaketa. Adibide eta datu historiko gisa, XVIII. mendean izugarritzko izozteak izan ziren, eguzkiaren jarduera zikloa eten zenean. Beraz, izarren X izpien zikloa ezagutzea beharrezko izango da egunen batean, gizakiak urrutiko planetak kolonizatu nahi baditu...!

Osasuna

JABIER AGIRRE

Zonaren dieta: moda-modan dagoen jan-neurria

GURE ARTEAN ORAINDIK ere oso ezaguna ez den arren, Amerikako Estatu Batuetako jende ospetsu eta ezagunen artean modan jarri da "zonaren dieta" deitua. Hollywood-eko izarrek (Brad Pitt, Jennifer Aniston edo Sandra Bullock), kirolariek eta zurrumurruek diotenez baita Juan Pablo II. Aita Santuak ere dieta hori jarraitzen omen dute. Dieta asmatu zuena, Barry Sears doktorea, Madril-en izan zen, bere jan-neurriaren xehetasunak biltzen dituen *Zonaren dieta iraultzailea* izeneko liburua aurkezteko. Dieta horren arabera, kontua da hormonak –eta batez ere insulina– zona jakin baten barruan mantentzea, ez altuegi eta ez baxuegi. Hori egiteko, funtsean hiru arrazoi aipatzen dira: lehenengoa, gehiegizko insulinarik gizenegi bihurtuz. Bigarren-

goa, gehiegizko tasa horrek bihotzeko gaitzak bizkortzen dituela. Eta hirugarrenoa, gehiegizko insulina-tasa horrek berak bizia laburtzen digula. Horregatik, dieta bat baino gehiago, bizitza osoan osasuntsu mantentzeko jateko plan bat besterik ez da.

Eta zertan datza dieta horrek? Denetik jan omen daiteke, proteinak eta karbohidratoak orekatzen diren bitartean. Azken hauek fruta eta berduetatik atera behar ditugu, zereal eta almidoietatik ateratako karbohidratoak gutxituz. Hein handi batean, zonaren dieta hau jan-neurri mediterraneoaren ebolutiotzat har daiteke, berdura, fruta, gantzetan urri diren proteina, oilasko eta arrainetan aberatsa baita. Eta beti gantz monosaturatua erabili behar da, esaterako, oliba-olioa.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Matusalen

MATUSALEN DEITZEN ZAIO munduko zuhaitz zaharrena dela uste dugunari. 4.770 urte omen ditu eta ezagutzen den beste edozein zuhaitz baino gutxienez 1.000 urte zaharragoa da. Agi danean, Arizonako Unibertsitateko Zuhaitzen Eratzunen Ikerketarako Laborategiko Edmund Schulmanek azken milurteetako klima aldaketak eta

eragin kosmikoak ikertu zituen 1939-1953 urte artean, AEBetako mendebaldeko basoetako koniferoen enborretako hazkunde-eratzunetan oinarrituta. Dendrokronologia, alegia. Beheko bailaretako sekuoiatzarrak (*Sequoiadendron giganteum*) ez bide ziren ikerketarako egokiak, beti erdi heze dagoen tokian bizi baitira. Mendi tontor ingurueta-ko zuhaitzak aproposagoak nonbait, ur faltaren estresa, eguraldi aldaketa zakarragoak, eta abar pairatzen baitituzte. Honela, 600 urteko duglas izei bat (*Pseudotsuga menziesii*), 800 urteko pinu bat (*Pinus longaeva*), eta 975 urteko pina-zi-pinu bat (*Pinus pinea*) datatu zituen. Hauen bidez 1215 eta 1299 urteen arteko izugarriko lehorte baten berri jakin ahal izan da, zeinaren eraginez Pueblo indiar komunitatea bere ohiko bizitokia utzi eta lur berri eta oparagoak bilatzera abiatu zen. Schulmanen ikerketek 200 urteko lehorte-urite zikloak antzeman zituen, baina ez zen nahikoa frogar. 1953an 1.700 urteko pinu bat (*Pinus flexilis*) topatu eta White Mountains mendikatean bertakoek gurtzen zituzten pinu oso zahar batzuen berri izan zuen. Ez zebilen oker... 3.000 eta 4.000 urte arteko adineko pinuak aurkitu zituzten 3.300 metro garaierako mendi mutur zakar harkaitzuetan. 1957an Matusaleneekin topatu ziren, 4.723 urte zituen orduan. *National Geographic* aldizkarirako artikulua bat idatzi eta argitara eman aurretik, bat-batean hil zen ikerlaria. Urte berean AEBetako Baso Zerbitzuak pinu hauek bizi diren inguruan Ancient Bristlecone Pine Forest babesgunea antolatu zuen, bertako txoko berezienari Schulman Memorial Grove izena emanez. Pinu hauek, *Pinus longaeva*, ez dira asko hazten, 18 metro ditu ezagutzen den garaienak. Estrategia apartak ditu iraupenerako: inor gutxi bizi ahal den tokiak aukeratu konpetentziarik ez izateko, urte asko iraungo duten orriak hazi, erretxin asko ekoitzi gaitz eta izurrite urriei aurre egiteko, suak edo lehorteak eragindako kalteei aurre egiteko juxtu irauteko beharrezkoa duen azala, eta egurrari soilik eutsi bestea hiltzen utziz... Landareak ez omen dira azkarrak gero! Ia 5.000 urteko estrategia...

ZIENTZIA

Subdukzioa, uste baino zaharragoa

ITSAS PLAKA BAT beste baten azpitik igarotzeari subdukzio deitzen zaio. Orain arte uste zen garai modernoko subdukzio zaharrenak orain 600 milioi urte gertatu zirela. Baina egin berri diren ikerketa batzuen arabera orain 1.800 milioi urtera arte atzeratu dira datak.

Subdukzio modernoak gertatu aurretik plaka bat beste baten azpitik igarotzean plakak likido bihur-

tzen ziren, Lurra zuen tenperaturaren eraginez. Baina Lurra hoztu ahala, subdukzio moderno deritzona gertatzen hasi zen, hots, plaka bat beste baten azpitik igarotzean bi plakak solidotuta geratzen ziren chunka metrotan, eta azpikoa baino ez zen likido bihurtzen.

Honela sortutako harkaitz solidoa oso tenperatura eta presio handien pean egoten zen eta baldintza hauek oso egokiak dira harkaitz metamorfikoak eta 0,5 mm baino taila txikiagoa duten diamanteak sortzeko.

Parisko Globe Fisika Institutuko ikerlaria den Pierre Cartigny-k Kanadako hainbat harkaitzetan topatu ditu aipatu diamanteen antzekoak. Harkaitz hauek orain 1.800 milioi urtekoak direnez, subdukzio modernoaren hasiera-data atzeratu behar izan da. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

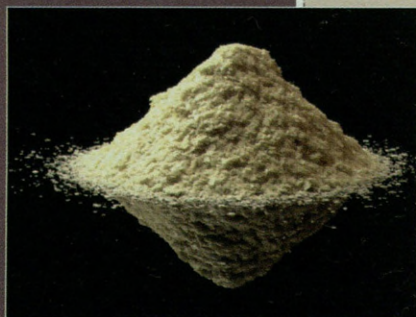
sukaldean@free.fr

Sardinak eskabetxean

Oinarrizko kontuak

Zorroko patata purea nola konpondu

ZORROKO PATATA PURE BAT konpontzeko, ez egin kasurik sekula paketea fabrikatzailerak dioenari, behin ere ez. Esaten duten ur kopuruaren ordez, esnea edo esnegain likidoa jarri, erdi eta erdi, adibidez. Esnea-edo irakiten hasten denean, gutxika-gutxika patata hautsak gehitu, eragiteari utzi gabe, pure krematsu eta lodi samarra lortzen dugun arte. Orduan gurin dado hotzak erantsi, nahi adina, eta lehenago bezala, nahasi eta nahasi, pureak erabat hartzen dituen arte. Pure kilo bakoitzeko 350 gramo gurin fresko sar dezakegu, lasai ederrean. Beharrezkoa bada, gazitu eta hoztu baino lehen zerbitzatu. Piperbeltz eho berria ere gehi genezake, zimiko bat.

GATZA EMAN, irinetan azaletik pasa eta olio ugarian frijituko ditugu sardinak. Xukatu eta geroko gordeko ditugu. Kazola handi bat sutan jarri, koilarakada batzuk oliba olio isuri, tipulinak eta baratxuriak ipini eta, gatz pixka bat eman ondoren, edukiko dugu dena su eztitan frijitzen, 10 bat minutuan. Piperrautsa eta erramua gaineratuko ditugu ondoren. Nahasi eta oliba olio birjina, sagardo-ozpin eta ardo zuriaren txanda izango da hurren. Irakin eta beste 5 bat minutuan utziko dugu dena egosten, ozpinak indarra gal dezan. Sua itzali eta epeltzen utziko dugu, ondoren, eskabetxea. Une horretan kazolaratuko ditugu sardinak, lehor ez daitezzen. Beste 5 bat minutuan edukiko ditugu sardinak su eztitan, irakiten utzi gabe. Sutatik atera eta hozten utziko dugu, ondoren, gutzia.

Onena dugu dena prestatu eta jakiari gutxienez 12 orduz epeltzen utzi ostean ohore egitea. Sardinak behar bezala bustiko dira ordurako zuku horretan. Patata egosi batzuk izan daitezke lagungarri on: eskabetxearen barazki eta zukuarekin onduko ditugu, gatz pixka batekin. ■

Osagaiak

- 1,5 kilo sardina ertain, garbi eta bururik gabe
- Irina eta frijitzeko olio
- 2 tipulin eder, zerrendatan moztuak
- 8 baratxuri xister, osorik
- Erramua, hosto fresko bat
- 10 koilarakada oliba olio
- Koilarakada bat piperrauts gozo
- Koilarakada erdia piperrauts min
- Litro erdia oliba olio birjina
- Litro laurdana sagardo-ozpin
- Litro laurdana ardo zuri
- Gatza

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Ekainaren 6an urtea beteko du profesionaletan Juan Martinez de Irujok, Iberoko aurrelariak. Pilotalekuetara haize freskoa ekarri duen pilotariak, okerrrik ez dela, egun horretan jokatu du urteko partidarik handiena: buruz buruko finala.

Pilotalekuko Errege berria

KANTXAN ETA KANTXATIK KANPORA lotsa handirik ez badu ere, ezin esan lotsagabea denik. Ausarta bai, gaztea, eta zabalean pilota uzten duen ausardia berarekin erantzuten die galderei. Zuzen.

Astelehen buruzurian egin dugu topo berarekin Uharte Nafarroako herriko kiroldegian. "Egunero bezala, bederatziak aldera etorri eta eguerdi aldera arte lan fisikoa egiten saiatzen naiz hauen laguntzarekin". Hauek, Barriola, Martinez de Eulate eta Chafee dira. "Egin iezazkiok galdera zailak, hala ere ez duk beldurtuko-eta", dio agurtu ere egin baino lehen leitzarrak. "Euskaraz ez bada, ez dago galdera zailik", azkar erantzun Iberokoak. Adar jotzea derrigorrezkoa balitz punta-puntako pilotaria izateko, lehenaz gain, hoberenen artekoa litzateke azken boladan esku pilotak ezagutu duen aurrelari biziena.

Nola hasi zinen pilotan?

Egia esateko, Iberon askoz aukera gehiago ere ez

KOLDO

ALDALUR

Argazkiak:

Dani Blanco

dago. Berrehun lagun inguru gara. Gurasoen etxea, Ezkoz, XVII. mendetik Irujotarren bizileku izan dena, pilotalekuaren aurre-aurrean dago. Herri txikia denez, beti izan ohi da bakarren baten aurka aritzeko modua. Alde horretatik, herri txikitakoak pribilegiatuak gara.

Gainera, zu pilotari kastakoa zara...

Bai, berez ez dakit ez ote naizen zazpigarren edo zortzigarren Martinez de Irujo. Aitona txukun aritzen omen zen, aita munduko txapeldunorde izan zen trinketea, eta osaben artean, Javier, munduko txapeldun izatera iritsi zen. Hasi nintzanean, ordea, ez dakit zergatik, Irujorekin gelditu nintzen, eta hala beharko du.

Sei urterekin aitak Iruñeko Oberena pilota eskolara eraman zintuen. Harrezkero beti eskuz, ala?

Txikitan herrian palaz eta erremontean ere aritu ohi ginen, baina aitari ez zitzaion gustatzen,

jotzeko erak ezberdinak direlako. Eskuz jokatzen ikasten duenak ez du gero arazorik erremintaz aritzeko. Baina, alderantziz bada, ohitura txarrak hartzen dira. Orain ohartzen naiz aitak arrazoi zuela.

Afizionatu luze eta indargea

Ez zinen izan zu afizionatueta gainerakoak txikitzen dituen horietakoa.

Ez. Ba omen nuen pilotari sena eta itxura, baina indar zipitzik ez. Luzexka eta meharra nintzen hemeretzi urte ingurura arte. Hilabete gutxian, hamahiru zentimetro luzatu nintzen eta ia hogei kilo hartu. Ondorioz, banekien non jarri nahi nuen pilota eta gainera gauza nintzen desio hura gauzatzeko. Salto ikaragarria jo nuen.

Dena beharko zenuen profesionaletan...

Afizionatu eta profesional mailen artean alderik nabarmenena abiadura da. Debuta egin eta estraineko lauzpabost partidetan lan erdietatik aurrera itota, txikituta, aritzen nintzen, eta lehia ez zen nahi orduko iristen hogeita bira. Ohitze kontua itxuraz. Orain askoz ere arinago egiten zait partida itxuroso hasi eta itxuroso bukatzea.

Zerikusirik izango du Juan Iribarrenek...

Bai, zerikusi handia. Irailetik ari naiz haren aginduetara prestatzen. Entrenamendu entretenigarriak antolatzen dizkigu, eta zertan ari den ederki dakiela iruditzen zait. Hilabete honetan sei kilo gihar hartu ditut eta hori kolpean igartzen da.

“Erritmo
biziko partida
izango da
Finalekoa.
Urduritasu-
nari eusten
dionak
txapela etxera
eramateko
aukera izango
du”

Eskuz koadro bat gehiago jotzeak eragin izugarria izan dezake. Neure buruarekin harrituta nago, eta era berean pozik, pentsatu ere ez nuela egiten gaur maila honetan egon nintekeenik.

Gazte mailako kontuak aipatzean, irribarre ateratzen zaio Iberoko pilotariari. Profesionaltara pasatu zeneko garaira iristean serioago jartzen da, profesionalago.

Bi eskaintzak izan nituen, bata Asegarcekoa eta bestea Aspekoa. Ekonomikoki ez zen alderik bien artean, baina Asegarcek lau urterako sinatzea nahi zuen, eta Aspe bi urteko kontratua egin nahi zidan. Horregatik erabaki nuen Asperekin jokatzea. Erabakia hartzean, pentsatu ere ez nuen egin hain epe laburrean binakako finala jokatuko nuela, eta, pilotaren egun handiengan, buruz buruko finalean, kantxan izango nintzela, ez. Nire ustez, kontratu motzak sinatuz pilotari gaztearen motibazioa are eta handiago da.

Bi enpresa nagusi eta beste hainbat txikiago izateak ez dirudi kaltegarria pilotariarentzat.

Azken hilabeteetan Aspe eta Asegarceren arteko harremanak normaldu egin dira eta badirudi egoera baretu egin dela. Aukera bat baino gehiago izatea beti da ona pilotariarentzat.

GERTUAGOTIK BEGIRATUTA

Kontaiguzu nolakoa den astegun buruzuri bat zuretzat.

Gosaldu ondoren, Uharteko kiroldegian biltzen

Kate motzeko galderak

Izen bat esan eta burura datorkizuna bota bizkor. Has gaitzean finalaurreko ligaxkan sartzeko gai izan zareten aurrelariekin:

AIMAR OLAIZOLA.

Pilotaria. Seguruenik azkeneko urteetan izan den handiena. Dena egiten du ondo. Banaka zein binaka, erreferentzia da.

IVES SALABERRI, "XALA".

Eman beharko litzaiokeena ematen ez zaion aurrelaria. Laster onartu beharko diote zenbat jokatzen duen!

PATXI EUGI.

Ez dute oso ondo tratatu "Xala"ren aurka partidaren ostean. Jakin behar da, ordea, txapelketa hau zein garrantzitsua den Agoizkoarentzat. Gainera, iruditzen zait denak baino indartsuago zegoela bera. Ikusi al zenuen eskuinez nolako kolpea zuen min hartu aurretik? Penagarria da gertatu zaiona.

ETA "TITIN".

Nire idoloa. Ez dago beste inor airez hainbeste aldiz sartu eta alerik ere huts egi-

ten ez duenik. Augusto bakarra da. Joan den irailean, Altsasun, estrainekoz jokatu nuen bere aurka. Atzean aldea eman zidaten, eta irabazi egin genien. Oraindik gogoan dut harrapatu zuen moskeoa pare bat pilotatan traba egin niolako. Ordura arteko nire bizitzako partidarik handiena izan zen.

OLAIZOLA 1- IRUJO 22.

Istripu txiki bat. Kantxan eta buruz buru gertatzen diren gauzak. Lasai atera nintzen, eta dena ametsetan bezala gertatu zen. Ez dela errepikatuko badakit, eta ez zait berehalakoan ahaztuko.

PILOTAK.

Protagonista ari da bihurtzen pilota, zoritzarrez. Nik Aimarren aurka atera nituen erabat normalak ziren. Bereak herriko festetako jaialdian jartzeko modukoak. Bi koadro ere ez ziren ateratzen.

URDURITASUNA.

Txapelketa honetan erabat lasai ari naiz. Horrek ez du esan nahi finalean hala ari tuko naizenik. Partida aurreko egunak

gogorrak izango dira, eta txapela hain gertu izateak eragina izan dezake. Ikusiko dugu.

ZALEAK.

(Maldizioa hasteko) Nireak gehienak Iberokoak, Etxaurikoak eta Bidaurretakoak dira. Zaratatsuak berez, eta finalean inoiz baino zaratatsuagoak. Fenomenoak. Txapelik handiena eskaintzea merezi dute.

KOMUNIKABIDEAK.

Denoi gustatzen zaigu komunikabideetan azaltzea. Beste herrialdeetan dezenteke tarte ematen zaio pilotari, baina Nafarroan eta gutxiago. Afizionatuek ere gehiago azaldu beharko lukete kirol orrietan.

EUSKADI

(Irribarre txikia) Egunen batean denok arrastoan sartuko gara, eta geure nazioa izango dugu.

TXAPELA.

(Irribarre zabalagoa) Lortzea errazagoa omen da eustea baino. Ni prest nago final egunean etxera eramateko.

naiz besteekin eta hiru bat orduko entrenaldia egiten dugu: barruan, lehendabizi, pesak egin eta malgutasuna eta indarra landu; eta, eguraldia lagun bada, kanpoan gero, pilota goxoarekin edo takoak jarrita frontoian. Arratsaldetan, ahal dudan guztietan, Iruñea erdialdeko AEKra joaten naiz Martinez de Eulaterekin batera, euskara ikastera. Gogorra egiten zait, baina merezi du. Bi ordu eta erdiz aritzen gara egunero. Ea utzi gabe jarraitzen dudana, eta halakoren batean euskaraz hitz egiteko gai naizen. Dagoeneko hirugarren mailan nago, eta gutxika-gutxika aurrera noa.

Nafarra, txapelketa eta euskalduna. Ametsa al da?

Betidanik jakin nahi izan dut euskaraz. Eta gaur egun, nik baino gogo handiagoa duenik ez dagoela esango nuke.

Lagunak ere ez daukazu saltzeko.

Ez horixe. Ez dut uste goi mailara hain denbora laburrean heltzeak harrotu nauenik. Bizimodu orekatua gogoko dut, eta oreka horren barruan nire lagunak daude. Haiek uztera behartuko nindukeen zerbaitei sortuko balitzait, dena delakoa izanda ere, lagunak baino lehenago utziko nuke. Ikaragarri maite ditut.

"XALA" IZANGO DA FINALEAN

Juan Martinez de Irujo erne izan zen Aimar Olaizolak eta Ives Xalaberrik "Xala" jokatu zuten finalaurrekoari begira. Okerrik ez dela, datorren igandean, hilaren 6an, jokatuko den finalari buruz galdetutakoan ideiak burura eta hitzak mingainera, borborka irristatzen zaizkio.

Niri asko gustatu zitzaidan partida. "Xala" era-

soan eta Aimar defentsan. Iparraldekoak bakarraren bat huts egin zuen, baina beti tanto gogor baten amaieran izaten zen. Aimarren eskuina ez dago oraindik tope-topera baina erakutsi du kan-txan sufritzen badakiela.

Txapelketa honetan, finalaurreko ligaxkan, 15ean utzi zenuen Gernikan finalean aurkari izango duzuna. Antzeko partida espero duzu?

Buruz buruko txapelketan ez dago antzeko partidarik. Gernikan ni heldu nintzen 22ra baina oso partida estua izan zen. Erritmo biziko partida izango da. Urduritasunari eus-ten dionak txapela etxera eramateko aukera handia izango du.

Urduritasuna. Binakako finalean baino lasai-xeago aritu beharko duzu garaipena lortzeko?

Bai, bestela... Nire lehen final handia izan zen profesionaletan eta presaka jokatu nuen. Ordea, lehena izan zen. Finala jokatzeko irri-kitan nago.

Nola jokatu behar zaio "Xala"ri?

Nola? Luze atera eta azkar bukatu. Beno, serio hitz egin behar dut. Ez da erraza izan-go. Berak ere asko luzatzen du pilotakada eta aidez defentsatik erasora pasatzen badaki. Hasieratik behintzat, ez dut sakea zabalera egiteko asmorik "Xala"ren eskuina ez delako Gonzalezena. Ikusiko dugu. Igaro daitezela ahalik eta lasaien azken egun hauek eta ea neure maila emateko gauza naizen.

Zorte on.

Mila esker. Beharko dut. ■

Irujoren fitxa

- Jaiotze data: 1981/11/4 . Iberon
- Altuera: 1,86
- Pisua: 84 Kilo
- Aurrelaria.
- Enpresa: ASPE
- Debuta Profesionaletan: 2003/6/6
- Palmaresa. Txapelkunorde 2004ko bi-binako txapelketan.

Baserritarren denda, zuretzat ere zabalik

Errota Industrialdea • 5A eta 5B nabeak • Anoeta - Gipuzkoa
☎ 943 655 880

Aldarrikapenen jaia

Nafarroako Euskal Eskola Publikoak D ereduaren gorakada handia ospatu ahal izango du ekainaren 6ko jaian, baina euskarazko irakaskuntzak oztopo eta eraso ugariri aurre egin behar izaten die oraindik ere Foru Erkidegoan.

MIKEL GARCIA

SORTZEN-IKASBATUAZ Euskal Eskola Publikoaren aldeko elkarteak Nafarroako 41 ikastetxetan ordezkaritza du eta Foru Erkidegoan irakaskuntza publikoa aukeratu duten 9.000 ikasleetatik 8.000 inguru 41 ikastetxe horietan daude. Unibertsitatara bitarteko irakaskuntzan euskaraz ikasteko eskubidearen alde egitea du xede elkar-teak, ahal denetan D eredia hobetsiz eta zonalde ez euskaldunetan A eredia –euskaraz ikasgai bakarria duena– bultzatuz.

%34 D ereduari

Lan horren ordainetan, sekulako igoera izan du D ereduiko matrikulazio kopuruak azken 15 urteetan. Duela hamar urte, adibidez, irakaskuntza publikoan %22,81ek D eredia hautatu zuten; egun, haur eta gazte nafarren %34 daude matrikulatuta euskarazko ereduari. Nafarroako gobernuak zonalde ez euskalduna bezala ezagutzen duen lekuetan ezin da euskara hutsezko eskola publikorik sortu, baina bertan, eta ikasgai guztiak gazteleraz dituen G ereduaren gainbehera, A ereduak gehiengo du portzentaje handi batean. “Argi dago, beraz, gizarteak zer eskatzen duen”, dio Sortzen-Ikasbatuazeko Nafarroako koordinatzaile Kristina Andresek.

Baina Nafarroako gobernuak ez die eskaera horiei jaramonik egiten. Izan ere, D ereduiko ikastetxeek betidanik izan dituzte oztopoak aurrera atera ahal izateko. Alde batetik, 1996ko Euskararen Legeak nafarrak hizkuntza erabilera-aren arabera banantzen ditu, euskaldunak diskri-

minatuz. Jakina denez, zonalde euskalduna, zonalde mistoa eta zonalde ez euskalduna bereizten ditu Foru Erkidegoko gobernuak eta azkeneko zonalde horretan ez du D ereduiko eskola publikorik eraikitzen. Kristinaren esanetan, “legeak berak sekulako eraso egiten digu eta ez pentsa zonalde ez euskaldunak Erribera soilik hartzen duenik; Iruñetik kale bakar batera dauden herrietan ezin da euskarazko hezkuntza publikoa jaso”.

Gainera, administrazioak legea ez duela betetzen salatzen du: A ereduari, esaterako, nahiz eta legeak euskara derrigorrezko ikasgai dela dioen, hautazkoa balitz bezala hartzen da: “Administrazioak daraman hizkuntza politikak jarrera kontrajarritara eraman gaitu; edo euskararen alde edo euskararen kontra zaude. Egiten duen guztiak behin eta berriz gure eskubideak aldarrikatzen ibili behar izatera behartzen gaitu”.

Adibide gisa, %0,9ko eskaera egonda ingelesezko aurre-eskola ireki berri dute Iruñean, euskarazkoa zabaltzeko %39ko eskaera zegoen bitartean; lehen hezkuntzatik aurrerako finantzazio publikoa “lotsagarria” dela dio Andresek; bigarren hezkuntzan ordutegi aldetik diskriminatu egin dute D eredia eta Lanbide Heziketan ez dago euskarazko irakaskuntza publikorik. Hala ere, etorkizun baikorra ikusten dio Euskal Eskola Publikoaren aldeko lanari; hori bai, UPNren gobernuaren politika ikusita, beste alderdi politikoetan dute itxaropena Sortzen-Ikasbatuazeko kideek. ■

Geltokiz geltoki

Iruñeko Takonera parkean ospatuko du Sortzen-Ikasbatuazek bere festa. Urtero eskola desberdin batek prestatzen du eta aurreko Atarrabiako Atargi eskola arduratuko da jaiaz. Antolakuntzako kide Edurne Salinasen hitzetan, beste behin ere, “Euskal Eskola Publikoa hor dagoela aldarrikatuko dugu, Nafarroako jende kopuru handi batek aukera horren alde egin dugula jakinarazteko eta Administrazioari eskola publikoaren garrantzia handiagoa eskatzeko”. Euskarari bidea eginez izango da edizio honetako leloa eta logotipoa, berriz, tren bat, euskarari bidea egiteko oraindik asko dagoelako: “Geltokiz geltoki, euskara ikasiz eta euskaraz mintzatuz, Eskola Publikoaren barruan aurrera egiten ari gara”. Iaz 15.000 lagun inguru gerturatu ziren eta aurreko kopuru hori errepikatzea espero dute. Jendea erakartzeko, dantza, bertso-larritza, herri kirolak, musika eta beste hamaika ekitaldi antolatuko dute.

EKAINAREN 5EAN EUSKARA KALEAN

Faltzesen Euskararen Eguna

MIKEL SAIZ

Ekainaren 5ean Euskararen Eguna ospatuko dute Faltzeseko herritarrek eta batik bat, eskolako haurrek.

AINHOA LENDINEZ

Nafarroan, hegoaldean, bada Erriberriko merindadean iparraldekoontzat urrun samar dagoen udalerri bat: Faltzes. Bada, Arga ibaiaren bi alboetara antolaturik, laborantzako lur lehorren artean, 3.000 biztanle eskas dituen udal horretara joan gara. Erdi Aroko usaina dario herriaren egiturari eta guk, bere txikitasunean, balio handiak dituela deskubritu dugu.

JON BARBERENA ezagutu dugu Faltzesen. Udaleko eskola publikoko irakaslea da Barberena, Urkorekin batera. Biek ala biek, ikasle, guraso eta herritarrek lagunduta, euskararen eguna antolatu dute ekainaren 5erako. Helburua: Faltzesen euskara kalera atera eta bultzada ematea. Barberenarekin aritu gara hizketan eta Faltzesen bizi den baztandarrak hizkera molde dotore eta jasoa duela ohartu gara. Eskolako giroa izan omen zen euskararen aldeko bidera lerratzeko abiapuntua eta horri helduta egin dute aurrera. Eskolako kontuen berri eman digu eta

Faltzesen euskarak biltzen dituen txokoen berri ere bai. Azkenik, ekainaren 5erako prestatu duten ekitaldi sortaz mintzatu da.

Gaiaren sorburuan eskola publikoa eta AEK-ko euskaltegia aipatu dizkigu Jonek, bata bestearen osagarri baitira, eskolan euskarak falta duena euskaltegian jasotzen dute ikasleek. "Urkok AEK euskaltegian aritzen ziren gazte batzuk ezagutzen zituen eta guztiok elkartu eta euskararen aldeko zerbait egin behar genuela deliberatu genuen. Proposamenak jaso nahi genituen", esan digu Jonek. "Azkenean, solasten

Babeslea: Bergarako Udala

Bergarako Udala

Bergarako Udala, euskarazko komunikabideen alde

Jon Barberena, Euskararen Egunaren antolatzaileetako bat

“Zerotik hasi gara, baina jarraipena izatea da asmoa”

Zergatik daude A eta G ereduak, eta zergatik ez D eta B ereduak?

Egia esan ez dakit berez arrazoia zein den. A ereduak ez luke zentzurik izango Baztanen eta beste herri batzuetan, horietan euskaraz bakarrik ikastea da normalena. Faltzesen, oster, G eredu dago eta horren aldean A ereduak ikasleak euskararen kontzientzia har dezaten behintzat, baliagarri zaigu. A ereduak, ez du inor elebidunduko, baina euskararekin gutxienezko kontaktua izateko bide ematen dio ikasle askori. Ildo horretatik, euskalduntzea ere erabakitzen du askok eta horretarako AEK hautatzen dute.

Faltzesen euskarak duen rola zeren ondorio da?

Faltzes Nafarroan dago, hegoaldean. Hori oso kontuan hartzekoa da, izan ere, Nafarroako gobernuak euskara dela eta duen jokabideak eta jarrerak nolabaiteko eragina badu honetan guztian. Hezkuntzan esaterako, gobernuak eskaintza erakargarriak egiten ditu, alegia, informatika, teknologia berriak, eta abar. Euskarari dagokionez lehia gogorra dugu, irakasleok baliabide guztiak, bide guztiak baliatu nahi ditugu, eskaintza tentagarri horiek hautatuta ere ikasleek euskara baztertu ez dezaten. Modernotasunera egokitu behar dugu, euskara Faltzesen biziko bada.

Euskara hezkuntzaren bidetik bultzatzen saiatu zarete.

Praktikotasuna bilatu nahi izan dugu ekintza hauekin guztiekin. Hemen lan egin eta ikasten duten gazteek eta gurasoek anai-arrebak eta lagunak dituzte eta beraz, euskararen aldeko giroan hezten baditugu inguruan ere eragina izango du horrek. Aurten zerotik hasi gara, ekitaldiak eta Euskararen Eguna berriak dira, baina honek guztiak jarraipena izatea da asmoa.

eta solasten, euskararen egun bat burutzea izan zen emaitza”.

Faltzesen 3.000 lagun eskas bizi dira eta euskarak nahiko lan badu, elebidun gutxi baitaude. Aitzitik, jendearen jarrera nahiko baikorra da. “Gazte batzuek AEKra pausoa ematen dute, beren burua elebiduntzen dute”, esan digu Jonek. Eskolan ezin dute behar bezala euskaraz mintzatzen ikasi, baina kontzientzia har dezakete eta elebidundu nahi izanez gero AEKra jotzen dute.

Faltzesko herri eskolan A eta G eredu bakoitza ez dituzte. A ereduak ikasgai bakarrik ematen da euskaraz eta G ereduak, berriz, guztia da gaztelaniaz. “Horixe da egoera. Eskaintza A eredu da eta denok dakigu eredu horrek ez duela inor euskalduntzen”, dio Jonek. Baina egoera gogorra izanagatik ez dira kikiltzen Faltzesko euskaltzaleak eta hizkuntza kalera ateratzea erabaki dute, “jendeak bizirik dagoen hizkuntza dela ikus dezan”.

Nolanahi den, ekainaren 5ekoa urte osoan egindako prozesu baten emaitza izango da. Urte osoan plangintza bati jarraiki makina bat ekintza egin dituzte eskolakoek herrian: Olentzero, Santa Ageda, inauteri alternatiboak –Mielotxin erretzea–, euskaraz kantak ikas-

Egitaraua

- 11:00etan txokolatada
- 11:30ean tailerrak, eskolako ikasle eta irakasleen laguntzaz.
- Ordu berean ikasleen lan erakusketa ere izango da plazan.
- Gaita jotzaileen musikak eta erraldoi nahiz buruhandiek giroa alaituko dute.
- Ordu berean laien lasterketa izango da bertan.
- 14:00etan bazkaria.
- 16:00etan herri kirolak, eskolako gazteekin.
- 17:00etan Faltzesko abesbatza, dantzari eta fanfarrearekin.
- 17:30ean dantza, eskolako 4, 5 eta 6. mailako ikasleekin.
- 19:00etan antzerkia, DBHko bigarren mailakoek antzeztuta.
- 22:00etan kontzertua: Berri Txarrak, Ufestuek, Zartzako eta KDQ (sarrera 8 euro).

ren eskutik egin dira eta ikasleen parte-hartzea ere handia izan da. Jendea laietan ibiltzen da eta horiek ere izango dira, lurra lantzeko makila luzeetan trebeki aritzen diren “hankapaloak”, alegia. “Abesbatza, fanfarrea... denak

musu-truk etorriko dira”, esan digu Jonek hunkituta. Kirolari famatuak ere elastikoak eskatu zituzten eta erantzuna bikaina izan omen da. Futboleak, Osasuneko Santzolek, Realeko Jauregiak eta Athleticen Tikok eman dituzte elastikoak. Pilotan, berriz, esku-huska aritzen diren Mikel Goñik eta Iñigo Pascualek. Zozketa bat antolatu dute horiekin eta txartelak eskuz egin ondoren, orotara lau bat mila saldu dituzte. Musika ere izanen da ekainaren 5ean. Berri Txarrak

taldea bereziki eskertu nahi izan du Jonek, prezio berezia egin diete eta gainerakoak ere elkartasunak deiturik etorriko direla adierazi du. Ufestuek (Erratzukoa), Zartzako eta KDQ taldeek ere kontzertua egingo dute.

Faltzesen erronka jo diote euskaltzale orori, eta euskarari. Eskaintza mahai gainean dago, usain ona du, itxura ezin hobea. Beraz, ekainaren 5ean, Faltzesko mahaiaren inguruan eseri eta dastatzeko izango da onena. ■

MIKEL SAIZ

tea... guztia da handi Faltzesen.

“Besta honetarako arazoa dirua zen, ez genuen defizit handirik izan nahi jendearen erantzuna jakin gabe”, esan digu Jonek. Ez da lan erraza izan hori guztia antolatzea baina Udalaren laguntza jaso dute, “diru laguntza garrantzitsua” Jonen ustez. Horrez gain, jarduera gehiago egin dituzte egun handirako dirua lortzeko. Herri osoak hartu du parte, fanfarreak, abesbatzak... Txokolatadak gurasoen elkar-

GAROÑAKO ZENTRAL NUKLEARRA

Zentral zaharkituari ez dizkiote ateak itxi nahi

DANIEL UDALAITZ

"ONARTEZINA ETA ULERTEZINA da honelako planta batek (Garoñakoak) gaur egun oraindik ere martxan jarraitzea. Bere eragin esparruan bizi diren milioi bat inguru pertsonen segurtasuna eta osasuna arriskuan jartzen dituen erloju bonba da eta martxan jarraitzeak kalte egiten dio inguru horren garapenerari". Horixe esan du orain dela gutxi EHUKo katedradun Jose Allende adituak, bere garaian euskal kostaldea defendatzeko eta herritarren borrokari esker gaur egun itxita dagoen Lemoizko zentral nuklearraren kontrako plataformako sustatzaileetako bat izan zenak.

Hain zuzen ere, Burgoseko lurretan baina euskal lurraldeetatik oso gertu -batez ere Arabatik eta Bizkaiako Enkarterritik- dagoen planta nuklearra legealdi honetan behin betiko ixteko indarrak biltzea helburu duen "Araba Garoña gabe" izeneko ekimenak berriki antolatutako topaketan esan zituen Allendek hitz horiek. Ez da ezustekoa izan topaketa horretan Iniciativa Ciudadana por el Cierre de Garoña de Burgos ekimeneko ordezkariak ere parte hartzea. Burgoseko ordezkariak Arabako euskal ekimenarekin bat lan egin nahi dutela adierazi zuten, eta datorren udan jende asko bilduko duen herritarren mobilizazio bateratua antolatze-ko erronka jarri zuten mahai gainean.

Horretarako eman beharreko urratsak ematen ari dira, eta Arabako udalek ekaina aldera elkarrekin mozio bat aurkeztuko dute, gero onetsia izan dadin. Era berean, herritarrei Garoñaren egoeraren berri emateko moduen bila dabilta eta zentral nuklear hori ixtearen aldeko udalerrien batzarra sortzeko asmoa dute. Bestalde, ekimeneko gizarte eta sindikatu mailako indarrek inguru hori sozio-ekonomikoki garatzeko

Euskal mugimendu ekologistak, herritarrak eta alderdi politikoak azkenaldian hartu-emanetan dabilta Garoñako zentral nuklearra behin betiko ixteko. Gaur egun dagoen egoera "erloju bonba" dela diote adituek, bere eragin esparruan bizi diren milioi bat inguru pertsonen -euskaldunak tartean- segurtasunerako eta osasunerako arriskutsua delako, alegia.

interesa dute eta, horrez gain, Burgoseko plantarekin muga egiten duten udalerrietako herritarrei azterketa epidemiologikoa egitea pentsatu dute.

Zentral nuklear zaharkitua

Garoñako zentral nuklearra Tobalina bailaran dago, Arabako zenbait eremutatik hamar kilometro baino gutxiagora. Zentral nuklearren artean aitzindarieta-

ko bat da. Nuclenor da jabea, eta Iberdrolak eta Endesak, bakoitzak %50 daukate. 1971ko maiatzean jarri zuten martxan. 25 urteko bizitza eman zioten hasiera batean. Epe hori bukatzeaz zegoela, Felipe González buru zuen PSOEren gobernuak beste lau urteko luzapena eman zion. Gobernu sozialista erori eta boterea PPK hartu zuenean, Aznarren gobernuak beste hamar urtez luzatu zuen zentralaren bizitza.

Beraz, zentrala eraiki zuten garaiko (1966-1970) baldintza teknologikoenatik eta martxan daraman denborarenatik, planta zaharkitua da Garoñakoa. Gainera, zentralak gero eta pikordun korrosio gehiago dauka. Korrosio horrek errektorearen segurtasunerako oinarritzko osagaiei ere eragiten die eta, zenbait kasutan, osagaiak dauden lekuan daudelako, ezin dira konpondu. Ekologistak Martxanek 1999an adierazi zuen 78 elementu oso hondatuta zeudela eta beste 135 nahiko hondatuta edo hondatzen hasita. Gelditze balbula eta hozkarriaren emariaren kontrola bezalako elementu garrantzitsuak higituta, korrosioak jota edo nekatuta zeuden. Hala ere, Nuclenorreko buruak esan zuen Garoñako planta errentagarri izateari uzten dienez itxiko dutela eta ez segurtasun faltarengatik. 40 urterako diseinatu omen zuten eta 40 urte horiek ondo baino hobeto beteko omen ditu. Garoñako buruak adierazpen horiek egin zituen urtean, Burgosek zentral nuklearrak 3.000 milioi pezetako etekin gordina lortu zuen.

Azken urteotan hainbat gertakari izan dira Garoñako zentralan. Esate baterako, 2001eko martxoaren 4an sei mila litro ur erradiaktibo isuri ziren zentralaren barruan. Hurrengo urtee-

Zentral baten ondoan errazago harrapa daiteke minbizia

Hainbat minbizi mota izatea errazagoa da zentral nuklear baten inguruan biziz gero. Hala ondorioztatzen da gaur egun Espainiako Estatuko zazpi zentral nuklear eta erregai nuklearren bederatzi planten inguruetan osasuna nolakoa den ikusteko 2000. urtean egindako ikerketa batean. Gaixotasun larriak izateko arriskua dagoe la ikusi zen ikerketan. Epidemiologiako Zentro Nazionalako lantalde batek egin zuen ikerketa, López-Abente-k zuzenduta. Ikerketak mugak dauzka eta ezin da kausa-efektu harremana automatikoki egin instalazio erradiaktiboan eta antzemandako minbizien artean. Horregatik, erasandako eremu bakoitzean ikerketa espezifiko eta zehatzagoak egitea eskatzen dute; esate baterako, Garoñako zentral nuklearraren inguruan.

Esanak esan, Espainiako Estatu osoko zentral nuklearren inguruetan tumore hematologikoe eragindako heriotzen gainean egindako txostenaren arabera, 1975 eta 1993 urteen artean 930 pertsona hil ziren instalazio nuklearretatik 30 km-ko erradioan dauden 489 udalerrietan. Era honetara sailkatu zituzten heriotzak: adin guztietako 630 pertsona hil ziren leuzemiak jota, 198 linfomekin eta beste 122 hainbat mielomaren eraginez.

Emaizta horiek lortzeko, gaixotasun horiek eragindako heriotza kopurua eta ezaugarri sozio-demografiko berdintsuak dituzten, baina instalazio nuklearretatik urrutirago dauden -50 eta 100 kilometro arteko erradioan- beste 477 herritan gaixotasun horiek eragindako heriotza indizeak erkatu zituzten.

tan ere beste gertakari txikiago batzuk izan dira, baina hala ere agintari politikoek nahiz enpresa mundukoek ez dute zalantzan jarri zentralaren segurtasuna eta beti gutxietsi izan dituzte gertatutakoak. Segurtasuna erabatekoa omen da.

Erakundeak Garoñaren aurka

Ez dira talde ekologistak bakarrik Garoñak martxan jarraitzearen aurka daudenak. Erasandako euskal erakundeak ere zentrala ixtearen alde azaldu dira -Garoña Gasteiztik 40 kilometro ingurura dago eta Bizkaiko Enkarterritik 60 bat kilometrora-. Plantaren inguruan dauden udalek eta Miranda de Ebro, Logroño eta Burgosek ere

jarrera bera dute. PSOEek berak zentral horren eta Zoritakoaren -bi zentral zaharrenak- itxierak iragarri zituen 1999ko hauteskundeetako hauteskunde programan. Ezin izan ziren ixte horiek gauzatu, Moncloara Aznarren gobernua iritsi zelako, PP, alegia. Ez itxeaz gain, hamar urteko luzapena eman zion orduko gobernu berriak Garoñari.

Orain ikusiko dugu Espainiako gobernu berriak, PSOEek, hauteskunde programa gauzatzaren duen, zentral nuklearrei dagokien atala, behinik behin. PSOEek esan zuen 2015. urterako pixkanaka-pixkanaka Espainiako estatuko zentral nuklear guztiak itxiko zituela. Ea esandakoa betetzen duen. ■

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

G A R R A N T I A

«Posiblearen eta egin nahi dugunaren artea da politika»

Mertxe Agundez

Bilbon jaioa. Abokatua. Ezkondua. Hiru seme-alaben ama. 1977tik 1995era bitartean, gai laboraletan, dibortzio eta abortu auzietan aritu zen. Orain bederatzi urte Ararteko erakundean hartu zuen konpromisoa arduraz bete duela esan digu. Aurki agur esango dio jarduneko ararteko karguari, garai politiko ezegonkor honetan egonkortasuna bermatzan saiatu izanaren ustearekin.

MIKEL ASURMENDI
Argazkiak: Dani Blanco

Mertxe Agundezek, Xabier Markiegi arartekoaren albokoa lau urtez izan ostean, ez zuen uste beste horrenbeste denbora –1999tik 2004ra– jarduneko ararteko karguan emango zuenik: “Izan ere, inork ez zuen espero alderdi politikoen arteko desadostasunak hainbeste denbora iraungo zuenik. Akordio ezak ez dio instituzioari lagundu, alabaina, trantsizioaldi honetan, arartekoaren hutsunea bete dudalakoan nago. Pertsonalki, jende ahulenen arazoak konpontzen ahalegintzeak, kolektibo ahulen eskubideen alde lan egiteak, haien senideek dituzten beharrak betetzeak aberastu nau” esan digu solaskideak.

Gizarteko talde boluntarioek instituzio honi ekartzen dioten laguntza biziki eskertu nahi du Mertxe Agundezek: “Gure lana administrazioa limurtzea eta konbentzitzea da. Administrazioa legeari atxiki behar zaio. Agintari bati kexa bat helarazten bazaio, ez du nik eskatu diodalako bete behar, legea bete behar duelako baizik. Hartara, ageriko nahiz itxikeriako egoeren aurrean borrokatzea gogorra da. Kexa aurkeztu dizuten pertsonen aurrean beren eskubidea bete ez izateak kezkatzen zaitu. Sosegurik eza ere bizitzen da karguan, jakina”.

Zer eman dizu zure jarduerak?

Mundu hobeago bat posible dela erakutsi dit. Zentzu honetan, demokrazia-
ra trantsizio garaiko ilusioa berreskuratu behar dugu. Nik frankismo garaian ikasi nuen, presio gogor baten pean bizi ginen, lege oso diskriminatzaileak zeudelarik. Garai haiek ez ziren errazak, ez ziguten ezer muxu-truk ematen, baina hobetzeko gogor aritzen ginen. Gaur egunera etorrita, sektore eta kolektibo ahulen aldeko lanetan beti ere, jarduneko ararteko karguan nire harri koskorra ekartzen saiatu naiz.

Gizartearen kontzientzia kritikoa izana sentitu al duzu inoiz?

Hein batean bai. Eskubideen betebeharra etengabe gogoratzen ari zarela-ko. Hala ere, eskubide horiek ez dira nireak edo Arartekoarenak, legeak eskaintzen dituenak baizik. Legearen barruan aukera ezberdinak daude, baina beti badago bat jendearen eskubideak egokiago betetzen dituenak. Kolektibo ahulen kasuetan bereziki.

“Independentziaren
irizpidea, justiziaren sen
primarioa eta sen ona izatea
beharrezkoa da ararteko
izateko”

Zein ezaugarri behar du ararteko batek?

Jendeari entzuten jakitea ezaugarri funtsezkoa da. Gizarte zaratsatu batean bizi gara, eta ia-ia ez diogu elkarri entzuten. Independentziaren irizpidea, justiziaren sen primarioa eta sen ona izatea ere beharrezkoak dira.

Gehitu –gay eta lesbianen– elkarteko kide Iñigo Lamarca ararteko izan ahal izateak zerbait adierazten al du zure ustez?

Nire alabetako batek berria ezagutzean “amal, kolektibo horren eskubideen alde borrokatutakoa zara zu” esan zidan. “Jakina” esan nion. Arartekoa

"Karguak mundu hobe bat posible dela erakutsi dit. (...) Demokrazian trantsizio garaiko ilusioa berreskuratu behar dugu".

Orain 25 urte, adibidez, bakar batzuek baino ez zuten autoa. Egun berriz? Gaur Interneten adibidea dugu. Hori guztia hor dago eta saihestezina da. Kontua baliabideak gure zerbitzura jartzea da eta ez gu haien zerbitzura. Bestela, gizarte mota honetan gero eta bakanduagoak biziko gara eta elkarbizitza are zailagoa bihurtuko zaigu. Hori da gizarteaz dudak ikusmoldearen bilakaera.

Politikaz pertzepzio bera al duzu, halaber?

Politika posiblearen artea ei da. Nik egin nahi dugunaren artea ere badela esan ohi dut. Hau da, ongi egitearen artea, utopia dena nahi baduzu. Politikan urte gogorak izan dira, gure politika ez baitago "normalizatuta". Horrek eragina du gure zereginen. Baina gizarte

espetxera joatea tokatzen bazaio, espetxeen egoera ona exijituko dugu. Adibide hurbilago bat: ez dugu ospitalera joan nahi, baina joan behar dugunean egoki egotea nahi dugu. EAEko espetxei buruzko lehen Txostena 1996an egin genuen -Xabier Markiegi arartekoa izaki- Eusko Jaurlaritzaren eta Espetxeetako Zuzendaritzaren artean egindako itun baten barruan. Basauri, Langraitz eta Martuteneko azpiegiturak Estatuko zaharrenak zirela adierazi genuen. Preso metaketa izugarria zen. Harrezkero, besteak beste, hainbat preso atera zen kartzelatik. Baina egiturek are zaharragoak izaten jarraitzen dute.

Txostena idatzi ostean espetxetako hainbat transferentzia egin ziren. Guk espetxea presoentzako azken zokoa dela diogu, zigorraren ordeko alternatiba bilatu behar dugula. Txostenak filosofia hori bildu zuen eta aurrera egin zen nolabait. Azken urteetan, ordea, EAEko eta Estatuko harreman instituzionalak apurtu zirenez gero, espetxe gaiaz arduratzen ziren erakundeen artean zailtasun handiagoak izan dira. Txostenak sinatzen dira, baina gero horiek betetzea ez da hain sinplea.

Botere publikoek, benetan, espetxeen alternatiba bat nahi al dute?

Konstituzioaren arabera, zigorrak presoek birgizarteratzeko bideratu behar dira. Gu zentzu horretan ari gara lanean, baina komenigarria da ere hainbat gauza gogoratzea: ETAk Martute-

"Kontua ez da bakarrik politikaria hautatzea, haiekin elkarriketatuta behar dutela esaten diegu herritarrei, beren eskubideak exijitzeko"

neko psikologoa eta Langraitzeko erizain bat hil zituen. Horiek guztiak ez dira hutsean pasatzen. Espetxeetan ari den jende asko ETArek mehatxupean dago. Hainbat zerbitzu bertan behera geratu dira ETArek jardun terrorista dela eta. Hori ere esan behar da. Birgizarteratzeko planak badaude eta asko aurreratu da, baina terrorismoak ere gogor geldiarazi ditu planak. Jakina,

giza generoaren perspektiban kokatzen ahalegindu naiz. Izendatzen ez dena ez omen da "existitzen". Ez da egia, noski. Giza errealtateek ez diote beren izateari uzten ezkutuan direlako. Kolektibo hori ez zen zuzenbidearen subjektu politiko gisa agertzen eta ni -Arartekotik- ager dadin saiatu naiz. Inigo Lamarcaren merituetako bat "existitzen" den kolektibo baten aitzindaria izatea da. Eragozpen askoren aurka aritu da, kolektiboari eskubide guztiak ezagutu behar zaizkio. Zortetik onena desiratzen diot.

Zer gomendio emango zenioke?

Bera izatea, ausarta izatea, beretzat -ustez- ona dena besteentzat ere erdiesten ahalegintzea...

Arartekoan sartzean gizarteaz zenuen ikusmoldea eta orain duzuna bera al da? Gizartea denok kritikatzeko dugu, baina, nahitaez, denok kontsumistak gara.

modernoago eta demokratikoago bat lortu nahi badugu denok parte izan behar dugu politikan, eta zeregin horretan politikak kolektibo guztien parte-hartzea bermatu du.

Klase politikoak kolektibo horien guztien arazoetan erreparatzen al du?

Baietz uste dut. Baina, politikaren funtsa aurrekontuetan dago. Printzipioen aldarrikapen asko egin dezakegu, baina gaiak gai, gai bakoitzak gobernuen aurrekontuetan eta agendetan hartzen duen tokiak politikoen sentsibilitateen maila ematen digu aditzera, eta ez dezagun ahanztu politikoak guk hautatzen ditugula.

EAEko espetxeetan "inplikazio eskasa eta gune ilunak" daudela ohartarazi duzu. Zer iradokitzen digu egoera horrek?

Arartekoaren lema hau da: "Pertsonen eskubideak ez dira espetxearen atarian bukatzen". Gure senitarteko bati

PPren Gobernuaren jarrerak ez zuen batere lagundu, alderantziz. Baina Konstituzioak birgizarteratzea ikusten du, eta berau aldatzen ez den bitartean betetzen ahalegindu behar dugu, gure eskubideak bermatu behar ditugu. Zentzu horretan PPK terrorismoaren une latzetan egin dituen hainbat adierazpen ez dira sartzen Konstituzioaren arautan. Dena dela ere, espetxeen alternatiba –neurri ezberdinetan– denon esku dago: Legebiltzarraren, Gobernuaren, administrazioaren eta gizartearen eta kolektiboaren esku. Egitura modernoagoak eta erakundeen arteko kolaborazio sendoago baten bitartez, zigorraren neurria finkatuago batez, espetxe hobeago bat izango genuke.

Bestalde, nola ikusten dituzu emakumeak jasaten ari diren gizonen erasoak? Emakumeen eskubideen urraketa izugarria da, Arartekoan emakumearen defentsan ari gara. Erakundeen arteko koordinazioak hobeagoa izan behar du. Arartekoaren txostena, euskal administrazioetik generoaren biolentziari ematen ari zitzaion erantzunaren perspektibatik egin dago, harreman afektibo bat puskatu denean ematen den biolentziari buruzkoa. Orain arte zenbait gauza egin bada ere, laguntza ez da erabatekoa izan. Gure txostenean erasoak ekiditeko hamar neurri aipatzen ditugu. Transizioan emakumea diskriminatzen zuten hainbat lege bertan behera geratu ziren. Legearen aldaketa beharrezkoa izan da, baina ez nahikoa. Emakume batek bere isiltasuna hausten duenean, arduradun publiko guztiek prest izan behar dute laguntzeko. Emakume horrek ezin du erietxearen, udaltzaingoraren eta abarren artean noraezean ibili, aitzitik, erantzun bizkorra behar

"Gizarte mota honetan gero eta bakanduagoak biziko gara eta elkarbizitza are zailagoa bihurtuko zaigu".

ditu, eta ez bakarrik eraso jasateko duenean. Hasteko, jipoituak direnei egoera salatu dezaten lagundu behar zaie. Hau da, duen arazotik ateratzeko autonomia bat izaten –beren lana izaten, kasu– lagundu behar zaie. Bizitzeko eskubideaz ari gara, baina lehenik emakumearen osasunaz eta segurtasunaz arduratu behar dugu, bere osotasun psikikoaz. Legeak lege, mentalitateak aldatu behar ditugu.

"EAEko kartzelen argazkia ez dela gizarte moderno batena" esana duzu. Emakumeen aurkako gizonen jazarpenek zein argazki mota erakusten dute?

Gizarteak bere presoak nola tratatzen dituen, horra bere argazkietako bat. Emakumeen aurkako erasoak kasuan, berdin. Duela 20 urte, demokrazian honezkerok, ez genuen bikotekideek horrenbeste emakume hilko zutenik uste. Hori ere gure gizartearen argazkietako bat da. Argazkia txarra da eta ezabatzeko lanean segitu behar dugu.

Azkenik, herritar arrunta –ituraz ahul ez dena– arduratzen ote da bere eskubideez? Herritarrek balore eta eskubideen era-

bilpenean hezi behar dute. Nork jartzen ditu eskubideak praktikan? Ezagutzen dituenak. Ezagutzen ez dituenak edota gaitasun gutxiago duenak arazo gehiago dauka. Zapalduagoa den jendeak are zailago du horiek aldarrikatzea. Arartekotik horretan ari gara, ez haiek ezin dutelako, baizik haiek zailago dutelako beren eskubideak erabiltzea. Guk gizarte aktiboago bat nahi dugu. Kontua ez da bakarrik politikariak hautatzea, haiekin elkarriketatu behar dutela esaten diegu herritarrei. Herritarrek politikari hitza eta beren eskubideak betetzea exijitu behar diete. ■

"Oinarritzakoa baino ez dugu eskatzen: bizitzeko eskubidea"

"Gure herriari errugabatasun presuntzioa ukatzen zailo"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

Bero-beroan

Elkarrizketa giroa hauteskunderen biharamunerako

Egoera politikoa lupaz jarraitzeko gisakoa da. Euskal Herriko politikagintzan azken lauzpabost urteetan sekulakoak gertatu badira ere, gatazka politikoak encefalograma bertsua erakutsi du, aldaketa hutsalekin. M-14az geroztik, mugimenduak ageri dira euskal politikaren esparruan, besterik ezean, sakonekoari baino itxurari lotuagoa bada ere. HZ legezkano jartzearekin, egoera bere bertsuan dela diote askok, baina HZren balio gabetzeak euskal gizartearen eragindako erreakzioek, zirrikitu guztiak ez daudela itxita erakusten dute. Interpretazioak interpretazio, ETak ere urtebete darama inor hil gabe. Ekainaren 13a hortxe da, baina hemen garrantzi handiagoa hartuko du biharamunak, eta ez emaitzengatik: ekainaren 17an Elkarrik bere bake mahaiaren proposamena utziko du Hegoaldeko bi legebiltzarretan eta uztailaren hasieran urtebete beteko da Nazio Etabaidaguneak bere ibilbideari ekin zionetik. Aste horietan behintzat, badirudi elkarrizketa giroa nagusi izango dela euskal politikagintzan.

Otegi Antso III.aren Udalbiltzako ekitaldian

EAJk eta EAK gidatzen duten Udalbiltzak, Antso III. errege nafarraren milurtekoa ospatzeko ekitaldia egin zuen Higer lurmuturrean, Hondarribian. Bertan izandako politikarietatik, bi nabarmendu ziren, bata Ibarretxe lehendakaria, ohikoan ez delako Udalbiltzaren ekitaldietan izaten, eta bestea Arnaldo Otegi, Batasunako buruzagia, zeinaren agerpena keinu gisa hartu den.

Lapikoa borborka, baina ez Europarekin

Egoera errepikagarria bizitzen ari gara Europako Batasuneko hauteskunde hauekin. Batetik, oraingoz behintzat, herritarrek Europako Legebiltzarreko erakusten duten urruntasunagatik; bestetik, HZren zerrendaren balio gabetzearekin duela urtebete udal hauteskundeetan eta Espainiako orokorretan AuB eta Bergarako Ekimenaren zerrendekin gertatu zenagatik. Bilboko manifestazioak berriz erakutsi du, Europako gaiekin dagoen urruntasunari kontrajarriz, ezker abertzaleko zerrenden ilegalizazioa hurbiltasun itzelarekin jarraitzen dela Euskal Herrian, bai hauen alde edo aurka egiteko. Hoztasunari aurre egin nahian bozkatzera deitu du bero-beroan Juan Jose Ibarretxe lehendakaria, baita HZri ere, eta Balza Herrizaingo sailburuak, HZren aldeko ekitaldien aurka ez dela oldartuko aurreratu du. Iragan udal eta orokorretan ere balio zezakeen iritzia guztiak direla defendagarriak. Bizi den hitzeko giro berriaren adierazle bat gehiago.

Zer da...

BMIFak

Balore Mobiliarioetan Inbertitzeko Funtsak (BMIF) taldean inbertitzeko moduetako bat dira. Inbertizaille txikiek horietara jo dezakete, beren aurrezkiei errentagarritasun handiagoa ateratzeko. BMIFen helburua dirua irabaztea besterik ez da; haien jarduna inoiz ezin da orientatu sozietate baten kontrola erdiestera. Horregatik, legeak mugak ezartzen ditu sozietate bakoitzean BMIFetan parte hartzeko. Merkaturain bainbat eratako BMIFak daude: errenta aldakorrek, errenta finkoak eta mistoak. Errenta aldakorrek BMIF batean parte hartzen duenak arrisku handiagoak hartzen ditu bere gain, ezen bere aurrezkiak, oso-osorik,

Burtsako akzioen merkaturain inbertitzen dizkiote, nahiz eta errentagarritasun handiagoa lor dezakeen. BMIF horien etengabeko gorabeherak, ordea, eragina izango dute inbertitzailearen lasaitasunean. Errenta finkoko BMIFak, berriz, errenta finkoko baloreak bakarrik osatzen dituzte, eta errentagarritasun segurtatua lortzen da, nahiz eta interes-tasen bilakaerak eragin handia izango duen funtsa osatzen duten tituluen prezioan. BMIF mistoek, azkenik, aldi berean inbertitzen dute errenta finkoko merkatuetan eta errenta aldakorrekotan. Horregatik, BMIF misto horiek inbertsioen arriskuak murrizteko bidea ematen dute, merkatu bateko galerak beste bateko irabaziekin konpentsatzen baitituzte.

Daniel Udalaiz

Europako adituen bisita

HIZKUNTZA GUTXITUEN ITUNA betetzen den egiaztatzeko asmoz Europako Kontseiluko aditu taldea etorri zen joan den astean. Hego Euskal Herriko euskalgintza, irakaskuntza, instituzio eta hedabideetako arduradunekin izan zituzten hizketaldiak. Espainiako Gobernuaren eskutik informazioa eskuratzen badute ere, bertatik bertara ezagutu ahal izan dute egoera orain. Lortutako informazioa Euroitunarekin alderatuko dute eta urte honen bukaera arte landuko dute bildutakoa. Ondoren, Europako batzordearen aurrean aurkeztuko dute. Adituek balorazio handirik egin ez badute ere, momentuko inpresio batzuk adierazi dituzte. Nafarroan informazio kontrajarria jaso dutela azpimarratu dute eta EAEko hizkuntza eskubideen egoera definitzea ez dela batere erraza esan dute, eredia mistoa baita.

Pedro Pegenante Nafarroako Hizkuntza Politikako zuzendaria eta Stefan Oeter eta Philip Blair Europako Kontseiluko adituak.

L. F. DE ARROIA, A.P.

Selektibitatea euskaraz Iparraldekoek

IAZ Iparraldeko 11 ikaslek egin zuten selektibitateko azterketa Euskal Autonomia Erkidegoan. Aurten berriz, 32 ikaslek egin dute azterketa hori Portugaleten. Ekainaren 2an eta 3an egin dituzte frogak Portugaleteko UNED-eko egoitzan. Iraileko selektibitate frogan ere Iparraldeko ikasleak izatea espero da.

Euskararen datu basea Interneten

SEI ELKARTEAK eta Aztiker Soziologia ikerguneak Euskararen Datu Basea -EDB 1.0- sortu dute. Webgunearen sortzaileen helburua euskararen egoeraren inguruko datuak datu-base bakar batean biltzea eta Euskal Herri mailako datuak osatu eta erabili ahal izatea da. Euskararen ezagutza, erabilera eta matrikulazio datuak eta eraginkortasun indizeak bildu dituzte, mapa eta irudi grafikoen bidez bilaketa erraztuz. Helbidea: www.sortu.org/edb.

Lazarragaren eskuizkribuaren transkripzioa sarean

DUELA GUTXI aurkitu den Juan Perez de Lazarragaren eskuizkribu errazago irakurtzeko moduan jartzeko intentzioarekin transkribitu du Iñigo Landak. Euskaraz idatzitako bertso, kanta eta maitasun istorioen transkripzioan ez dira ageri ohar filologiko, literario eta historikoak. Helburua literaturazaleek idazkia erosoago irakurtzea izan da. Helbide honetan aurkituko duzue lana: www.armiarma.com/klasikoak/lazarraga.

Andorrako euskal etxeak urtebete

50 BAZKIDE DITU iaz abian jarri zen Andorrako Euskal Etxeak, horietatik batzuk euskaldunak eta beste batzuk andorratarrak eta kataluniarrak. Euskarazko eskolak ere ematen dituzte eta hogeik ikasle ari dira ikasten. Ikasgelan, kataluniarrak eta andorratarrak gehiago dira euskaldunak baino. Andorran 300 euskaldun bizi dira gaur egun.

BAHEA **PSE-EEK EAEko Estatutu berri bat idazteko enkargua egin dio Emilio Guevarari. Autodeterminazio eskubidea izango da testuak adieraziko duen gaindiezinezko langa, baina erabakitze-ko eskubideari erreferentzia egingo dio, honako ideia hezur mamituz: euskal alderdi politiko guztiak zer baitetan ados jarri gero, Madril onartu egingo luke. "Berandu baino lehen atzera egin beharko dute, zeren eta batzuetan badirudi ez dakitela zein mundutan bizi diren. Egibarrek 2004an Euskadi Europako Batasuneko estatu bat izango zela aldarrikatu zuen hartan modukoa da". Emilio Guevara PSE-EEren Arabako Batzar Nagusietako batzarkideak eta EAJko kide ohiak *El Correo* Ibarretxe Planari buruz egindako adierazpenak dira. Guevara Arabako lehen diputatu nagusia izan zen eta jeltzaileen artean Gernikako Estatuko testuaren idazle nagusietakoa.**

Errepublikazaleen agerpena Espainian

Espainiako Felipe printzearen ezkontzak monarkiari emandako haizearen ondorioz, ahots errepublikazaleak ere atera dira Espainia aldean. Besteak beste, Julio Anguita IUko koordinatzaile ohiak iragarri du dagoeneko, ekainaren 19an Sevillan Errepublikaren aldeko Batasun Zibikoa mugimendua aurkeztuko dela Espainiako III. Errepublika aldarrikatzearen alde. Espainian monarkia eta errepublikaren arteko eztabaida saihestezina dela diote gero eta ahots gehiagok eta horren adierazle izan daiteke *El Mundo* egunkariak gai hau jorrazten duen Jesus Cachoren artikulua zentsuratu izana. *Pedro Jotaren* egunkaria txukun agertu da monarkiaren begietara, baina eskas bere baitan dituen irakurle liberal askoren begietara. Zentsurarekin maiz gertatzen den bezala, gainera, era honetan artikulua oihartzun handiagoa izatea lortu du.

Odola dugun petrolioa 2010ean hasiko da agortzen

Urte gutxi barru agortzen hasiko da petrolioa munduan, baina mundutarron eskeak goraka segituko du. Ondorioz, shock baten atarira iritsi gara. Petrolio merkearen menpe daude gure ekonomiak eta dependentzia hori beste energi iturrietara garaiz pasarazteko denborarik ez dugu. Data ipinita dago: 2010a.

IVES Cochet-en hitzak dira sarreran ipini ditugunak. Martxo bukaeran plazaratu zituen *Le Monde* egunkari frantsesean "Petro-Apokalipsirantz" titulu deigarriarekin, Lionel Jospinen gobernuan Berdeen alderdiak ministro jarri zuen gizon honek.

Cocheten artikulua ekologista baten idatzi alarmista moduan artxibatzea kondenatua zegoen. Joan den maiatzaren bukaeran Berlingen bilkura egin duten "Association for the Study of Peak Oil & Gas" (ASPO) elkarteak zahar koadrilaren aurreikuspenak bezala. Elkarrekin honen helburuak bitxia dirudi: petrolio eta gas produkzioak bere punturik gorenera (*peak*) noiz iritsiko den ikertzen dute. Baina 2004ko udaberri honetan zerbaitek eragin du aktibista eta jakintsu horien esanak komunikabide handietaraino iristea: petrolioa upeleko 41 dolarretara iritsi da. Eta oraingoan berriro asko jaitsiko den itxurarik ez du.

Petrolio krisi definitiboa iragartzen dutenak milenaristak eta apokalipsizale merkeak direla irribarrez esaten zutenak, zuhurrago agertu dira oraingoan. Gainean ikusten da 2010. urtea, eta petrolioaren oraingo igoera, handik aurrera gertatu behar duenaren seinalea dela ulertu dute askok. Ongi ulertzeko gakoak ASPO elkarteak ematen ditu bere web gunean.

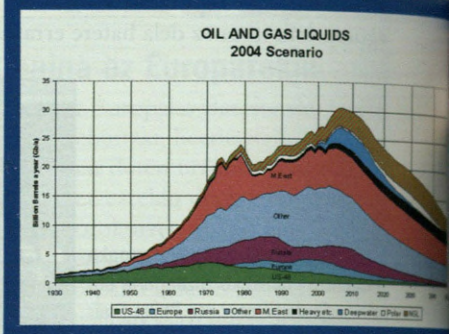
ASPOk petrolio enpresetan eta unitateetan jardundako profesional

eta jakintsuak biltzen ditu, denak erretretan direnak. Horrela definitu ditu sozioetako batek: "Espiritu librea duten jubilatatu batzuk, beren biloben etorkizunaz kezkatzen direnak". ASPOk izenean darama helburua: ulertu nahi du munduan zer gertatuko den lur azpitik ateratzen dugun petrolioa eta gasa agortzen hasten direnean.

Beren kalkuluetarako King Hubbert geologoak sortutako metodoa erabiltzen dute. Hubbertek 1956an aurreikusi zuen Estatu Batuetan petrolio produkzioa bere gorenera 1970eko hamarkadan iritsiko zela eta horrek ondorioz krisia ekarriko zuela. Metodologia berarekin jakin dute ASPOkoek munduko petrolio produkzioa bere puntu gorenera 2010ean iritsiko dela, ordurako erabilgarri dagoen petrolioaren erdia aterako delako, eta hortik aurrera agortze bidean hasiko dela. ASPOren hileroko buletinak ikusi besterik ez dago beren lan egiteko zuhertasunaz jabetzeko, eta erakusten dituzten koadroek gainean dugun errealtate dramatiko koloretan erakusten dute.

Agortu baino lehen dator krisia

Petrolio kontsumoa gaurtik 2030. urtera arte %60an handituko da. Mendebaldeko herrialde garatuak behar dugunaz gain, beste batzuk ere eske datoz: India, Txina... Azken hau

2004ko otsailean iritsi da 2010erako espero zen kontsumo mailara. Mundu osoko petrolio produkzioa aldiz bere gorenera iristen ari da. Urte beltzaren %40a bermatzen duten lurpeko poltsa erraldoi horietarik apenas bakarren bat aurkitu den azken hogeita bost urteotan. Munduko kontsumoa bermatzen duten iturri nagusiak zahartzen ari dira beraz. Estatu Batuetako putzuen produkzioa 1970etan hasi zen beheraka, eta beste askotan ikusi dira agortze zantzuak; Britainia Handiari hainbeste etekin eman dioten Ipar Itsasoko iturriak ere beren emaria urritzen hasi dira.

ASPOren grafikoan ikus daitekeenez, oraindik produkzioa handitzeko gai diren herrialdeetako petrolioa bere gorenera 2010ean iritsiko da, eta gauza bera gertatuko da gasarekin. Baina -galdetuko du itxaropen bila dabilenak- kalkuluak oker egin badira? Horri heltzen diote petrolio konpainietako ordezkari optimistek. Kalkuluetan gerta daiteke informazio bat oker egotea: estatuek beren informazio estrategikoko sekretutzat daukate petrolio erreserba. "Dakitenek ez dute esaten, eta esaten dutenek ez dakite", horra manipulaziorako bide bat. Estatuek beren erresebak birkalkulatzeko behin baino gehiagotan gertatu omen da. Beste aldetik, petrolioa

Ezkerreko grafikoa da ASPOko adituek beren buletinean plazaratzen dutena. Eskualde ezberdinetako petrolio –“heavy” izeneko petrolio lodia– eta gasen stockak eta beren bilakaera dago kalkulatu grafikoa horretan. ASPOkoei alarmistak deitzen dieten optimistek grafikoa hori hamar urte besterik ez dute atzeratzen. Lerroon gainean ageri da Colin Campbell geologo irlandarra joan den astean Berlinen burututako bilkuran, petrolioaren agortzeak dakarren krisiaz kazetari batekin solasean.

produkzioa handitzeko teknologia berriek laguntza handia ematen dute: sakonagoko petrolio atera, itsaso sakonetara iritsi, izotzpean bilatu... Baina problema azkenean zera da: oso optimista jarrita ere, azken data 2020ra atzeratzen dela. Kontsolamendu kaxkarra, hamar urteko tartea.

Crisis Energética web gunean ondo zehazten dutenez, guretzako lehen arazoa ez da petrolio agortzea. “Petrolio lehengai mugatu eta berritu ezina denez, bere erreserben erdia gastatu eta gero, lurpetik ateratzen dena gero eta urriagoa izango da nahi eta nahi ez. Urritzen hasiko den petrolio produkzioak kontsumo behar gero eta handiagoa aseko ez duenean, orduan etorriko da krisia”. Alegia,

kontsumitzen dugun energia guztia-
ren %80 ematen digun olioaren inguru-
an borrokan hasiko garenean.

2010erako iragartzen den krisi hori Yves Cochetek ustez laborantzak (ongarriengatik) eta abizioak (kerosenoagatik) nozituko dute estraina. Gero beste garraioek, turismoak, petrokimikak eta auto industriak jasango dute. “Honek atzeraldi ekonomiko orokorra dakar. Erraza da badatorrela ikustea, nahiz eta guk begiak itxi, jakin nahi izan ez edo bere eragina mespretxatu. Baina ahots askok adierazten digute zein egoera larrian gauden”. Sei urtez Britainia Handiko ingurumen ministro izan den Michael Meacher-ek idatzi berria du neurriak ez hartzekotan

gizadiak ezagutu duen garai bortitze-
netako bat ikusi behar dugula.

Neurriak ASPOko Colin Campbellek behin eta berririo gogoraraziak dizkio Nazio Batuen Erakundeari. Mundu mailako itun bat behar da ardatz hauen inguruan: herrialde pobreek behar duten petrolio pixarra baimendu, petrolio gabeziarekin espekulazioa moztu, energia aurrezteko neurriak hartu eta energia berriztagarriak sustatu. Helburu horien atzetik, zientifikoki erabaki behar da non ipini petrolioaren agortze neurria, bai mundu osorako eta bai hori esportatzen duen herrialde bakoitzarentzako, horren arabera urteroko muga zorrotzak ezartzeko.

Baina ez gaude oraindik horretarako. Asteotan entzuten da petrolio upeleko 41 dolarretan erosita ere oraindik konparazioan aurreko krisian baino merkeagoa dela. Izan ere, Mendebaldean ohitura txarra hartu dugu azken hamarkadotan. Petrolio krisi bakoitzari erantzun geopolitiko bat eman diogu, gerra batekin normalean. Iraken gertatzen ari dena ere ezin da ulertu bestela. Eta hori guztia, agidan, gure gizarte ereduak ezingo lukeelako jasan petrolio upela 100 dolar kostatzea.

Energia iturri berriak garaiz antolatzeko denborarik ez dago, horrekin batera energia aurrezte plan erraldoi bat martxan jartzen ez bada. Eta hori ixkin eginez gabilta urterik urte. Baina Cochetek ongi definitu duenez geopolitikak ez gaitu salbatuko. Oraingo krisia geologikoa baita. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

MEMESA
INDUSTRIA
HORNIDURAK

Santa Kutz, 25
☎ 943 71 24 11 - Faxe: 943 71 20 04
20550 ARETXABALETA

Etxagibel Notari deuna, 1
☎ 943 71 24 25 - Faxe: 943 71 22 98
20500 ARRASATE

Kale Zaharra, 62
☎ 943 71 80 80 - Faxe: 943 71 80 45
20560 OÑATI

www.memesa.com
saldu@memesa.com

Jon Alonso

Harauaren harmada

Aarauaren erreinu –ezen ez erresumabazal eta metafisikoan eskema platonikoak dira nagusi. Asko ez dela, aldizkari honetako orriotan Mattin Irigoienek eskema platonikoen gaineko gogoeta mamitsua egin zuen –"Platoni lepoa bihur" zioen berak–, eta horrek ematen dit aukera nire gaurko hau abiatzeko. Iparraldean edo Hegoaldean, nor bere mamuen arabera ere du platonikoen preso bizi da. Itxurak aldatzen dira inoiz, –apur bat udaberriko jantzi-moda aurkezten denean bezala, "aurten gonak bi hatz luzeago eramango dira", eta gisa horretan–, baina funtsean betikoak dira.

Konparazione, garai ez oso urruti bateko "euskaldun petoa" kendu da –bateon batek gaztigatuko zuen mestizajearen garaian horrelakorik ez zela egokia–, baina haren ordean "euskaldun naturala" jartzeko. Hori zer den? Niri ez galdetu, ez baitut holakorik ezagutzeko xantzarik ukan; susmoa dut Txirrita-edo izango zela azkena, benetan hala bazen, bederen; euskara idatziaren historian, ordea, ez da sekula horrelakorik izan, idazleak beti ibili direlako morrontza askoren pean, horietarik txikiena ez delarik idatziz zerbait esan beharrarena. Euskaldun "naturala"... egoera ideal batean dagoen hiztun-idazle-entzule kutsatu gabea, hor nonbait. Ideala gauzatzeko egin saioak askiatsi ezinik, euskaldun irauteko eredu ezinbestekoa, antza.

Bakoitzak jakingo du nola bizi duen hizkuntzaren senari –oi, sena, sena! Beste bat!– traiziorik eta bortxarik egin gabe idazteko tortura txiki hau. Bi modu nagusi daude, funtsean: bata, soinekoak urratuz, aldarri ozenak eta espantuak eginez, gure erdereko morrontzaren deitorea are eta suizidioraino eramanez ere, beharrezkoa izatera; bestea Villasantek "Euskararen Auzia" famatuan –izenaz famatuan, behintzat– proposatzen zuen bezala –"izan ere, bada prosa idazteko molde bat eta bakarra mende balde osoan..."–. Hau da, fenomeno berezkoa eta orokorra dela apaltasun

ALBERTO ELSOEGI

nez baina aparteko konplexurik gabe onartuz.

Baina mutur batekoa zein bestekoa izanik ere, lasai egon, Arauak ez zaitu sekula bakean utziko. Edo Arauak beharbada bai, baina Arauaren munduko haragiztatzea diren bere Ministroek ez, horiek sekula ez. Arras ongi armaturiko *Lejionea* osatzen dute, nekaezinak dira, orotarikoak. Haiengan –edo haietariko askorengan– eredu platonikoari eustea noraino den behar psikologikoa, noraino bizimodua –eta are negozioa ere–, noraino bi ezaugarri hauen batasun sakratu eta hautsiezina, ikerketa-gaia izan liteke, baina gutxienezkoa da, azken finean; benetan munta duena da jakitea beti iritsiko direla zu ibili zaren sorora

–bost minutu, bost egun edo bost urte geroago, baina iritsi egingo dira, gaizkilearen atzetik bizitza ematen zuten *marshall* gupidagabe haiek bezala–, eta soro horretan lore bat edo mokordo bat landatu duzun askorik begiratu gabe, den-dena fumigatuko dutela "h" bakoitza bere tokian jarri arte. Jakina, Arauaren Armada iritsi eta bere zaldiak, kanpadendak, gerra-tramankuluak, eta tresna sofistikatu eta garestiak egokitu ditueneko, zu jada ez zaude, ihesan hanka egin baituzu, beste soro bat zikintzera. Ez al da zoragarria?

Guzti honengatik ere iheslaria den Sarrionandiak zerbait idatzi zuen honetaz *Hitzen Ondoeza* liburuan; eta arestian gogorarazi zituen esanak *Berrian* eman elkarrizketa batean. Literaturak hizkuntzaren posibilitateak aztertze

ko balio behar duela esaten zuen, eta ez zuela maite arau arbitrarioak itsu-itsu obeditu behar izatea. Tipo arriskutsua, inondik ere

«

Guzti honengatik ere
iheslaria den Sarrionandiak
zerbait idatzi zuen honetaz
Hitzen Ondoeza liburuan;
eta arestian gogorarazi zituen
esanak *Berrian* eman
elkarrizketa batean.
Literaturak hizkuntzaren
posibilitateak aztertze
ko balio behar duela esaten zuen,
eta ez zuela maite arau
arbitrarioak itsu-itsu obeditu
behar izatea.
Tipo arriskutsua,
inondik ere

»

Garapen
Iraunkorraren
Euskal Ingurumen
Estrategia
2002-2020

www.ingurumena.net

Km 2

**HITZ ETA PLANETATIK
EKINTZETARA PASA GAITEZEN**

Garapen Iraunkorraren Euskal Ingurumen-Estrategiak bi urte ditu. Estrategia ondo trazatu eta kontrolatutako bidea da, etorkizunerantz eramango gaituena; hori bai, bizi-kalitatea eta ingurumenarekiko errespetua bat izango diren etorkizunera. Estrategiaren helburuak 5 dira:

1. Aire, ur eta lurzoru garbi eta osasungarriak bermatzea.
2. Natur baliabideen eta hondakinen kudeaketa arduratsua.
3. Natura eta biodibertsitatea babestea: sustatu beharreko balioa.
4. Lurraldeko oreka eta mugikortasuna lortzea.
5. Klima-aldaketaren eragina mugatzea.

Bi urte hauetan, Administrazioan bidea antolatu eta lanerako beharrezkoak diren tresnak jarri ditugu. Hiritarren kontzientzia ere handituz doa. Jada hasiak gara garapen iraunkorraz eta ingurumenaz hitz egiten. Hala ere, arazoak hor daude eta konpondu nahi baditugu, hitzetatik eta planetatik ekintzetara pasa gaitezen.

Ingurumena ZURE ESKU DAGO.

aurrera doan herria

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LURRALDE ANTOLAMENDU
ETA INGURUGIRO SAILA

DEPARTAMENTO DE ORDENACIÓN
DEL TERRITORIO Y MEDIO AMBIENTE

ingurumena

Zure esku dago

asko egiten duzu gipuzkoaren alde

Asko, Gipuzkoak goza dezan. Asko, askok gozarazi diezaguten. Musikaz. Zinemaz. Arteaz... Zure zergek artearen eta kulturaren erreferente bilakatzen dute Gipuzkoa. Errenta-Aitorpena egiten duzun bakoitzean,

zure esku duzu gure probintziako kultur ekimenaren oraina eta geroa. Gozatzen jarraitzeko aukera izan dezagun.

ERRENTA ETA ONDAREA 2003 · APIRILAREN 26tik EKAINAREN 25era BITARTEAN

902 100 040 · www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

Renta
2003
Errenta

Gipuzkoako Foru Aldarbidea
Diputación Foral de Gipuzkoa